

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ (TEZLİ) YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BABALARDA ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI BABALIK
ALGISI VE ŞİDDET EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Aminenur Duygu BEKAR

Yüksek Lisans Tezi

BABALARDA ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI BABALIK ALGISI
VE ŞİDDET EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Aminenur Duygu BEKAR

T.C.
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

ORCID ID: 0009-0004-9678-6

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

İstanbul
Ocak 2025

KABUL VE ONAY

Aminenur Duygu BEKAR tarafından hazırlanan "Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler" başlıklı bu çalışma, 29 Ocak 2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Metin ÇINAROĞLU** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Eda YILMAZER** _____
İstanbul Beykoz Üniversitesi

Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Enstitü Yönetim Kurulu;

Karar Tarihi :

Karar Numarası :

Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin SEVGİLİ
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

29 Ocak 2025

Aminenur Duygu BEKAR

SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR

BENZERLİK ONAYI		
Başlık	Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler	
Savunma Tarihi	29 Ocak 2025	
Sayfa Sayısı	111	
Benzerlik Yüzdesi (%)	% 18	
Taranan Program	Turnitin	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, özet, ana bölümler ve sonuç kısımlarından oluşan çalışmam için şahsım ve tez danışmanım/Enstitü Sorumlusu tarafından intihal tespit programında taraması yapılmıştır. Tez Danışmanımın gözetiminde tamamladığım çalışmamın azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.		
Öğrenci Aminenur Duygu BEKAR	Danışman Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN	Enstitü Sorumlusu

ETİK KURUL ONAYI		
Başlık	Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler	
Etik Kurul Toplantı Tarihi	04.01.2024	
Etik Kurul Karar No	2024/1	
Enstitü Sekreteri		

TEZDEN ÇIKARILAN YAYIN		
Yayın Künyesi	Bekar, A. D. ve Aslan, S. (2025, February 13-15). Childhood trauma in fathers: The relationships between fatherhood perception and aggression tendencies. 15th International Congress on Social, Humanities, Administrative, and Educational Sciences in a Changing World, Istanbul, Turkey.	
Yayın Türü	☐ Ulusal Hakemli Dergide Makale ☐ Uluslararası Hakemli Dergide Makale ☐ Ulusal Kongre/Sempozyumda Bildiri ☒ Uluslararası Kongre Sempozyumda Bildiri	
Enstitü Sekreteri		

Babasının yarasından yaralananlara..

TEŞEKKÜR

Süreç içerisinde özveri ile destekte bulunan tüm arkadaşlarıma aile bireylerime fakat özellikle de yaşamımda özel ve derin bir yere sahip olup beni her seferinde tekrardan cesaretlendiren İbrahim İbrahim'e ve hem en derin arkadaşım ve yol göstericim olan M. Sinan Aydın'a; Babayım Farkındayım Topluluğu'na ve İzmir temsilcisi Volkan Ezeli'ye; Babasız Bırakılan Çocuklar Çocuksuz Babalar Derneği'ni tanımama ve bu konuda ilhamımı esirgemeyen İbrahim Aksoy'a; bugüne kadar babasından yaralandığını gördüğüm herkese; beni bu çalışmayı yapmaya yönlendirdikleri ve yoluma ışık tuttıkları için teşekkürü bir borç bilirim.

Aminenur Duygu BEKAR

Ocak, 2025

ÖZET

Aminenur Duygu BEKAR

Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2025

Bu çalışmanın amacı, babalardaki çocukluk çağı travmalarının babalık rolü algısı ve şiddet eğilimleri ile olan ilişkisini incelemektir. Araştırma, babalık algısı ve şiddet eğilimleri üzerinde etkili olan faktörlerin anlaşılmasını hedefleyerek, bu konudaki literatüre önemli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışma 354 katılımcı ile gerçekleştirilmiş, veriler SPSS yazılımının 27. sürümü kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, çocukluk çağı travmalarının babalık rolü algısı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını, bununla birlikte şiddet eğilimlerinin travmalarla paralel olarak arttığını göstermiştir. Araştırmada, sosyo-demografik değişkenler, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu ve kişilik özelliklerinin babalık algısı ve şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri de incelenmiştir.

Sonuçlar, çocukluk çağı travmalarının babalık rolü algısını ters yönde etkilerken, şiddet eğilimlerini doğrudan artırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, düşük eğitim düzeyi ve düşük gelir grubundaki bireylerin daha olumsuz bir babalık algısına ve daha yüksek şiddet eğilimlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, babaların geçmişte yaşadığı travmaların, babalık rollerini algılama biçimlerini ve şiddet eğilimlerini nasıl şekillendirdiğine dair önemli bir içgörü sunmaktadır. Çalışma, babalığın toplumsal ve bireysel boyutlarına ışık tutarak, gelecekteki araştırmalara ve uygulamalara rehberlik etmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Çocukluk çağı travmaları, babalık rolü algısı, şiddet eğilimi, babalarda çocukluk çağı travmaları

ABSTRACT

Aminenur Duygu BEKAR

Childhood Trauma in Fathers: The Relationships Between Fatherhood Perception and Aggression Tendencies

Masters Thesis

Istanbul, 2025

The aim of this study is to investigate the relationship between childhood trauma in fathers and their perception of fatherhood roles as well as their tendencies toward violence. This research seeks to contribute significantly to the literature by examining factors that influence the perception of fatherhood and tendencies toward violence. The study was conducted with 354 participants, and the data were analyzed using version 27 of the SPSS software. The findings reveal that childhood traumas have a negative impact on the perception of fatherhood roles, while tendencies toward violence increase in parallel with the presence of such traumas. Additionally, the study examines the effects of socio-demographic variables, including age, education level, income status, and personality traits, on the perception of fatherhood and tendencies toward violence.

The results indicate that childhood traumas inversely affect fatherhood perception and directly increase tendencies toward violence. Additionally, individuals with lower education levels and income groups demonstrated a more negative perception of fatherhood and higher tendencies toward violence. These findings provide critical insights into how fathers' past traumas shape their perceptions of fatherhood and tendencies toward violence. By shedding light on the social and individual dimensions of fatherhood, this study aims to guide future research and practices in the field.

Keywords

Childhood trauma, fatherhood perception, aggression tendencies, childhood trauma in fathers.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	7
1.1. Çocukluk Çağı Travmaları	7
1.1.1. Travma Kavramı	7
1.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları	9
1.1.3. Travmaları Etkileyen Etmenler	10
1.1.4. Kuramsal Yaklaşımlar	11
1.1.5. Çocukluk Çağı Travmalarıyla İlgili Araştırma Bulguları	13
1.2. Babalık Algısı	17
1.2.1. Babalık Rolünü Etkileyen Etmenler	19
1.2.2. Kuramsal Yaklaşımlar	25
1.2.3. Babalık Algısına İlişkin Araştırma Bulguları	28
1.3. Şiddet Eğilimi	31
1.2.1. Şiddet Kavramı ve Şiddet Eğilimi	31
1.2.2. Şiddet Eğilimini Etkileyen Etmenler	33
1.2.3. Kuramsal Yaklaşımlar	35
1.2.4. Şiddet Eğilimine İlişkin Araştırma Bulguları	37
1.4. Çocukluk Çağı Travmaları, Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler	42
İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	52
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	70
KAYNAKLAR	76
EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	88
EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	89

EK 3. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ.....	90
EK 4. BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ	92
EK 5. ŞİDDET EĞİLİM ÖLÇEĞİ	96
ETİK KURUL İZİNİ.....	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	50
Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3. Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	54
Tablo 4. Kullanılan Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	55
Tablo 5. Sosyo-Demografik Değişkenlerle Bağımlı Değişkenler Arası İlişkiler	56
Tablo 6. Sosyo-Demografik Değişkenler ve ÇÇT Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler	58
Tablo 7. Katılımcıların Değişkenlere Yönelik Bulguları Arasındaki İlişkiler.....	61
Tablo 8. Yaş Temelinde Oluşturulan Grupların İstatistiksel Verileri	62
Tablo 9. Yaş Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik Anova Test Bulguları	63
Tablo 10. Yaş Grupları ile BRAÖ'ne İlişkin Yapılan Post-Hoc Test Bulguları.....	64
Tablo 11. Yaş Gruplarının Babalık Rolü Algısı Ortalama Farklarına İlişkin Gabriel Test Sonuçları	64
Tablo 12. Eğitim Düzeyi Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik T-Test Analiz Bulguları.....	65
Tablo 13. Aylık Gelir Temelinde Oluşturulan Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	66
Tablo 14. Aylık Gelir Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik Anova Test Bulguları.....	66
Tablo 15. Grup Varyanslarına İlişkin Levene Test Sonuçları.....	67
Tablo 16. Gelir Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenlere Yönelik Post-Hoc Analiz Sonuçları	67
Tablo 17. Babaların Kendilerini Algılama Biçimlerinin Bağımlı Değişkenler ile Karşılaştırılması	68
Tablo 18. Çocukluk Çağı Travmaları ve Babalık Rolü Algısının Şiddet Eğilimini Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analiz Bulguları	69

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
APA	American Psychological Association
BRA	Babalık Rolü Algısı
BRAÖ	Babalık Rolü Algısı Ölçeği
ÇÇT	Çocukluk Çağı Travmaları
ÇÇTÖ	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
ŞE	Şiddet Eğilimi
ŞEÖ	Şiddet Eğilim Ölçeği
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu

GİRİŞ

Bireylerin davranışlarında geçmiş dönem yaşantıları ve öğrenme süreçleri önemli etkiler yaratmaktadır. Çocukluk çağı travmaları, uzun bir süredir varolmasına rağmen, bireyler tarafından yeterince bilinmediği için toplum üzerindeki etkisini sürdürmektedir (Yılmaz ve Karaaziz, 2023). Bu tür deneyimler bireyin bilişsel ve davranışsal süreçlerinde belirli bir takımlar hasarlar yaratabilmekte, bireylerin psikolojik ve duygusal sağlığını etkileyebilmekte ve uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu olumsuz sonuçların sıklıkla yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkilerinde, romantik ilişkilerinde ve ebeveynlik rollerinde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çocukluk çağı travmalarının ardından görülen belirtiler kız çocukları için kendine çeşitli biçimlerde zarar verme davranışları olarak ortaya çıkmakta, erkek çocuklarında ise kendini şiddet ve saldırganca davranış ve düşüncelerde artış olarak göstermektedir (Yılmaz, 2009).

Alpay, Aydın, Bellur'un (2017) 18-60 yaş arası 300 kadın katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmanın sonucunda, çocukluk çağında maruz kalınmış ihmal ve istismar deneyimlerinin; duyguları düzenleme güçlükleri ve psikopatoloji arasında güçlü ilişkiler olduğu görülmüştür. Çocukluk çağında maruz kalınan her türlü kötü muamele, yetişkinlikte duygu düzenleme zorluklarını yormaktadır. Araştırmanın en güçlü bulgusu, kötü muamele türleri içinde en yüksek ilişkiselliğin duygusal istismar olmuş olmasıdır (Alpay, Aydın ve Bellur, 2017).

Bal ve Güngör (2018), 165 evli birey (97 kadın ve 68 erkek) ile gerçekleştirdikleri çalışmada, çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma, çocukluk çağı travmatik yaşantılarının yetişkinlikte evlilik uyumu ve yaşam kalitesi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu araştırırken, evlilik uyumunun cinsiyet açısından farklılık göstermediğini; çocuğu olmayan ailelerde travmanın daha fazla, duygusal ihmalin ise çocuğu olan ailelerde daha yaygın olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, eğitim seviyesi arttıkça eşler arasındaki uyumun iyileştiği, lise mezunlarının uyum puanlarının daha yüksek, ilkökul mezunlarının ise travma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça, eşlerin eğitim seviyesi, problem çözme becerileri, kendine güven, iletişim problemleri ve aile içi şiddet gibi faktörlerin iyileştiği ve bu durumun evlilik uyumunu olumlu etkilediği saptanmıştır. Düşük ekonomik düzeye sahip olan bireylerin, iyi ekonomik duruma sahip olanlara göre daha düşük evlilik uyumu

ve daha fazla evlilik çatışması yaşadığı da tespit edilmiştir. Araştırma, bireylerin kişilerarası ilişkilerinin evlilik doyumunu etkileyen önemli bir faktör olduğunu ve kişilerin olumlu ilişki kurma biçimlerinin, evlilik içindeki yeterlilik duygularını artırarak evlilik doyumlarını dolaylı yoldan iyileştirebileceğini göstermektedir (Bal ve Güngör, 2019).

Sarısakal (2022), 4-17 yaş arasındaki çocuklara sahip 225 ebeveyn ile yaptığı araştırmada, çocukluk çağı travmalarının kuşaklararası döngüsünü duygu düzenleme zorlukları, ebeveynin zihinselleştirmesi, ebeveynlik stilleri ve çocuk davranışları açısından incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, ebeveynlerin çocukluk çağı travmalarının çocukların bilişsel becerileriyle ilişkilendiğini ve duygusal ihmale uğramış, duygu düzenleme güçlükleri yaşayan ebeveynlerin çocuklarında daha fazla dikkat sorunu gözlemlendiğini ortaya koymuştur (Karadeniz ve Sarısakal, 2022).

Mahler'e göre, çocuğun gelişim sürecinde babanın rolü, çocuğun farklılaşmasını sağlayarak bağımsızlaşmasına yardımcı olur ve aynı zamanda yaratıcı düşünme yetisini kazandırır (Mahler, 1975: 13). Bu sebeple babaların ebeveynlik rolüne ilişkin algılamaları ve bu algılamaların düzeyi hem bireylerin hem de toplumların sağlığı ve refahı açısından önemlidir. Ancak, babalık algısı ve ebeveynlik uygulamalarıyla ilgili araştırmalar genellikle anneler üzerinde yoğunlaşmıştır, bu da babaların rolünü ve etkilerini anlamamızı sınırlandırmaktadır. Ebeveynlik rolü geçmiş çağlardan günümüze kadar biyolojik sebeplerden dolayı hep annelik üzerinden algılanmıştır. Halbuki bebeğin cinsiyet fark etmeksizin anne karnından itibaren babasıyla kurduğu ilişki yaşamını büyük ölçüde etkilemektedir. Ebeveynlik becerilerinin gelişim açısından temel kabul edilen unsurları, sadece annenin değil, aynı zamanda babanın da sorumluluğunda olması gerektiği, babalığın niteliğini artıran önemli bir faktördür (Eslek, 2018: 347). Babalık rolünü üstlendikten sonra, erkekler hayatın sorumluluklarının daha fazla farkına varır ve bu noktadan itibaren, çocuğunun hem maddi hem de manevi açıdan en iyi şekilde yetişmesinden birinci derecede sorumlu hâle gelirler (Balin, 2011).

Araştırmada evren olarak babalar ele alındığından bu bireylerin babalık algısı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Babalık rolü, birçok kültürde ve toplumda tarihsel ve sosyal olarak değişen bir şekilde tanımlanmış ve değerlendirilmiştir. Babalık algısı ise, bir erkeğin baba rolünü ne kadar başarılı bir şekilde

benimsediği ve yerine getirdiği veya kendi algısına göre ne kadar etkili bir baba olduğu ile ilgilidir.

Harris, Furstenberg ve Marmar'in gerçekleştirdikleri Ulusal Çocuklar Araştırması'ndan elde edilen verilerle, babaların ergenlik çağındaki çocuklarıyla geçirdiği zamanın niteliğini ve niceliğini incelemiştir. Araştırma sonucunda, babaların katılımının çocuklar üzerinde üç önemli olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu etkilerden birincisi eğitimsel ve ekonomik kazançlar, diğerleri ise suçlu davranışların azalması ve psikolojik refahın artmasıdır. Ayrıca, ergenlik dönemindeki ikili ilişkilerin gelişiminin, suç davranışları ve psikolojik sağlık üzerinde de olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (Harris, Furstenberg ve Marmar, 1998).

Bireylerin kendilerine ilişkin algıları birçok davranışı üzerinde etkili olmaktadır. Sosyal psikoloji çalışmalarında benlik kavramı önemli bir yer tutmaktadır (Cevher ve Buluş, 2007). Alana ilişkin literatürde benlik kavramı ile ilgili ilk önemli yorumları yapan William James, kendilik, kişinin kendisi hakkında sahip olduğu tüm bilgilerin bir araya gelmesidir (James, 1963). Kendilik tanımı, kişinin kendisine ilişkin bilinçli yorumlamalarını içerir (Özen ve Gülaçtı, 2010).

Son yıllarda, babalık ve babaların çocukların yaşamlarındaki etkisi üzerine yapılan araştırmalar artmıştır; ancak, babaların davranışlarının çocukluk çağı travmalarıyla ilişkileri ve bu ilişkilerin babalık algısı ve şiddet eğilimi üzerindeki potansiyel etkileri hala yeterince incelenmemiştir. Özellikle, babalık algısının çocukluk çağı travmaları ile nasıl ilişkilendirildiği ve bu ilişkinin şiddet eğilimi üzerindeki etkisi üzerine odaklanmak, bir sonraki neslin ruh sağlığı üzerinde daha etkili hem akademik alanda hem de sosyal hizmet uygulamalarında önemli sonuçlar doğurabilir.

Bu çalışmada temel amaç, babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkileri incelemektir. Analizde amaca ilişkin ele alınan sosyo demografik değişkenler ile birlikte ele alınan bu değişkenler (çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi) arasındaki birlikte değişim ilişkileri incelenecek, sosyo demografik özellikler temelinde oluşturulan gruplar arasında ele alınan değişken düzeyleri bakımından anlamlı fark olup olmadığı araştırılacaktır. Ek olarak babalarda çocukluk çağı travmaları ve babalık algısının şiddet eğilimini yordayıp yordamadığı incelenecektir.

Tezin ilerleyen bölümlerinde, mevcut literatürü gözden geçirecek, çocukluk çağı travmalarının babalık algısı ve şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini gönüllü katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda tartışacak ve bu ilişkinin toplumsal sonuçları üzerine vurgu yapılacaktır.

Babalarda çocukluk çağı travmaları ile babalık algısı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkileri anlamak için araştırmada ele alınan temel problem “Babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur.

Bu problem sorusunu daha ayrıntılı bir biçimde ele alabilmek için, aşağıda sıralanan alt problemler belirlenmiştir:

1. Ele alınan sosyo demografik değişkenlerle (yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir, anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, samimi olunan arkadaş sayısı) çocukluk çağı travma düzeyi, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Yaş temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
3. Eğitim düzeyi temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
4. Aylık gelir temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
5. Kendini içedönük algılayan babalarla dışadönük algılayan babalar çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
6. Babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Babalarda çocukluk çağı travmaları ve babalık algısı şiddet eğilimini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Ebeveynlik rolü geçmiş çağlardan günümüze kadar biyolojik sebeplerden dolayı hep annelik üzerinden algılanmıştır. Bunun elbette kültürel sebepleride vardır. Halbuki bebeğin cinsiyet farketmeksizin anne karnından itibaren babasıyla kurduğu ilişki

yaşamını büyük ölçüde etkilemektedir. Bireylerin kişilik gelişiminde büyük bir etkisi olan çocukluk dönemlerinde her iki ebeveyn ile ilişkisinin rolü de görmezden gelinemez. Etkilediği alanlar arasında meslek seçimi, eş seçimi, sosyal uyum ve yetişkinlik davranışlarına uyum, topluma uyum gibi konular çok geniş bir yelpazede yer almaktadır. Bu sebeple babaların ebeveynlik rolüne ilişkin algılamaları ve bu algılamaların düzeyi önemlidir. Literatüre baktığımızda özellikle ülkemizde babalık algısına ilişkin net bir çalışma bulunmamakla birlikte ele alınan tezlerin bizim üzerinde durmak istediğimiz konuyla pek benzerlikleri bulunmamaktadır. Bu sebeplerden dolayı yapacağımız bu çalışmanın özgün ve hem psikoloji hem de diğer ilişkili bilim dallarının literatürüne katkı sağlayacağını ve üzerine yapılacak çalışmalara kapsamlı bir şekilde ışık tutacağını düşünmekteyiz.

Bu çalışma analizleri gerçekleştirilirken aşağıdaki sayıtlar dikkate alınmıştır;

- 1) Çalışmaya katılan tüm gönüllülerin ölçekleri doğru ve içtenlikle cevapladıkları düşünülmektedir.
- 2) Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilir ve geçerli olduğu düşünülmektedir.
- 3) Çalışmaya katılan gönüllülerin yeterli evreni oluşturduğu düşünülmektedir.
- 4) Çalışmaya katılan gönüllülerin babalığa yönelik algı ve davranışlarının çocukluk çağı travması dışında başka bir patoloji (örneğin duygu durum bozuklukları) ile açıklanamayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın belirli sınırlılıkları vardır. Bunlar;

- 1) Araştırma tüm dünya üzerindeki babaları kapsamayacağından dolayı görüşülen babaların mezuniyet durumu, memleketleri, sosyo-ekonomik durumları, dinleri açısından farklılıkları olabileceği için aslında bu çalışma belirli bir veya bir kaç grup babanın ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısı ve çocukluk çağı travmalarını arasındaki ilişkiyi ölçecektir.
- 2) Çalışma sadece çalışmayı kabul eden gönüllülerden oluşmaktadır. Bu da çalışmanın sadece belirli kişilere ulaşabildiğini göstermektedir.
- 3) Çalışmada yer alan ölçek sorularını cevaplama süresi bireylerin okuma hızlarına göre farklılık göstermektedir ve bu farklılıklar sonucunda cevapla süresi uzadığında

bireyler sıkılabilir ve veya dikkatleri dağılabilir. Bu da soruları cevaplarırken farklı cevapların işaretlemeğine sebep olabilir.

4) Tüm gönüllüler çalışmaya aynı hazır bulunuşluk ve aynı duygulanım ile katılmayacağından bazı katılımcılar ruh hallerine göre soruları cevaplandırırken daha abartılı ifadeleri kullanabilirler.

5) Çalışılan konu bireyler açısından hassas bir konu olduğu için verilen gizli kalacağına yönelik bilgilendirilmiş olan formunda belirtilmesine rağmen katılımcı gizlilik konusunda çalışmacıya yeterince güvenmeyip yanıltıcı cevaplar verilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM: TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

1.1. Çocukluk Çağı Travmaları

1.1.1. Travma Kavramı

Erken dönemde travmatik deneyimler yaşayan bireylerin, yetişkinliklerinde psikolojik sorunlar yaşama riski taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu kişiler, diğer insanlarla olan etkileşimlerinde daha çekingen davranmakta ve antisosyal tutumlar sergileyebilmektedirler (Brown ve Anderson, 1991).

Çocukluk çağı travmaları, bireyin psikolojik ve duygusal gelişimini önemli ölçüde etkileyebilmekte ve yetişkinlik döneminde çeşitli sonuçlara yol açabilmektedir (Kılıç, Saltoğlu ve Erdoğan, 2024). Babalar üzerinde yapılan araştırmalar, çocukluk dönemindeki travmaların yetişkinlikteki ebeveynlik becerileri ve ilişki dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir (Aydın, 2015; Dergipark, 2020; Ticaret Üniversitesi, 2021).

Buradan hareketle toplumun en küçük sosyal birimi içinde diğer aile bireyleri üzerinde büyük etkileri olan babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi önemli görülmektedir.

Travma kavramı, bireyin hem ruhsal hem de bedensel sağlığını olumsuz şekilde etkileyen, zarar veren ve yaralayan her türlü olayı tanımlamak için kullanılmaktadır (Kokurcan, Özsan ve Hüseyin, 2012). Türk Dil Kurumu'na göre, Fransızca kökenli "travma" kelimesi "sarsıntı" anlamına gelmektedir. Günümüzde tıp sözlüklerinde travma terimi, dışarıdan bir etmenin bedene verdiği zarar olarak tanımlanmaktadır (Kocatürk, 2005). Kavramın tanımlanması 20. yüzyıl ilk çeyreğinde meydana gelen 1. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşayan tecrübeler ve çalışmalara dayanmaktadır. Öncesinde yani 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında bu terim genellikle fiziksel travmayla sınırlı olarak ele alınmıştır (Herman, 1997).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, bu kavramın sadece fiziksel yaralanmaya işaret etmeyebileceği düşüncesi gelişmiştir. Daha öncesinde herhangi bir sağlık sorunu bildirmeyen askerlerin, savaş süreci sonrasında yaşadıkları tepkilerin azaldığı, cephedeki deneyimlerini yeniden yaşadıkları ve savaş öncesinde hoşlandıkları etkinliklere ilgi duymadıkları psikiyatristler tarafından belirtilmiştir. gözlemlenmiş, bu kapsamda savaşın

psikolojik etkileriyle ilgili farkındalık artmıştır (Kokurcan, Özsan ve Hüseyin, 2012). Savaş sonrası, askerlerin yaşadığı psikolojik belirtiler incelemelere göre şiddetle karşılaşan ve ölüm korkusu yaşayan erkeklerin, duygusal stresle başa çıkmada güçlük çektikleri ve nevroitik bir durum sergiledikleri gözlemlenmiştir (Jones, 2005). Bunun üzerine "travmatik nevroz" tanısı önerilmiştir (Jones, 2007; Norman, 1989).

Bilimsel araştırmalarla travmanın psikiyatrik hastalıklarla ilişkisi daha netleştirilmiş, bu kapsamda önce Kardiner, 1941'de yayımladığı kapsamlı çalışması "The Traumatic Neuroses of War" ile travmatik sendromun klinik hatlarını, günümüzdeki anlayışımıza uygun şekilde geliştirmiştir (Ellis, 1980; Kardiner, 1959). Sonrasında Amerikan Psikiyatri Derneği, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak belirtilen tanıyı resmi olarak kabul etmiş (APA, 1987), yayımlanan DSM-III-R'de tanı revize edilmiş ve travmanın ciddiyeti ve etkisi daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu duruma sebep olan tablolar arasına işkence, tecavüz, savaş aynı zamanda deprem gibi doğal felaketler, beden fiziksel bütünlüğüne karşı tehdit oluşturan her türlü kaza, bombalama gibi olaylar eklenmiştir. Yine de bir takım olaylar (işkence gibi) sıklıkla TSSB'na sebep olurken, bazılarının (trafik kazası) daha az sıklıkla TSSB'na sebep olduğu görülmüştür (APA, 1987).

1970'li yıllardan önce, toplumsal yaşamda kadınların durumu göz ardı edilerek, travma sonrası bozuklukların sadece erkeklerde görülebileceği düşünülmüştür (Yehuda, 1995). Cinsel şiddet ve ev içi şiddet ile ilgili konuşmak toplumsal olarak kabul edilmediği için, şiddet mağduru kadınlar yaşadıklarını ya hiç anlatamamış ya da bunu güçlükle ifade edebilmiştir. Cinsel şiddet ve ev içi şiddetin örtük kalması, travmanın devam etmesine sebep olmuştur (Avina, 2002). Tecavüzle ilgili ilk açıklama 1971'de New York Radikal Feministleri tarafından yapılmış, feminist hareketin de etkisiyle 1975'te Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsü'nde bir tecavüz araştırma merkezi kurulmuş ve kadına karşı işlenen suçlar için ilk Uluslararası Mahkeme 1976'da Brüksel'de toplanmıştır. Feminist araştırmacıların travma mağduru kadınlarla yaptığı çalışmalar, Freud'un önceki yüzyılda fantezi olarak nitelendirdiği cinsel şiddet kavramının gerçekliğini ortaya koymuştur (Sarachild, 1978).

Zamanla travmatik olayların sıkıntı yaratma düzeyi ve travmanın etkilediği yaşam alanları göz önünde bulundurularak tanı kriterleri belirlenmiştir (Herman, 2011). DSM-

5'te, akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak iki ayrı kategoriler olarak tanımlanmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Travmanın sadece fiziksel etkileri değil, ruhsal sağlık üzerindeki derin etkileri de göz önünde bulundurularak, tanı kriterleri ve sınıflandırmaların sürekli olarak güncellendiği görülmektedir. Bu süreç, travma sonrası yaşanan stres ve ruhsal bozuklukların daha iyi anlaşılmasına ve etkili tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), kişiyi korku, çaresizlik veya dehşet gibi duygularla baş başa bırakabilen ve travma sonrası gelişen psikolojik bir rahatsızlıktır. Bu rahatsızlık, travmatik olayı yeniden yaşama, travma ile ilgili uyarıcılardan kaçınma ve aşırı uyarılma gibi belirtilerle kendini gösterir (Bolu, Erdem ve Öznur, 2014).

TSSB, kişinin hayatını tehdit eden veya ciddi bir travmatik olaya maruz kalmasıyla tetiklenir. TSSB belirtileri arasında travmatik olayın istemsiz şekilde hatırlanması, olayla ilgili uyaranlardan kaçınma, olumsuz bilişsel ve duygusal değişiklikler ve sürekli tetikte olma bulunur. Bu belirtilerin en az bir aydan uzun sürmesi ve başka bir sağlık durumu veya ruhsal bozuklukla daha iyi açıklanamaması gerekir (APA, 2013).

1.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk döneminde yaşanmış travmalar, yıllar boyunca çeşitli kaynaklarda kendisine yer bulmuş olsa da, son yüzyılda konunun önemi gittikçe daha fazla vurgulanmış ve bu alanda yapılan araştırmalar artmıştır (Jain, 1999; Sicher ve diğerleri, 2000). Herman (2011) çocukluk çağı travmalarını (ÇÇT), bireylerin 18 yaşına kadar yaşadıkları cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile ihmalin yanı sıra ebeveyn kaybı, ebeveynlerden ayrı kalma, boşanma, göç, şiddet tanıklığı, kazalar ve doğal afetler gibi durumlarla tanımlamıştır.

APA, çocukluk çağı travmalarını, ayrı bir tanı sınıfı oluşturmadan, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) kategorisi içerisinde değerlendirmektedir. Çocukluk çağı travmatik yaşam olayları, çocukların ebeveynleri, bakım verenleri veya yabancılar aracılığıyla sağlıklarını hasara uğratan; fiziksel, duygusal ve zihinsel veya sosyal gelişimlerini önleyici davranışlardır (Bayraktar, 2016: 70-74). Yine bir başka çalışmada Terr (1989) çocukluk çağı travmalarını, kişinin olağan başa çıkma ve savunma mekanizmalarını işlevsiz hale getiren dış tehditlere karşı verilen zihinsel yanıtlar olarak tanımlamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, aşırı durumlarda ölümle dahi sonuçlanabileceği ifade edilen çocukluk çağındaki travmatik yaşantılar, ciddi psikolojik sonuçlara sebep olmasının yanı sıra çocukların nörolojik, bilişsel, duygusal gelişimi ve genel sağlığı üzerinde uzun vadeli etkileri olan küresel bir sorun olarak ele alınmaktadır (World Health Organization, 2006).

Bu konuyla ilgili bilim insanlarının dikkatini çeken ilk kişi C. Henry Kempe'dir. Kendisi Amerika'lı bir çocuk doktorudur. 1962' de örselenmiş çocuk terimini kullandığı "battered child syndrome" makalesiyle konu üzerine daha çok yoğunlaşılmasını sağlamıştır (Tercier, 1998). İlk senelerde "örselenmiş çocuk" (battered child) olarak kullanılan bu terim zaman içinde; çocuğun fiziksel ve duygusal olarak zarar gördüğü, sakatlandığı ve temel haklarının ihlal edildiği durumları tanımlamak için İngilizcede "child abuse" (çocuk istismarı) terimi ile yer değiştirmiştir (Pressel, 2000; Jain, 1999; Tercier, 1998).

Son yıllarda yayınlanan çalışmalar, çocukluk çağı travmatik yaşantılarını açıklamak için ekolojik modellerin diğerine göre kapsamlı ve detaylı bir açıklama sunduğunu göstermektedir (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005). Ayrıca, çeşitli kaynaklarda çocukluk çağı travmalarının bir parçası olarak kabul edilen çocuk istismarı veya ihmali, yetişkin bakım verenin çocuğa yönelik, toplumsal normlar ve profesyonel kişiler tarafından zarar verici ya da uygunsuz olabilecek, çocuğun gelişimini zedeleyen ya da sınırlandırılan eylemler ve eylemsizlikler olarak tanımlanmakta; bu eylemler sonucunda çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel veya sosyal açıdan zarar görmesi ve sağlık ile güvenliğinin tehdit edilmesi durumu ortaya çıkmaktadır (Oral vb., 2001; Taner ve Gökler, 2004).

1.1.3. Travmaları Etkileyen Etmenler

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) etiyolojisini ele alan bazı araştırmalarda, hastalığın gelişimine katkıda bulunan çeşitli risk faktörleri tanımlanmıştır. Bu faktörler arasında; kadın cinsiyeti, yaş, travmanın şiddeti, tekrarlayan ve süregeldiği travma deneyimleri, travmanın türü, ebeveynlerin yaşadığı travmaların çocuklarına yansıyan etkileri, ebeveynlerin çocuklarının travma belirtilerine tepki gösterme şekilleri, sosyal destek sisteminin durumu ve psikiyatrik eş tanı taşıma gibi etmenler bulunmaktadır (Pfefferbaum, 1997). Bazı araştırmalar, TSSB belirtilerinin kadınlarda daha belirgin

olduğunu ortaya koyarken (Roth, 1995; Gillis, 1993), diğerk bazı çalışmalar ise cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmediğini bildirmiştir (Burton ve diğerkleri, 1994).

Travma mağdurları için durumu açıklamak ve tedavi aramak uzun zaman alabilir. Özellikle sosyal etiketlenme, düşük sosyoekonomik düzey, reçete edilen ilaçların tedavi sırasındaki etkileri bu başvuruların aksamasına sebep olabilmektedir (Fletcher ve diğerkleri, 2011).

Başta cinsel istismar olmak üzere çocukluk çağında yaşanan travmaların sadece çocuğu değil her iki ebeveynde de, böyle bir maruziyet yaşamayan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla ve yüksek seviyede TSSB belirtileri sergiledikleri, sonuç olarak bu tarz olayların bütün bir aileyi olumsuz etkilediği görölmektedir (şimşek, Fettahoğlu ve Özatalay, 2011). Bu bağlamda TSSB'yi etkileyen etmenler arasına birinci dereceden yakınların travmaya maruz kalmasını da ekleyebiliriz.

1.1.4. Kuramsal Yaklaşımlar

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) üzerine yapılan çalışmalar, çeşitli kuramsal yaklaşımların geliştirilmesine yol açmıştır. Türk Psikiyatri Derneği Eğitim Portalı'na göre, travma teorisyenleri arasında yer alan pek çok model, TSSB'nin kökenlerini ve semptomlarını açıklamak için öne sürölmüştür. Bu modeller arasında bilişsel model; bilgi işleme, ikili temsil kuramı; bilişsel davranışçı, psikodinamik, psikoanalitik psikoterapi kuramları gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır.

- Bilişsel Model

Flouri ve Buchanan (2002) tarafından geliştirilen bilişsel model, TSSB'nin gelişimini bireyin travmatik deneyimlerini nasıl yorumladığına odaklanarak açıklar. Bu model, travmatik deneyimlerin sonucunda oluşan olumsuz düşüncelerin, duyguların ve davranışların TSSB semptomlarına katkıda bulunduğunu öne sürer.

- Bilgi İşleme Kuramı

Ellis (1980) tarafından ortaya atılan bu kuram, travmatik deneyimlerin bireyin bilişsel işleme süreçlerini nasıl etkilediğini açıklar. Bu kuramlara göre, travmatik deneyimler kişinin zihinsel işleme süreçlerini bozarak TSSB semptomlarının ortaya çıkmasına neden olur.

- İkili Temsil Kuramı

Kardiner (1959) tarafından öne sürülen bu kuram, bireyin travmatik deneyimlerle ilgili iki farklı temsil oluşturduğunu ve bunların çatıştığını öne sürer. Bireyin travmatik deneyimlerle ilgili bilinçdışı temsilleri, TSSB semptomlarının altında yatan bir mekanizma olarak kabul edilir.

- Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Yaklaşımı

Bilişsel Davranışçı yaklaşıma göre travmatik olaylarda 3 temel boyut bulunmaktadır (Şahin, 1994).

1) İnsan algısının dışında yer alması: Travmalar, bireyin mevcut algı yapısının dışında kalır ve bu tür olayları algıya entegre etmek zordur.

2) Bağlantıların kopması: Bir travma veya tehlike ile karşı karşıya kalma durumunda, diğerlerinden yardım alarak kurulacak sağlam bağlarla uyarının etkileri hafifletilebilir.

3) Kaçışın imkansız olması: Belirsiz ve kaçınılmaz nitelikteki travmalar, bireye güvenliğini sağlamak adına herhangi bir kaçış fırsatı sunmazlar.

- Psikodinamik Psikoterapi Yaklaşımı

Psikodinamik yaklaşım, bireyin travma sonrası stres bozukluğunu, travmatik deneyimlerin bilinçdışı etkileri üzerinde odaklanarak açıklamaya çalışır. Özellikle Freud'un "anlamsız anı" (repressed memory) kavramı, bu yaklaşımın temelinde yer alır. Psikodinamik yaklaşıma göre, travmatik deneyimlerin bilinçdışında bastırılması ve daha sonra ortaya çıkması TSSB'nin temelinde yatan mekanizmalar arasındadır (Terr, 1991).

- Psikanalitik Psikoterapi Yaklaşımı

Psikanalitik psikoterapi yaklaşımı travmanın birey üzerindeki yansımasına yönelik farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Freud, bireylerin travmatik bir deneyimle karşılaştığında aşırı anksiyete nedeniyle uyum sağlama yeteneğini kaybettiğini iddia etmektedir. Travmanın anında birey, iradesi doğrultusunda hareket edemezse, bu durum ruhsal sorunlarla karşılaşma riskini artırır (Freud, 1979). Travmanın birey üzerinde egemen bir güç haline gelmesinin belirgin bir işareti, bastırma Bastırma mekanizmasıyla

yaşantısını devam ettiren birey, gelecekteki olası travmalara karşı daha hassas bir hale gelir.

Bu kuramsal yaklaşımlar, TSSB'nin kökenlerini ve semptomlarını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Her bir yaklaşım, farklı açılardan TSSB'nin gelişimini ve etkilerini açıklamaya çalışırken, bütünsel bir anlayış sağlamak için bir araya getirilebilir.

1.1.5. Çocukluk Çağı Travmalarıyla İlgili Araştırma Bulguları

Karadağ, Gökçen ve Sarp'ın 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmada, bir hastanenin çocuk psikiyatri kliniğine başvurmuş ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) tanısı almış 40 çocuk ve ergenin değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmaya dahil edilen 40 çocuğun 13'ünde yalnızca TSSB bulunurken, geriye diğer 27 çocukta çoklu tanı olduğu gözlemlenmiştir. TSSB'na en sık eşlik eden bozukluğun anksiyete bozuklukları, depresif bozukluklar ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, dört hasta için hem depresif bozukluk hem de anksiyete bozuklukları eşlik etmiştir. Çalışma, hastaların büyük çoğunluğunun (%70) travmatik deneyimlerinin ardından ilk defa bir psikiyatri kliniğine başvurduğunu ortaya koymuştur.

Katılımcıların %40'ının çoklu travmatik deneyime sahip olduğu, bu grubun komorbidite oranının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. En yaygın travma tipinin %47,5 ile cinsel istismar olduğu belirtilmiş ayrıca devamında sırasıyla trafik kazaları, diğer nedenler ve aile bireyinin kaybı takip etmiştir. Ayrıca, lise çağındaki bireylerin başvuru oranının daha yüksek olduğu, annelerde babalardan daha fazla psikiyatrik patoloji görüldüğü tespit edilmiştir. Birçok olgu, yaklaşık dört yıl kadar sonra uzman desteği aramış ve bir kısmının birden fazla travmatik yaşantısı oluşmuş, çoğu olguda ise TSSB'ye ek tanılar eşlik etmiştir. Sonuç olarak, başvuran hastaların neredeyse yarısının cinsel istismar mağduru olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilen olguların çoğunluğunun (%67,5) kadınlardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Kadınların travmatik olaylara erkeklerden daha güçlü tepki vermesi, biyolojik farklılıklar nedeniyle risk altında olmaları ve bu belirtilerle başa çıkmada zorlandıklarını gösteren kanıtlar, bu durumu açıklayan muhtemel nedenler arasında yer almaktadır (Matud, 2004; Nemeroff ve diğerleri, 2006).

Zeynep Uğur tarafından (2010) İstanbul'da bir psikiyatri polikliniğinde 100 hasta (50 kadın, 50 erkek) ile gerçekleştirilen çalışmada, bireylerin agresyon düzeyleri çeşitli açılardan karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda agresyon düzeyi ile güvensiz ve kopuk bağlanmalar arasında artan bir ilişki bulunmuştur. Yine agresyon düzeyi ile ihmal, istismar, örselenme bulgularının doğrudan bir ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır. Agresyon açısından yapılan cinsiyet karşılaştırmalarında ise her alanda erkeklere ait düzeyler kadınlardan çok daha yüksek bulunmuş fakat bağlanma ve çocukluk çağı travmalarına ilişkin karşılaştırmalarda cinsiyet açısından bir farklılık gözlemlenmemiştir. Kendine zarar veren olguların agresyon düzeyleri zarar vermeyen kısımdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. İntihar girişimi görülen olguların ise agresyon düzeylerinde ise fiziksel ihmal; duygusal, fiziksel ve cinsel istismara maruz kalma oranı intihar girişimi görülmeyen olgulardan yüksek bulunmuştur. Klinik özelliklere göre yapılan karşılaştırmalarda psikotik özellikli ataklar yaşayan olgularda cinsel istismar daha yüksek düzeyde saptanmıştır. Bunlar gibi yapılan daha bir çok karşılaştırmanın sonucunda çocukluk çağı travmaları ve agresyon olgusunun önemi vurgulanmıştır.

Ayla Güneş Kılıç tarafından (2022) Samsun'da ebeveynlerin çocukluk çağı travmalarıyla çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılmış çalışmada yaşları 2 ila 6 arasında değişen çocukları bulunan 412 ebeveyn (292 anne, 120 baba) çeşitli yönlerden ölçekler ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda; ebeveynlerin kendi çocukluk çağı travmaları ile çocuk yetiştirme yöntem ve davranışları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ilişkiler tespit edilmiştir. Duygusal istismar dışında tüm çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile çocuk yetiştirme yöntemleri arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir. Çocukluğunda şiddete tanık olan ebeveynlerin tutumlarında anlamlı düzeyde farklılıklar saptanmıştır. Son olarak, cinsiyet bazlı karşılaştırmalar genel olarak yapılmamış fakat ebeveynlerin kendi anne babalarına ilişkin algılamaları ele alınmıştır. Buna göre babasını daha otoriter, ilgisiz olarak algılayanların ebeveynlik tutum puanları aşırı koruyucu olanlara göre yüksektir. Yani babasını daha otoriter ya da ilgisiz olarak algılayanlar daha demokratik ebeveynlik tutumlarına sahiptir sonucuna ulaşılmıştır.

Soyumtürk (2021), toplamda 319 yetişkinin katıldığı bir araştırmada, algılanan ebeveyn tutumu ile çocukluk çağı travmalarının duygusal yeme üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma bulguları, çocukluk çağı travmalarının (özellikle istismar ve ihmal) duygusal yeme ile orta derecede ilişkili olduğunu, ayrıca ebeveyn tutumlarındaki olumsuzlukların,

duygusal yeme düzeyini artırdığını göstermektedir. Eğitim durumu ile duygusal yeme düzeyi arasında bir ilişki bulunmuş, bekar bireylerin duygusal yeme düzeylerinin evli bireylere kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Cinsiyet bazında yapılan karşılaştırmalarda ise kadınların, fiziksel ve duygusal ihmal gibi çocukluk çağı travmalarında erkeklere göre daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Son olarak, YEBÖ-Baba ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir, bu da çalışmamızın temel bulgularından biri olarak öne çıkmaktadır.

Özçetinkaya (2011), alkol ve veya eroin kullanımı nedeniyle bir hastanenin AMATEM kliniğinde yatarak tedavi gören 227 erkek hasta ile gerçekleştirdiği çalışmada çocukluk çağı travmalarının kişilik boyutları ve alkol/madde kullanım bozuklukları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; duygusal olarak kötüye kullanım düzeyleri eroin bağımlılarında daha fazla, fiziksel ya da duygusal ihmale uğrama düzeyleri ise alkol bağımlılarında daha fazla bulunmuştur. Şiddet açısından yapılan karşılaştırmada ise fiziksel şiddet alkol bağımlılarında daha fazla bulunmuştur. Alkol bağımlılarında çocukluk çağı travma öyküsünü varlığı alkol bağımlılarında olmayanlara göre yenilik arayışı daha yüksek, kendi kendini yönetme beceri düzeyi daha düşük bulunmuştur. Eroin bağımlılarında ise bu durum yani çocukluk çağı travma öyküsünün varlığı olmayanlara göre kendi kendini yönetme becerisi daha düşük bulunmuştur. Yine aralarındaki bu farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonuçları ortaya konulmuştur. Sonuç olarak çocukluk çağı travmalarının tipi ile seçilen madde arasında bir ilişki olabileceği gibi daha bir çok saptama yapılmıştır.

Ertürk (2014), Gazi Üniversitesi'nde yaptığı çalışmasında 18-65 yaş aralığında ayaktan/yatan 125 hasta ile çocukluk çağı travması, travma sonrası stres, disosiyasyon ve depresyon belirtilerinin şizofreninin belirti boyutlarıyla olan ilişkisini incelemiş ve şizofreni hastalarındaki çocukluk çağı travması, travma sonrası stres bozukluğu ile disosiyasyon belirtilerinin şiddetini, 132 sağlıklı kontrol grubu ile karşılaştırmıştır. Araştırma çocukluk çağı travmaları bulgularına göre; şizofreni ile kontrol grubundaki verilerde 0-6 yaş arası bakım verenin kim olduğu, ayrılık/göç yer değiştirme, çocukken ebeveynlerden ayrı kalma, toplumdan farklı dini inancın olması, ebeveynlerin birbirine şiddet uygulama öyküsü gibi alanlarda aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çocukluğunda şiddete maruz kalma öyküsü sıklıkları, çocukluk çağı travmalarının şiddeti ve kaçınma, aşırı uyarılmışlık belirtileri ile disosiasyon belirti şiddetinin şizofreni

grubunda kontrol grubundan belirgin düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışma sonucunda çocukluk çağı travmaları varlığının şizofreni hastalarının belirti şiddetini arttırdığına ilişkin bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Altıntaş (2011) dört farklı cezaevinde bulunan 100 kadın, 100 erkek hükümlü ve sağlıklı, suç işlememiş 28 kadın ve 28 erkekten oluşan 56 kişilik bir kontrol grubu ile toplam 256 kişilik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Hükümlülerde çocukluk çağı travması ve dissosiasyonun suçla ilişkisini ve başa çıkma tutumlarını saptamak, psikiyatrik hastalığı olan ve olmayan hükümlülerde çocukluk çağı travması, dissosiasyon ve suç tipleri arasındaki ilişkiyi ve başa çıkma tutumlarını incelemiş ve tüm bunları kontrol grubu ile karşılaştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; her türlü fiziksel, cinsel ve istismarın kontrol grubuna göre hükümlülerde cinsiyet fark etmeksizin daha yüksek olduğu, sadece cinsel istismarın hükümlü kadınlarda hükümlü erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular sonucunda çocukluk çağlarında travmatik yaşantılara ve dissosiasyona maruz kalmanın suçla ilişkili olabileceğine ulaşılmıştır. Sorunlarla başa çıkma konusunda hükümlü kadınlar ve erkekler arasında yöntem farklılığı da göze çarpan bulgulardan biri olmuştur. Sonuç olarak, çocukluk çağı travması ve dissosiasyonun suç tiplerine göre karşılaştırılması sonucunda aralarında anlamlı bir fark bulunmamış olsa bile çocukluk çağı travması alt puanları cebir, şiddet suçu işleyen kişilerde daha yüksek saptanmıştır.

Driessen ve arkadaşları tarafından (2006) Almanya'da yaptıkları bir çalışmada, cezaevinde bulunan erkek ve kadın toplam 200 mahkum ile etkisi çeşitli erken dönem travmatik deneyimlerin, olumsuz aile deneyimlerinin ve dissosiyatif deneyimlerin suç davranışına olan etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada mahkumların % 33.1'i şiddetli duygusal ihmal, % 23.7'si şiddetli duygusal istismar, %24.5'i şiddetli fiziksel istismar ve %5'i şiddetli fiziksel ihmale uğradıklarını bildirmişlerdir. Araştırma sonucunda mahkumların %50,4'ünün ise en az bir tür orta veya ağır şiddette çocukluk çağı travmasına maruz kaldıkları bildirilmiştir.

Carlson ve Shafer (2010) Arizona'da, 838'i baba, 1441'i anne olan toplamda 2279 mahkumla birlikte stres verici hayat olayları ve travma öyküleri ile ilgili yaptıkları kapsamlı araştırmada çocukluk çağı istismarına uğrama oranının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularında; mahkumların %45'i bir aile üyesi tarafından

fiziksel istismara; % 34.5 bir aile üyesi tarafından, % 14.8'inin aile dışındaki yabancı biri/leri tarafından cinsel olarak istismar edilmiş olduğu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, toplamda çocukken cinsel istismara uğrama oranı % 38 olarak belirlenmiş ve bu ciddi bir sonuç olarak ortaya konulmuştur.

Yörük (2001) tarafından İzmir'de yaşayan 143 erkek futbol taraftarı üzerinde yapılan araştırmada fanatizm kavramı ile çocukluk çağı travmaları, kişilik bozuklukları, benlik saygısı ve madde kullanımı kavramları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularında; çocukluk çağı travmaları ile takım özdeşim düzeyi arasında ilişki saptanmamıştır. Bununla birlikte takımla özdeşim düzeyi daha çok kişilik ve davranım bozuklukları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda direkt olarak çocukluk çağı travmaları ile ilgili bulguya rastlanmamış olsa bile kişilik ve davranım bozuklukları başlıklarının altında yapılan incelemelere odaklanıldığında çıkarsamalarda bulunulabileceğini düşünmekteyim.

1.2. Babalık Algısı

Araştırmada ele alınan bir diğer değişken olan babalık algısının değerlendirilmesi, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek ve aile ilişkilerini güçlendirmek için önemli görülmektedir. Bu kapsamda, babalık algısını etkileyen etmenleri ortaya koymanın, bu algıyı olumlu duygularla güçlendirmenin baba-çocuk ilişkilerinin kalitesini artırabileceği ve çocukların yaşamları boyunca daha olumlu sonuçlar elde etmelerine yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir. Türk Dil Kurumu'nun çevrimiçi sözlüğünde, 'baba' kelimesi, çocuğun dünyaya gelmesinde rol oynayan erkek, birinci dereceden erkek akraba, çocuk sahibi erkek ve aynı zamanda koruyucu ve velinimet olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Babalık rolü ise toplum tarafından biçimlendirilen ve erkeğin çocuğuna karşı yerine getirmesi beklenen görev ve sorumluluklar olarak ifade edilmektedir (Yanardağ ve Özmete, 2016).

Babalık algısı ise, ebeveyn konumundaki bir erkeğin kendi rolünü ve kimliğini, baba olarak nasıl gördüğünü ve bu rolü nasıl değerlendirdiğini ifade etmektedir. Bu kavram, baba figürünün sosyal, kültürel ve bireysel açıdan nasıl tanımlandığını ve algılandığını anlamak için önemlidir. Babalık algısı, babanın duygusal bağlanma, ebeveynlik becerileri, sorumluluk hissi, çocuğa yönelik tutumları ve rollerine ilişkin beklentileri gibi pek çok unsuru içermektedir (Tiedje ve Darling-Fisher, 1996). Özkan ve arkadaşlarına

(2016) göre babalık rolü, eşinin gebelik dönemiyle başlayıp doğum sonrasındaki yaklaşık üç yıl süresince gelişmeye devam eder. Bu süreç, hamilelikle başlayıp ömür boyunca devam eden bir ilerleme göstermekte ve babaların bu dönemdeki rol algıları, babalık rolünün şekillenmesinde önemli bir faktör olmaktadır (Mercan ve Şahin, 2017). Bawadi ve arkadaşları (2015) ise babalık rolü algısını inceledikleri çalışmalarında, babaların bu role dair algılarının hamilelik sürecinden etkilendiğini ve özellikle hamilelikte olumsuz deneyimler yaşayan babaların, babalığa geçişte güçlükler yaşadığını ortaya koymuşlardır.

Babalık algısını anlamak için, bireyin kendi babasının rol modeli, kültürel normlar, toplumsal beklentiler ve kişisel deneyimler gibi faktörlerin etkisi altında olduğunu göz önünde bulundurmak önemlidir (Marsiglio, Amato, Day ve Lamb, 2000). Bu faktörler, bir bireyin babalık rolünü nasıl tanımladığını ve bu rolü nasıl yerine getirdiğini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, babalık algısının çocukların gelişimine önemli ölçüde etki ettiğini göstermektedir (Pleck, 2010). Örneğin, babaların çocuklarına karşı olumlu bir tutum sergilemeleri, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid ve Bremberg, 2008). Benzer şekilde, babaların ebeveynlik becerilerine duydukları güven ve kendilik algısı, çocukların davranışsal sorunlarını azaltmada önemli bir rol oynayabilmektedir (Sarkadi ve ark., 2008).

Ebeveyn Kavramı ve Babalık Rolü

Ebeveynlik kavramı, insan yaşamının temel dinamiklerinden biri olarak kabul edilir ve bireyin yaşamının her evresinde önemli bir rol oynar (Belsky, 1984; Lamb, 2010). Ebeveynlik, çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişiminde kritik bir etkiye sahiptir ve sağlıklı yetişkinlerin oluşumunda önemli bir rol oynar (Bowlby, 1969; Baumrind, 1971).

Sancar'a (2016: 120-121) göre, 'Baba olmak, erkek olmanın en zor anlaşılır halleri arasında yer almaktadır.' (Tin ve Alptekin, 2022: 163). Babalık rolü, toplumsal beklentilerin ve bireyin kendi değerleri ve deneyimlerinin birleşimiyle şekillenir (Rustia ve Abbott, 1990). Geleneksel olarak, babalık rolü genellikle erkeklere özgü bir rol olarak görülmekte ve babaların çocuk yetiştirmedeki katkıları genellikle annelerinkinden farklı bir şekilde değerlendirilmektedir (Parke, 2000). Ancak, son yıllarda bu algı değişmekte

ve babaların çocuk yetiştirmedeki rolleri üzerine artan bir ilgi ve araştırma bulunmaktadır (Cabrera ve diğ., 2000).

Babalık rolü, sadece çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda onların duygusal ve sosyal gelişimine de katkıda bulunur (Lamb, 2004). Babalar, çocukların kimlik gelişiminde önemli bir rol oynarlar ve çocuklara hem duygusal hem de davranışsal olarak model olurlar (Marsiglio, 2009). Bu nedenle, babalık rolünün çocukların sağlıklı gelişimi üzerindeki etkileri, ebeveynlik araştırmalarının önemli bir odak noktasını oluşturur (Pleck, 2010). Ayrıca babaların çocuk bakımı konusunda birinci öğrenme kaynağı da eşleri olarak belirtilmiştir (Scarzello, Arace ve Prino, 2016).

İnsanlar geleneksel cinsiyet rollerini içlerinde yaşadıkları toplumların yapısına göre öğrenmektedir. Toplumların yapısındaki değişikliklerin elbette ki babalık rolü üzerinde de değişiklikleri getirmesi beklenen bir durumdur. Literatürde bulunan çalışmalar incelendiğinde kadınların ebeveynliğe geçişleri üzerine çalışmalar yoğunlukta olsa da günümüzde artık erkeklerin ebeveynliğe geçişleri de incelenmeye başlanmış, çocuğun hayatındaki yeri ve önemi daha çok vurgulanmaya başlamıştır (Nelms, 2004; Nyström ve Öhrling, 2003; Tiedje ve Darling-Fisher, 1996).

Lamb (2010) tarafından yapılan bir araştırma, bebeklerin sadece annelerine değil, babalarına da bağlandığını gösteren güçlü bulgular sunmuştur. Ayrıca, babaların bebek bakımına daha fazla katılımının, baba-çocuk ilişkisini güçlendirdiğini, babaların çocukların gelişimini daha yakından izlediğini ve onlara daha fazla önem verdiklerini ortaya koymuştur. Bu ilişkinin karşılıklı bir etkileşim olduğunu vurgulayan çalışma, çocukların da babalarının gelişimini etkilediğini ve babaların çocuklarla daha fazla ilgilenmesinin, çocukların mutluluğu ve zihinsel sağlığı üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermiştir.

1.2.1. Babalık Rolünü Etkileyen Etmenler

Babalık rolünü etkileyen birçok etmen olabilir. Bu etmenlerin belirlenmesi ve incelenmesi, babaların rolünü daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Babalık rolü, babaların algılarında çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Özellikle anne ve babanın çalışma hayatındaki durumu, iş saatleri ve koşulları, annenin eşten beklentileri ve çocuk bakımının zorlukları gibi unsurlar bu algıyı şekillendirmektedir (Garfield, Mapp ve

Chung, 2006). Telli ve Özkan (2014) ise babaların babalık rolü algılarının, eğitim düzeyleri, meslekleri, kazançları, aile yapıları, ilk kez baba olma yaşları, çocuk sayıları, babalıkla ilgili bilgi edinme durumları, işsizlik durumları ve çocuk isteme gibi faktörlerden etkilendiğini belirtmektedir. Ayrıca, Sary ve Turnip (2015), babaların babalık rolüne ilişkin algılarının, eşlerinin bu rolü nasıl algıladığından da etkilendiğini ifade etmektedir.

- Ekonomik Durum ve İstihdam

Ekonomik durum ve istihdam, babaların rolünü etkileyen temel faktörler arasında yer almaktadır (Marsiglio, 1991). Ekonomik durum ve istihdamın, babaların rolünü etkileyen çeşitli yönleri bulunmaktadır. İş gücüne katılımı, rol dağılımını ve çocuklarla ilgilenme düzeyini etkilerken, ekonomik istikrarsızlık ve iş stresi, babalık deneyimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, babaların çocuklarıyla ilişkilerinde karmaşık bir etkileşime yol açabilmektedir. Araştırmalar, babaların iş gücüne katılımının, aile içindeki rol dağılımını etkileyebileceğini ve babaların çocuklarıyla ilgilenme düzeyini belirleyebileceğine dikkat çekmektedir (Yeung, Sandberg, Davis-Kean ve Hofferth, 2001). Çalışmalar, babaların iş gücüne katılımının artmasıyla birlikte, geleneksel baba rollerinin dönüşüm geçirdiğini ve babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeye çalıştıklarını göstermektedir (Bianchi, Robinson ve Milkie, 2006). Ancak, bu durum her zaman böyle olmayabilmekte; bazı durumlarda, artan iş yükü veya iş stresi, babaların çocuklarıyla ilgilenme düzeyini azaltabilmektedir (Craig ve Mullan, 2011).

Ekonomik durumun istikrarı da babalık rolünü etkileyen önemli bir faktördür. Finansal belirsizlik veya işsizlik durumları, babaların duygusal ve pratik desteklerini çocuklarına sağlama yeteneklerini etkileyebilmektedir (Crouter, Perry-Jenkins, Huston ve McHale, 1987). Babalık rolüne yönelik yapılan bir incelemede mesleği memuriyet olan babaların babalık rolü algılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Telli ve Özkan, 2016). Ekonomik stres faktörleri, babaların çocuklarıyla ilişkilerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir (Conger, Ge, Elder, Lorenz ve Simons, 1994).

- Cinsiyet Rollerinin Algılanması

Cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler, babaların aile içindeki ve toplumdaki rollerini etkileyen karmaşık bir etmenler ağı oluşturmaktadır. Bu faktörlerin daha derinlemesine

anlaşılması, babalık rolünün çeşitliliği ve değişkenliği hakkında daha kapsamlı bir görünüm sunacaktır, çünkü cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler, babalık rolünün şekillenmesinde belirleyici olabilmektedir (Parke, 2000). Babalık, yalnızca biyolojik bir bağdan ibaret olmayıp, toplumun babalık rolüne atfettiği anlam ve değerlerle şekillenen bir olgudur (Şahin ve Mercan, 2017: 27). Araştırmalar, toplumun babalardan beklentilerinin ve cinsiyet rollerinin, bireyin kendi cinsiyet kimliğiyle nasıl etkileşime girdiğini incelemektedir (Pleck, 1997). Toplumda babalardan beklenen roller, zamanla değişiklik gösterebilmektedir ve bu beklentiler, babaların çocuklarıyla olan etkileşimlerini şekillendirebilmektedir. Geleneksel olarak, babalara güçlü, otoriter ve ekonomik sağlayıcı rolleri biçilmiştir (Lamb, 2004). Ancak, günümüzde babalık rolü daha çeşitli bir şekilde tanımlanmakta ve babalara duygusal bağ kurma, çocuk bakımı ve ev işlerine katılma gibi daha fazla sorumluluk yüklenmektedir (Pleck, 2010). Annenin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin düşünce ve davranışları da babayı etkilemekte (Russell, 1978), geleneksel düşünce karşıtı düşünce ve davranışlara sahip olduğunda baba katılımı artmaktadır (Baruch ve Barnett, 1981). Cinsiyet rollerinin birey tarafından algılanma biçimi, babaların kendi cinsiyet kimliklerini ve toplumsal beklentilere uyum sağlama düzeylerini etkilemektedir. Bazı babalar, geleneksel cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı kalırken, diğerleri daha esnek roller benimseyebilmektedir (Coltrane, 1997). Bu durum, babaların çocuklarıyla olan etkileşim biçimlerini ve babalık rolünü nasıl algıladıklarını etkilemektedir.

- Baba ile Çocuk Bağının Kalitesi

Baba ile çocuk bağı, babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini ve rolünü belirleyen önemli bir faktördür. Bu bağı gücünü etkileyen çeşitli faktörlerin anlaşılması, babaların çocuklarına olan katılımlarını artırmak ve baba-çocuk ilişkilerini güçlendirmek için önemlidir. Özellikle, çocuğun büyüme dönemlerinde babanın daha fazla katılım sağlaması, Mahler'e göre çocukta farklılaşmanın yolunu açmakta, bağımsızlaştırmakta ve yaratıcılık kazandırmaktadır (Mahler, 1975: 13). Baba-çocuk bağı, babalık rolünü etkileyen temel bir faktördür (Lamb, 2004). Araştırmalar, bu bağı gücünün, babaların çocuklarına olan katılım düzeyini ve rolünü belirleyebileceğini göstermektedir (Sarkadi ve arkadaşları, 2008).

Baba-çocuk bağı, çeşitli faktörler tarafından etkilenir. Örneğin, babaların duygusal ve fiziksel olarak çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı, bu bağıın gücünü etkileyen önemli bir faktördür (Hosley ve Montemayor, 1997). Ayrıca, babaların çocuklarına karşı gösterdikleri duyarlılık ve desteğin de bu bağıın kalitesini belirlemede kritik bir rol oynadığı bulunmuştur (Phares, Fields, Kamboukos ve Lopez, 2005).

Baba ile çocuk bağı, çocuğun gelişimine de önemli etkilerde bulunur. Örneğin, güçlü bir baba-çocuk bağı, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Sarkadi ve ark., 2008). Ayrıca, bu bağıın gücü, çocuğun akademik başarısı ve psikolojik refahı ile de ilişkilendirilmiştir (Flouri, 2005). Baba-çocuk bağı, aynı zamanda babaların rol algısını da etkiler. Araştırmalar, güçlü bir baba-çocuk bağıının, babaların çocuklarına daha fazla katılım göstermeleri ve daha aktif bir şekilde rol almaları ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Sarkadi ve ark., 2008).

- Toplumsal Destek ve Ağların Varlığı

Toplumsal destek ve ağlar, babaların rolünü etkileyen önemli bir diğer faktördür. Toplumsal destek ve ağlar, babaların rolünü destekleyebileceği gibi engelleyebilecek önemli bir faktördür (Pleck, 1997). Babalık deneyimini etkileyen bu destek ve ağlar, aile, arkadaşlar ve toplumun genel tutumu gibi çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999).

Aile içindeki destek, babaların rolünü belirlemede kritik bir etkiye sahiptir. Örneğin, eşler arasındaki işbirliği ve desteğin varlığı, babaların çocuklarına olan katılımını ve babalık rolünün algılanmasını olumlu yönde etkileyebilmektedir (McBride, Schoppe ve Rane, 2002). Evlilik ilişkisinin daha sağlam temellere oturduğu ailelerde, babalar çocuk bakımına daha çok katılım sağlamaktayken (Feldman Nash ve Aschenbrenner, 1983) evliliğin devamından şüphe duyulan durumlarda katılımı azalmaktadır (Harris ve Morgan, 1991). Ayrıca, baba figürlerinin kendilerini destekleyici bir aile ortamında yetiştirmiş olmaları, babalık becerilerini artırabilmektedir (Belsky, Youngblade, Rovine ve Volling, 1991).

Arkadaşlar ve diğer sosyal ağlar da babalık rolünü etkileyebilmektedir. Babaların, diğer baba figürleriyle etkileşimde bulunması ve deneyimlerini paylaşması, onların babalık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Bakken, Brown ve McCallum, 2014).

Ayrıca, babaların sosyal destek ağları, duygusal ve pratik yardım sağlayarak onların rolünü daha etkili bir şekilde yerine getirmelerine destek olabilmektedir (Doherty, Kouneski ve Erickson, 1998).

Toplumun genel tutumu da babalık rolünün algılanması ve uygulanmasında önemlidir. Toplumun babalardan beklentileri ve bu beklentilerin cinsiyet rolleriyle nasıl etkileşime girdiği, babaların rolünü şekillendirmektedir. Toplumun babalara pozitif bir şekilde yaklaşması ve babalık deneyimlerini değerli bulması, babaların kendilerini daha güvende hissetmelerine ve daha fazla katılım göstermelerine teşvik edebilmektedir (Marsiglio, Amato, Day ve Lamb, 2000).

- Eğitim Düzeyi ve Kültürel Faktörler

Eğitim düzeyi ve kültürel faktörler de babalık rolünü etkileyen önemli etmenlerdir (Cabrera ve diğ., 2000). Eğitim seviyesi, babaların çocuklarına olan katılımını ve bu katılımın niteliğini etkileyebilmektedir (Marsiglio, Amato, Day ve Lamb, 2000). Daha yüksek eğitim düzeyli babaların çoğunlukla çocuklarına daha fazla zaman ayırdığı ve onlarla daha fazla etkileşimde bulunduğu gözlemlenmiştir (Yeung, Sandberg, Davis-Kean ve Hofferth, 2001). Ayrıca, babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarına karşı daha olumlu ve destekleyici davranışlar sergilediği bulunmuştur (Coley ve Medeiros, 2007).

Kültürel faktörler de babalık rolünü etkileyen önemli bir etmendir. Bir kültürdeki baba rolü, diğer kültürlerden farklılık gösterebilir ve bu da babaların davranışlarını ve beklentilerini şekillendirir (Phinney, Ong ve Madden, 2000). Örneğin, bazı kültürlerde babalık daha otoriter bir şekilde tanımlanırken (Doğu Asya kültürleri), diğerlerinde daha duygusal ve katılımcı bir rol biçimine sahip olabilir (Latin Amerika kültürleri). Bununla birlikte, kültürel faktörlerin etkisi genellikle bireyin kendi değerleri ve inançlarıyla etkileşime girmektedir. Bazı babalar, kendi kültürel geçmişlerine dayanarak baba olma rolünü benimseyebilir ve bu da çocuklarına karşı daha farklı bir yaklaşım (disiplin, bağ kurma vb. konularda) sergilemelerine yol açabilir. Bu durum, babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini ve rol algılarını çeşitlendirir (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 2018).

- Yaş ve Cinsiyet

Çocuğun yaşı, cinsiyeti ve babanın yaşı gibi etmenler de çocuk bakımına katılımı etkilediği için babalık rolüne ilişkin algıyı dolaylı olarak etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada babaların kariyerleri daha sağlam temellere oturduğunda ve yaş açısından daha olgunlaştıklarında çocukların gelişimine daha fazla vakit ayırdıkları saptanmıştır (Marsiglio, 1993). Farklı bir çalışmada elde edilen bulguya göre daha erken yaşlarda veya hazır hissetmeden baba olmak bir krizle sonuçlanabilmekte ve babalar planlanmamış çocukları gelecekları için bir engel olarak görebilmektedir (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth ve Lamb, 2000).

Çocuğun yaşının babanın bakım sürecine katılımına etkisine ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır (Kuzucu, 2011). İlk görüş, çocuğun yaş grubu açısından daha küçük olması annenin olduğu gibi babanın da bakım sürecine katılımını arttırmakta (Pleck (1985) ve çocuğun yaşı büyüdükçe babaların bakım sürecine katılımı azalmaktadır (Lamb ve ark., 1985). İkinci görüş ise, çocuk yaş olarak büyüdükçe babanın bakım sürecine katılımının arttığı yönündedir. Bu görüşe göre ilk yıllarda bebeklerin ihtiyaç duyduğu temel bakım (altını değiştirme ve banyo yaptırma gibi) geleneksel olarak annenin görevi olarak görülmektedir (Kuzucu, 2011). İlerleyen yıllarda çocukların ihtiyaç duyduğu bakımın temelden daha karmaşık hale gelmesi, aynı zamanda geleneksel rollere ters düşmediği ve cinsiyet rollerinden daha az etkilendiği için hem yalnızken hem de anneye birlikteyken babaların bakım sürecine katılımı artmaktadır (Radin, 1981). Ayrıca, deneyimsiz babalar, küçük çocuklarla nasıl ilgileneceklerini bilmediklerinden ve kendilerini yetersiz hissettiklerinden, bu süreçten kaçınabilmektedirler (Levy-Shift ve Israelashvili, 1988).

Çocuğun cinsiyeti de babanın katılımını etkileyebilir; örneğin, baba erkek çocuklarının bakımına daha fazla katılmaktadır (Harris ve Morgan, 1991). Bebeklik döneminde babalar, erkek ve kız çocuklarına farklı şekilde yaklaşmakta; erkek bebeklerine daha fazla dokunmakta, onlara daha fazla uyaran sağlamaktadır (Parke ve O'Levy, 1976; Parke, 1981). Ayrıca, erkek çocuklarıyla daha fazla oyun oynayarak iletişim kurmakta, bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Marsiglio, 1991). Bu davranışlar, daha büyük çocuklarla olan ilişkilerinde de devam etmekte ve babalar erkek çocuklarıyla daha fazla fiziksel oyun oynamakta, onları daha fazla yönlendirmektedir (Dipietro, Jaclin ve Maccoby, 1984; Bellinger, 1982). Bu durum, Barnett ve Baruch (1987) tarafından,

babaların erkek çocuklarının cinsel kimlik gelişimi üzerinde özel bir sorumluluk hissetmeleri ile açıklanmıştır.

- Babanın Psikolojik Özellikleri ve Kendi Ebeveyni ile Kurduğu İlişki

Babanın psikolojik özellikleri, ebeveynlik rolünün niteliği ve düzeyini belirleyen önemli bir faktördür (Grossmon, Pollack ve Golding, 1988). Anksiyeteden uzak, kendine saygısı yüksek ve iç denetim odağına sahip babaların, çocuklarının gelişimine daha fazla katılım gösterdiği belirlenmiştir (Cowan ve Cowan, 1988). Bir erkeğin kendini baba olarak nasıl algıladığı, bu role ne kadar yakın hissettiği (Levy-Shiff ve Israelashvilli, 1988) ve çocuk bakımına yönelik algıladığı yetenek (McHale ve Huston, 1984) de, babanın katılımını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır (akt. Kuzucu, 2011: 81). Ayrıca, babanın kendi babasının ebeveynlik tutumları da çocuk bakımına katılımını etkileyebilmektedir (Belsky ve Isebella, 1985). Çocukluklarında babalarından hoşnutsuzluk duyan erkeklerin, kendi çocuklarıyla daha fazla iletişimde oldukları gözlemlenmiştir (Lamb ve ark., 1985). Annelerin de, babalarıyla olan ilişkilerinin eşlerinin katılımını etkileyebileceği (Radin, 1981) ve eğer baba yoksunluğu yaşamışlarsa, çocuklarının bunu deneyimlememesi için eşlerini daha fazla katılım göstermeye zorladıkları bulunmuştur (Radin ve Goldsmith, 1985).

1.2.2. Kuramsal Yaklaşımlar

Babalık rolü ile ilgili her bir kuramsal yaklaşım, babalık kimliğinin nasıl şekillendiği, çocuğun babasını algılaması ve babalık rolünün çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine etkisi gibi konuları farklı bir perspektiften ele almaktadır. Bu bölümde, farklı kuramsal yaklaşımların babalık kavramını nasıl ele aldığı ve çocuğun babasına ilişkin algısının nasıl oluştuğu incelenecektir.

- Kimlik Kuramı

Kimlik kuramına göre, babalık, bireyin kendini bir baba olarak tanımlaması ve bu rolü benimsemesi sürecini ifade etmektedir (Smith ve Johnson, 2018). Kimlik kuramı, bir bireyin kimlik gelişimini anlamak için psikolojik, sosyal ve kültürel faktörlerin önemine işaret etmektedir (Erikson, 1968). Babalık kimliği de bu süreçlerin bir parçasıdır. Babalık kimliği, bireyin kendi cinsiyet kimliği, aile geçmişi, kültürel değerler, toplumsal

beklentiler ve kişisel deneyimler gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir (Thompson, 1995). Kimlik kuramına göre, bireyler yaşları ilerledikçe ve yaşadıkları deneyimlerle birlikte, babalık rolü hakkında daha net bir kimlik geliştirirler (Marcia, 1966). Bu süreç, bireyin kendi babalık deneyimlerini ve çevresindeki baba figürlerini gözlemlemesi, bu rolle ilişkili beklentileri içselleştirmesi ve kendi değerleri ve inançları doğrultusunda bu rolü benimsemesiyle gerçekleşir. Kimlik kuramına göre, babalık kimliği sürekli bir gelişim sürecidir ve bireyin yaşamındaki değişimlere ve deneyimlere bağlı olarak şekillenir. Bu süreç, bireyin kendini bir baba olarak tanımlaması, babalık rollerini üstlenmesi ve bu rolle ilişkili kimlik duygusunu güçlendirmesiyle devam eder (Waterman, 1982).

- Psikoanalitik Kuram

Psikoanalitik kuram, baba rolünü üç farklı boyutta ele almaktadır: Oidipus sürecindeki babanın rolü, içsel baba olarak bilinen bir yapı ve babanın çocuğun gelişimine etkisi (Etchegoyen, 2002; Target ve Fonagy, 2002; akt. www.psikanalizindili.com, "Baba İşlevine Bakış" 15.04.2024). Freud, Oidipus evresindeki babanın rolünü netleştirmemiştir ancak çağdaş psikoanalitik literatür, babanın çocuğun ruhsal gelişiminde daha önemli bir rol oynadığını belirtmektedir (Özdağlar, 2012; akt. www.psikanalizindili.com, "Baba İşlevine Bakış" 15.04.2024).

Klein'in kuramında, baba farklı görünümde ortaya çıkar: annenin içinde bir penis olarak, birleşik ebeveyn figüründe nesne olarak ve Oidipus sürecinde çeşitliliğe yer açan figür olarak (Klein, 1930; akt. www.psikanalizindili.com, "Baba İşlevine Bakış" 15.04.2024). Winnicott'a göre, erken çocukluk döneminde baba, annenin birincil annelik meşguliyeti içinde destek sağlamaktadır (Winnicott, 1957; akt. www.psikanalizindili.com, "Baba İşlevine Bakış" 15.04.2024). Lacan ise babalığı dilin gelişimine dayanan yapısal bir model olarak ele almaktadır (Lacan, 1949). Görüldüğü gibi psikanalitik literatürde, babalık işlevi farklı yönleriyle ele alınmaktadır. Bu işlev, erken dönem bebek-anne ilişkisinden ayrılma, düşünme kapasitesinin gelişimi, duygusal yönetim, ve ruhsal güvenlik sağlama gibi boyutlardan oluşmaktadır (Eagle ve Davis, 2013; akt. www.psikanalizindili.com, "Baba İşlevine Bakış" 15.04.2024).

- Psikodinamik Kuram

Psikodinamik yaklaşıma göre babalık, çocuğun kişilik gelişiminde kritik bir rol oynayan bir dizi etkileşim ve deneyimler bütünüdür. Erik Erikson'un psikososyal gelişim kuramı, bu bağlamda babalık kavramını önemli bir yerde konumlandırmaktadır. Erikson'a göre, "temel güven ve güvensizlik" aşamasından başlayarak, "özerklik ve utanç" aşamasına kadar olan dönemde, çocukların babalarıyla olan ilişkileri, kişilik gelişiminde belirleyici bir faktördür. Babalar, çocuklara sınırların ve kuralların öğretilmesinde önemli bir rol oynarlar ve bu da çocuğun özsaygı ve özgüven gelişimine katkıda bulunur. Babanın varlığı, çocuğun kimlik oluşumunda kendine güven duygusunu pekiştirmeye yardımcı olur. Dolayısıyla, psikodinamik bakış açısından babalık, çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için kritik bir unsur olarak kabul edilir, bu da Erikson'un 1950'lerde ortaya koyduğu psikososyal gelişim kuramı çerçevesinde incelenir.

- Bilişsel Davranışçı Kuram

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre babalık, çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimini etkileyen bir dizi etkenin bir araya gelmesiyle şekillenen bir kavramdır. Bu yaklaşım, çocuğun davranışlarının, düşüncelerinin ve duygularının çevresiyle olan etkileşimini vurgulamaktadır. Albert Bandura'nın sosyal öğrenme teorisi, babalık rolünün çocuğun model alınan davranışları, becerileri ve değerleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu savunmaktadır. Babalar, çocuklara birçok beceriyi modelleyerek öğretirler ve çocukların yeteneklerinin gelişiminde önemli bir rol oynarlar (Bandura, 1977). Ayrıca, bilişsel gelişim teorisi de babalık kavramını inceleyen bir başka önemli yaklaşımdır. Jean Piaget'nin çalışmaları, çocuğun zihinsel gelişimindeki evreleri ve bu evrelerde babanın rolünü vurgulamaktadır. Babalar, çocukların problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilirler ve onları düşünme süreçlerinde yönlendirirler. Bu bağlamda, babaların çocukların bilişsel yeteneklerinin gelişiminde etkili bir rol oynadığına inanılır (Piaget, 2019). Ek olarak, bilişsel davranışçı yaklaşımın duygusal gelişim üzerindeki etkisi de göz önüne alınmaktadır. Babalar, çocuklara duygusal düzenleme becerilerini öğretmede önemli bir rol oynarlar ve çocukların duygusal zekalarının gelişimine katkıda bulunurlar.

1.2.3. Babalık Algısına İlişkin Araştırma Bulguları

Babalık rolü üzerine yapılan araştırmalar, babaların çocuk yetiştirme tarzlarının ve etkileşimlerinin çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır (Sarkadi ve diğ., 2008). Ayrıca, bu araştırmalar, babaların ebeveynlik rollerini nasıl algıladıklarını ve bu algıların çocuk yetiştirme davranışlarına nasıl yansıdığını anlamamıza da yardımcı olmaktadır (Marsiglio ve diğ., 2000).

Summers ve arkadaşları (1999) gerçekleştirdikleri bir araştırmada, anne ve babaların babalık rolüne ilişkin algılarını incelemişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre, babaların babalık algısı çeşitli görevlerle tanımlanmıştır: maddi destek sağlayan, her zaman mevcut olan, bakım sunan, dışarıdaki aktiviteleri ve oyunları sağlayan, eğitim ve disiplin uygulayan, sevgi sunan ve koruyucu bir figür olarak tanımlanmıştır.

Evans (1997), İstanbul ilinde düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen ve ilkokul mezunu olan bireylerin babalık rollerine yönelik tutumlarını ve katılımlarını incelemiştir. Araştırma, 60 baba ile yüz yüze yapılan mülakatlarla gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışmasında, babaların kişisel anlatımları ve tutumları, davranışlarıyla karşılaştırılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, babalar çocukların fiziksel bakımını genellikle annelerin sorumluluğu olarak görmekte, kendi rollerini ise çocuğun geçimini sağlama, zihinsel beceriler öğretme ve eğitimi ile ilgilenme olarak tanımlamaktadırlar. Toplumsal değerlerin çocuklara öğretilmesi ise anne ve babanın ortak sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Babalar için en öncelikli sorumluluk maddi destek sağlamak, sevgi ve şefkat göstermektir; çocukla oyun oynamak ve günlük ihtiyaçları karşılama ise daha az öncelikli görülen görevlerdendir (Evans, 1997; akt.Balin, 2011)."

Özkardeş ve Arkonaç (1998) tarafından mezuniyetleri ilkokul ve yüksekokul olan 80 babayla yapılan yüz yüze mülakatlara dayanarak, babalık rolleri ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarında, ilkokul mezunu babaların mevcut babalıkları ile idealize ettikleri baba özellikleri arasında bir fark görmemesi dikkat çekici bulunmuştur. Ayrıca, babaların eğitim düzeyleri arttıkça çocuklarıyla daha fazla kaliteli vakit geçirmeye başladığı ve çocuklarıyla ilgili daha fazla sorumluluk almaya başladıkları tespit edilmiştir. Araştırmada, çocuğun yaşamında babanın daha aktif

bir rol üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Özkardeş ve Arkonaç, 1998, akt. Balin, 2011).

Kırağ ve Çakır tarafından 0 ila 6 yaş arası çocuğu olan 188 baba ile gerçekleştirilen çalışmada babalık rolü algısı ve bununla ilişkili faktörler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda; babaların yarısına yakınının (%42,6) 31-36 yaş aralığında olduğu, yüksek çoğunluğunun (%88,8) çekirdek aile içerisinde olduğu, yine yarısına yakınının (%45,7) 6-10 yıllık evli olduğu, mesleki açıdan işçiliğin daha yüksek olduğu (%39,9), büyük çoğunluğun 1-2 çocuğunun olduğu (%64,9), yarısından fazlasının ise (%55,9) ilk baba olma yaşının 18-25 arasında olduğu (%64,9), yine yarısından fazlasının ise babalıkla ilgili bilgi ya da eğitim almadığı saptanmıştır (%57,4). Bu bilgiler ve yapılan araştırma ölçekleri neticesinde babalık rolü puanları üzerinde sadece aile tipi ve ilk kez baba olma yaşının yüksek ve pozitif anlamda ilişkili olduğu diğer olgular ile anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir.

Poyraz tarafından (2007) 389 baba üzerinde yapılan araştırmanın bulgularında; babaların babalık rolü algısında eğitim düzeyi, çalışma durumu, geliri, ilk baba olma yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı ve çocukların cinsiyeti gibi durumlarda pozitif yönde anlamlı farkların olduğu saptanmıştır. Babaların meslekleri, aile yapıları ile ilişkili farklılık ortaya çıkmamıştır. Sonuç olarak; babalık rolü algısı arttıkça otoriter ve istekçi baba tutumlarının arttığı ve babaların çocuklarına daha fazla kaliteli zaman ayırması gerektiği saptanmıştır.

2024 yılında Doğan ve Özkardeş tarafından 3-6 yaş aralığında çocuğu bulunan 200 baba ile İstanbul'da gerçekleştirilmiş çalışmada babaların babalık rolü algıları ile baba bakık sürecine katılım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda; babaların babalık rollerine ilişkin olumlu algılarının artması bakım sürecine katılımlarını da arttığı ortaya konulmuştur. Bu algının yükselmesinde babanın eğitim durumunun yükselmesi, babalık eğitimi alınması, doğuma katılım sağlanması, ilk kez baba olma deneyimi yaşanması ve annenin eğitim durumundaki yükselme gibi olgular etkili bulunmuştur. Bununla birlikte babaların yaşı, ailenin gelir durumu, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, aile yapısı, evlilik süresi, doğumun planlanma durumu ve annenin yaşı gibi değişkenler ise babalık rolü algısı açısından değişikliğe sebep olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şalcı (2020) tarafından Bartın ilinde deney grubunda 20 gönüllü ve kontrol grubunda 20 gönüllü toplam 40 baba ile gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların babalarına uygulanan Baba Destek Eğitim Programı'nın babalık rolü algılarına ve okul öncesi dönem çocukların oyun becerileri üzerindeki gelişimine etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda deney grubunda bulunan gönüllü babalar 10 haftalık babalık destek eğitimi programına alınmış ardından nitel formlar ile birtakım veriler toplanılmıştır. Kontrol grubu babaları ile ise herhangi bir program uygulanmadan aynı nitel formlar gerçekleştirilmiş elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre; baba destek eğitim programına katılan babaların babalık rolü algılarında artış olduğu, kız çocuğu olan babaların babalık rolü puanlarının ve baba destek eğitim programından etkilenme düzeylerinin erkek çocuk babalarınınkinden daha yüksek olduğu, deney grubunda oyun becerileri puanlarının özellikle eğitim sonrasında kontrol grubuna göre yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca babaların babalık rolü algısında; çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, eğitim düzeyi, aile yapısı, aile kazanç durumu, ebeveynlerin yaşı ve babanın mesleği gibi faktörlerin etkisine rastlanılmamış fakat annenin iş hayatında yer alması babaların babalık rolü algısını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tepe (2019) 2-9 yaş aralığında çocuk sahibi olan 30 ailenin (15 anne ve 15 baba) babalık algısına ilişkin yaptığı incelemede yüz yüze mülakat yöntemini kullanmıştır. Çalışma Sakarya ilinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; babaların genellikle babalık rolünü maddi kaygılar ve gelecek ile ilgili imkanları tasarlama olarak algıladığı ve gerçekleştirdiği sonucuna dikkat çekilmiştir. Sonuç olarak; iki cinsiyetin de toplumsal rollerine sadık kaldığı fakat belirli toplumsal yapı değişikliklerinin bu roller üzerinde paralel biçimde farklılaşmaya yol açacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Cinel ve Şahin (2021) tarafından Ankara ilinde ikamet eden 40 baba ile yapılan bir çalışmada babaların kendilerini ve babalarının babalık rollerine ilişkin bakış açıları 2 aşamalı olarak incelenmiştir. Bu babaların 3-6 yaş aralığında çocukları bulunmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre; kişilerin cinsiyetlerine ilişkin olan pozitif ayrımcılıkları eğitim durumu, maddi durumdaki farklılaşmalar ve toplumsal yapıda gerçekleşen değişikliklerden dolayı zamanla azalmaya başlamıştır. Kendi babaları daha stresli ve mesafeli olarak algılamaları karşılık kendi babalı rollerini daha sıcak, güven dolu olarak inşa ettiklerini belirtmiş ve babaları ile yaşayamadıklarını baz alarak böyle bir tablo ortaya çıkartmış olabilecekleri vurgulanmıştır. Araştırmanın sonucunda; babaların,

kendilerinin ve babalarının babalık rolleri arasında farklılıkların olduğu, sosyo kültürel yapıda meydana gelen büyük değişimlerin, babalık rollerini algılama biçimlerini etkilediğine ulaşılmıştır.

Kafalı (2021) bu sefer babalık rolü algısına ilişkin ergenlerin kendileri ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada sadece ergenlerin babalık rolü algıları değil aynı zamanda akran zorbalık durumlarına göre algıladıkları babalık rollerinin karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Araştırmaya 356 ergen katılım sağlamıştır. Araştırmanın bulgularına göre; ergenlerin doğum sıraları, birlikte yaşadığı kişiler, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, akran zorbalık durumları ve babalarının babalık rolüne ilişkin algıları ile yapılan karşılaştırmalar anlamlı sonuçlar vermemiştir. Bununla birlikte araştırma bulguları; ergenlerin akran zorbalığına maruziyet durumları dağılımının %72,5 nötr, %21,1 mağdur, %6,5 zorba şeklinde gerçekleştiğini, nötr grubun babalarının babalık rolüne ilişkin algı puanları diğer gruplara göre yüksek olduğunu, zorbalığın mağdur olanlara kıyasla babalık rolü algılarının daha düşük olduğunu nötr grubun ise mağdur gruba göre babalık rolü algı puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak; babalık rolüne ilişkin algı puanları arttıkça nötrlüğün arttığı kurban ve zorba durumlarının azaldığı ortaya çıkmıştır.

1.3. Şiddet Eğilimi

1.2.1. Şiddet Kavramı ve Şiddet Eğilimi

İnsanoğlu, yaşamının her anında diğer insanlara ihtiyaç duyar (Çatalkaya, 2018). Örneğin, insanlar akranlarıyla eğitim alır, eşleri ya da sevgilileriyle cinsel ilişkiler kurar, iş arkadaşlarıyla birlikte çalışır ve komşularıyla etkileşime girer. Hayatlarının her aşamasında başkalarıyla ilişki içinde olmaya devam ederler; hatta ölüm anında bile başkaları tarafından cenaze töreni düzenlenir (McAdams, 1989; Felmlee ve Sprecher, 2000; akt. Çatalkaya, 2018). Sosyal bir varlık olan insan, sosyalleşme sürecinin ilk adımlarını attığı aile ortamında şiddetle karşılaştığında ya da buna tanık olduğunda, bu deneyimi diğer sosyalleşme alanlarına da taşıyabilir. Bu nedenle, şiddetin sadece bireyler veya gruplar özelinde ele alınmasının yetersiz olduğunu kabul etmek gerekir. Aile içindeki şiddet olayları, çocukların şiddetle ilk kez karşılaştıkları ortamlardır ve bu durumun toplumsal bir sorun olarak ele alınması önemlidir (Doğruca ve Yıldırım, 2020).

Şiddet, bireylerin hayata ve insanlara olan güvenini sarsan, benlik değerini zayıflatan, korku ve çaresizlik duyguları yaratan bir durumdur. Bu da hem bireysel hem de toplumsal sağlığı tehdit eden ciddi bir sorundur (Dursun, 2011).

Aile içi şiddet, çocuğun duygusal, fiziksel, ekonomik ve cinsel açılardan zarar gördüğü eylemler ve davranışlar olarak tanımlanabilir (Çatalkaya, 2018). Çocuklar, dünya genelinde çeşitli şekillerde şiddetle karşı karşıya kalmaktadırlar. Okulda, evde, sokakta ve toplumsal yaşamın diğer alanlarında şiddetin mağduru ya da tanığı olabilmektedirler (Solak, 2007). Şiddet, öğrenilen bir davranış olup, toplumda normalleşerek töre haline gelebilir (Çatalkaya, 2018). Otoriter ebeveyn tutumlarının şiddetle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Çatalkaya, 2018). Otoriter ebeveynlerin en belirgin özelliği olarak çocuklarına uyguladıkları baskı işaret edilmiştir. Bu tür ailelerde iletişim genellikle tek yönlü olup, güçlü bireyler daha çok emredici, kısa ve tamamlanmamış cümlelerle konuşurlar (Kulaksızoğlu, 1998). Otoriter tutumda uygulanan cezalar, çocuğun vicdan gelişimini olumsuz yönde etkiler ve suçluluk duygusu yaratır. Bu durum, çocuğun kendine uygulanan katı disipline karşı korku ve öfke hissetmesine, özsaygısının azalmasına ve kendini dışsal bir güce bağımlı hissetmesine neden olabilir (Çağdaş, 2002). Ayrıca, sevginin esirgenmesi ve sık uygulanan cezalar, çocuğun öz güveninin gelişmesini engelleyerek çekingen, pasif bir kişilik yapısı geliştirmesine ya da saldırgan davranışlar sergilemesine yol açabilir. Özellikle fiziksel cezalar, çocuğun özsaygısını zayıflatarak olumsuz bir benlik gelişimine sebep olabilir (Çağdaş, 2002).

Türk Dil Kurumu'na göre şiddet, 'yeğnlik, sertlik, kaba güç, duygu ve davranışta aşırı güç, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet uygulama' olarak tanımlanırken, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti 'bireyin kendisine, başka bir kişiye ya da bir gruba kasıtlı olarak fiziksel güç uygulaması ve bunun sonucunda yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, yoksunluk ya da gelişim bozukluğuna yol açma' olarak tanımlamaktadır (akt. Akcan, 2020). Diğer tanımlamalara göre şiddet, 'birini yaralamak amacıyla kullanılan fiziksel güç' ya da 'gücün haksız ve yasal olmayan şekilde kullanılması' şeklinde özetlenebilir (Öğülmüş, 2007). Ayrıca, şiddet, 'aşırı duygusal tepki, sertlik ve kaba davranış' ifade ederken, bazı tanımlamalar 'bir bireyin bilerek karşısındaki kişiye zarar verme amacıyla gerçekleştirdiği davranışlar' şeklinde açıklanmaktadır (Haskan, 2009).

Şiddet eğilimi, bireyin fiziksel veya sözlü olarak zarar verme eğilimini ifade eder. Bu eğilim, çeşitli psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerden etkilenebilir. Aile içi şiddet, travmalar, sosyal öğrenme ve duygusal kontrol eksiklikleri gibi faktörler, şiddet eğilimini arttırabilir (Johnson, 2008; Bandura, 1973; Dodge, 1986). Şiddet, sadece dışarıdan gözlemlenebilen ya da tıbbi olarak tespit edilebilen fiziksel zararları değil, aynı zamanda fark edilmesi güç olan psikolojik hasarları da kapsar (Doğrucan ve Yıldırım, 2020). Dünya Sağlık Örgütü (2002) raporuna göre, şiddet her yıl milyonlarca insanın ölümcül olmayan yaralanmalar almasına veya hayatlarını kaybetmelerine sebep olmakta ve dünya genelinde 15-44 yaş arasındaki bireylerin ölüm sebeplerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Şiddet üç ana kategoride incelenmektedir: bireysel şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet (akt. Ceylan, 2024).

1.2.2. Şiddet Eğilimini Etkileyen Etmenler

- Aile İçi Şiddet

Şiddet eğilimini etkileyen faktörler oldukça çeşitlidir ve genellikle karmaşık bir etkileşim içindedir. Bu faktörler arasında ilk olarak, aile içi şiddet önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal Öğrenme Teorisi'ne göre, insanlar küçük yaşlardan itibaren gözlemledikleri ve deneyimledikleri her davranışı öğrenirler; bu, şiddet içeren davranışlar da dâhil olmak üzere, gözlemlenen ve taklit edilen davranışlar arasında yer alır. Şiddet içeren davranışlar, çocukluk döneminde pekiştirilir ve ergenlik ile yetişkinlik dönemlerinde bu davranışlar taklit edilmeye devam eder (Özgentürk, Karğın ve Baltacı, 2012). Aile içi şiddete tanık olan, maruz kalan, düşük sosyo-ekonomik düzeyli ya da parçalanmış ailelerde büyüyen çocuklar, ruhsal ve sosyal yoksunluklar nedeniyle daha saldırgan tutumlar geliştirebilmektedirler (Coşkun ve Bebiş, 2014). Çocuklar, ailelerinde şiddet gözlemlediklerinde, bu davranışı model alabilirler (Bandura, 1973). Ayrıca, aile içi şiddetin normal veya kabul edilebilir bir davranış olduğunu öğrenebilirler. Bu durum, çocukların gelecekte kendileri de şiddet uygulama eğiliminde olmalarına neden olabilir (Wolfe ve ark., 2003).

- Çocukluk Çağı Travmaları

Travmatik deneyimler de şiddet eğilimini etkileyebilmektedir. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar, bireylerde duygusal düzensizliklere ve düşük özsaygıya neden

olabilmektedir (Fergusson ve ark., 2008). Bu duygusal zorluklar, bireylerin stresle başa çıkma mekanizmalarını zayıflatarak, şiddet içeren davranışlara daha yatkın hale gelmelerine yol açabilmektedir (Widom, 1989).

- Davranışların Taklidi

Sosyal öğrenme teorisi, bireylerin çevrelerinde gözlemledikleri davranışları benimseyebileceklerini ve bu davranışları tekrarlayabileceklerini öne sürmektedir (Bandura, 1973). Bu bağlamda, bireylerin şiddet eğilimini etkileyen bir diğer önemli faktör sosyal öğrenmedir. Özellikle, çocuklar şiddet içeren davranışları ailelerinden, akranlarından veya medyadan öğrenebilirler. Bu tür modelleri taklit etme eğilimi, bireylerin şiddet içeren davranışları benimsemelerine ve tekrar etmelerine yol açabilir. Diğer davranış biçimlerinde olduğu gibi şiddet davranışında da taklit biçimi ile öğrenme ve nesilden nesile aktarılma durumu söz konusudur (Kargın, 2011). Bu bağlamda, çevredeki şiddetin normalleştirilmesi veya haklı çıkarılması, bireylerde şiddet eğilimini artırabilir (Huesmann, 1986).

- Duygu Düzenleme Becerilerindeki Eksiklik

Şiddet davranışlarına yönelim çoğunlukla karşılaşılan sorunların nasıl çözüleceğinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır (Özgentürk, Kargın ve Baltacı, 2012). Bireyler duygusal tepkilerini kontrol etmekte zorlanırsa, özellikle öfke veya stres durumlarında şiddet içeren davranışlara daha yatkın olabilmektedirler (Eckhardt ve ark., 2013). Duygusal kontrol eksikliği, bireylerin stresle başa çıkma becerilerini olumsuz etkileyebilmekte, bu da şiddet eğilimini artırabilmektedir (Shorey ve ark., 2012).

- Bireyin Kişilik Özellikleri ve Psikolojik Durumu

Bireyin kişilik özellikleri ve psikolojik durumu da şiddet eğilimini etkilemektedir. Özellikle, düşük öfke kontrolü, düşük empati ve antisosyal kişilik özellikleri şiddet eğilimini artırmaktadır (Dodge, 1986; Miller ve Lynam, 2001). Bir çok psikolojik problem ve kişilik özellikleri şiddet uygulama yönelimini artırmaktadır (Subaşı ve Akın 2003). Bu kişilik özellikleri, bireylerin başkalarının duygularını anlamada ve empati kurmada zorlanmalarına neden olabilir, bu da şiddet içeren davranışları teşvik edebilir. Ayrıca doğumla ilişkili komplikasyonlara bağlı oluşan problemler, düşük zekâya sahip olma ,motor beceri gelişim yetersizliği, öğrenme güçlüğü, sağlık sorunları, psikolojik

rahatsızlıklar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, saldırganlığa bağlı kişilik bozuklukları, anti-sosyal davranışın varlığı vb durumlar da bireyin şiddete eğilimini artıran etkenlerdir (Kızmaz 2006; akt. Çetin ve Erdoğan, 2017: 9).

- Ekonomik Sebepler

Şiddetin en önemli sebeplerinden bir diğeri de ekonomik faktörler olarak belirtilmektedir (Çetin ve Erdoğan, 2017). Tremblay ve ark. (2004) yaptığı ve Kaura ile Lohman (2007) gerçekleştirdiği çalışmaların sonuçlarında gelir düzeyinin aile içi şiddette önemli rol oynadığı vurgulanmıştır.

1.2.3. Kuramsal Yaklaşımlar

Şiddet eğilimine ilişkin bir çok açıklama ve çalışma yapılmış olsa da kuramsal yaklaşımlar ile ilgili tam belirli bir çerçeve çizilmemiştir. Kimi araştırmacılar bu konuyu içgüdüsel kuramlar ve empati kuramları olarak (Sağkal, 2011); kimi toplumsal sorunlara odaklanan çok disiplinli kuramlar olarak (Gök, 2016); kimi ise etnolojik yaklaşımlar (Güleç ve ark., 2012) başlıkları altında incelemiştir.

- Davranışçı Kuram

Davranışçı kuram, kızgınlık ve saldırganlık tepkileri, ortaya çıkmasına yol açan nedene bağlı olarak ikincil olarak geliştiğini ifade eder (Güleç ve ark., 2012: 116). Saldırgan davranışın türü, şiddeti, tekrarı ve bu özellikler arasındaki ilişki önemli bir yer tutmaktadır (Eron, 1989: 435-442). Davranışçı kuramlar, kızgınlık ve saldırganlık tepkilerine yol açan etkilerden bahseder ve bu etkileri hareket etme imkânlarının kısıtlanması, yiyecek ya da içecekten yoksun bırakılma ve genel anlamda diğer kısıtlamalar olarak ele alırlar (Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012: 117). Bu kurama göre, büyük şehirlerde ve kalabalık bölgelerde zaman zaman yaşanan olaylar, örneğin gürültüye karşı duyulan aşırı öfke gibi yaz dönemi faciaları, genellikle bu tür nedenlerden kaynaklanmaktadır (Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012: 117). Sonuç olarak, davranışçı kuramcılar saldırganlığı, huzursuzlukların boşalma ve patlama biçimi olarak kabul etmektedirler (Bandura, 1977: 1979).

- Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kurama göre, insanların içsel psikolojik süreçleri, özellikle istismar içeren eylemlere neden ilgi duyduklarını ve bunları nasıl benimsediklerini açıklar (Köknel,

1996; Miller, 2008). Freud'un teorileri, insan davranışlarının nedenlerini saldırganlık, cinsellik, anal kişilik ve bilinçaltındaki isteklere bağlı olarak açıklamaya çalışmıştır. Freud iç güdülerini yaşam ve ölüm olmak üzere ikiye ayırmıştır (Miller, 2008). İnsanlar doğduklarında bu içgüdülerin uyarılması sonucu bazı ihtiyaçlar hissederek (Ulusoy, 2012). Ancak, Freud'un kuramı, kişilik gelişim süreçleri ve toplumsal cinsiyet kimliklerine ilişkin açıklamalarda eleştirilere maruz kalmıştır (İskoçya Kadına Yardım Raporu, 2016). Freud'un kuramı, kadını histerik ve eksik, erkeği ise tamamlanmış ve egemen olarak tanımlar. Psikanalitik kurama göre, erkeklerin şiddete eğilimli olmaları, kişisel özellikler, bedensel ve ruhsal hastalıklarla ilişkilendirilebilir, ancak bu görüş eleştirilere yol açmaktadır (İskoçya Kadına Yardım Raporu, 2016).

- Psikodinamik Kuram

Freud sonrası psikanalistler analitik kuramın öne sürdüğü kavramları daha da ileriye götürmüş ve şiddet eğilimi ile ilgili Melanie Klein, çocuk gelişiminin erken dönemlerinde ölüm dürtüsünün kısmen dışlanıp nesnelere yönlendirildiğini ve bunun sonucunda sadizmin ortaya çıktığını savunmuştur (Freud, 1993; akt. Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012). Kernberg ise saldırganlığı bir doyum sağlama aracı olarak tanımlamış ve bu görüşte, kötü nesne yok edilerek kurtulurken, iyi nesne ile ilişkiyi sürdürme çabasının da yeniden sağlandığını belirtmiştir (akt. Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012). Fromm ise saldırganlığı, savunucu ve kıyıcı saldırganlık olarak ikiye ayırmıştır. Savunucu saldırganlık, canlıya özgü ve biyolojik temellidir; kıyıcı saldırganlık ise biyolojik temeli olmayan, yalnızca insana özgü bir saldırganlık biçimidir (Fromm, 1994; akt. Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012). Fromm'un görüşüne benzer şekilde, şiddeti kendini savunmaya yönelik, yok edici olmayan bir tür şiddet ile yıkıcı, düşmanca bir amaca yönelik yapılan şiddet olarak sınıflandıran Kohut, saldırganlığın genetik bir programla ilişkili olmadığını, bunun yerine kendiliğin yaralanmasıyla bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır (Erten & Ardalı, 1996; Geçtan, 2000; akt. Güleç, Topaloğlu ve Ünsal, 2012).

- Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura'nın öncülüğünde geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, şiddet eğiliminin öğrenilen bir davranış olduğunu öne sürmektedir. Bireylerin davranışlarının ortaya çıkmasında edimsel koşullanma, model alma ve taklit etme süreçlerinin önemli olduğu

vurgulanmaktadır. Model alma sürecinde, birey gözlemlendiği kişinin çevreden olumlu tepkiler aldığı ve başarılı olduğu davranışları öğrenir. Taklit yoluyla öğrenme ise gözlemlenen kişinin tüm davranışlarının taklit edilmesini içerir (Bandura ve Walters, 1963). Örneğin, kadına yönelik şiddet incelendiğinde, şiddet uygulayan kişinin ailesinde bu tür davranışları öğrendiği kabul edilir. Özellikle annelerin çocuklarına uyguladığı şiddet, şiddet döngüsünün devam etmesine yol açmaktadır. Bandura'ya (1977) göre, şiddet öğrenildikten sonra birey, gözlemlendiği davranışları tekrar eder. Sosyal öğrenme kuramı özellikle, saldırganlığın model alınarak ya da doğrudan deneyimler yoluyla öğrenilebileceğini vurgular. Model alarak öğrenmede, bireyin edilgen olmadığı, dikkat, bellekte tutma, davranışların sergilenmesi, pekiştirme ve motivasyon süreçlerinin önemli olduğu belirtilir. Deneyimler yoluyla öğrenmede ise davranışların sonuçlarının belirleyici rol oynadığı ifade edilir (Bandura, 1973).

1.2.4. Şiddet Eğilimine İlişkin Araştırma Bulguları

Şiddet eğiliminin hem birey hem de toplum ruh sağlığını olumsuz etkilemesi bir çok araştırmacıyı bu konu üzerine yoğunlaştırmış sebeplerini anlamaya çalışmakla birlikte alternatif çözümler üretmeye itmiştir. Şiddet davranışı arttıkça ruh sağlığının bozulduğu, ruh sağlığı bozuldukça da şiddet eğilim ve davranışının arttığı bu kısır döngü, birçok araştırma sonuçları ile kanıtlanmıştır (Karataş 2002; Ayan 2007; Evren, Tokuç ve Ekuklu 2011; Güleç ve ark. 2012; Tatlıoğlu 2013; Gençoğlu ve ark. 2014; akt. Çetin, 2016: 34).

Karataş (2002) Adana'da lise düzeyinde okula devam eden 276 öğrenci ve anne-babaları ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin anne-baba saldırganlık düzeyi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş çifti türü açısından saldırganlık düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda anne- babanın saldırganlık düzeyindeki artışın öğrencideki saldırganlık düzeyini arttırdığı bulunmuştur.

Ayan (2007) Sivas ilinde 655 ilkököl öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmasında aile içi şiddete maruz kalan çocukların saldırganlık eğilimlerini ölçmüş ve saldırganlık eğilimlerinin çocukların sosyokültürel, ekonomik, psikolojik ve iletişimsel özelliklerine göre farklılaşma düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda şiddete uğramış çocukların daha fazla saldırganlık eğilimi sergilediği gösterilmiştir. Ayrıca, çocuğun

sosyodemografik profilinin, saldırgan tutumlar sergilemesinde etkili olduğu da belirtilmiştir.

Evren, Tokuç ve Ekuklu (2011) Trakya Üniversitesi'nde 1620 öğrenci ile gerçekleştirdikleri çalışmada üniversite öğrencilerinde şiddetle ilişkili davranışların, algılanan sağlık ile ilişkisi ve bu ilişkinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığının değerlendirmişlerdir. Araştırma bulguları, cinsiyetler arasında sağlık algısı ve şiddetle ilgili davranışlar açısından belirgin farklar olduğunu göstermektedir. Kız öğrenciler, sağlıklarını daha kötü algılama eğilimindeyken, bu oran kızlarda (%44,5) erkeklerden (%34,9) anlamlı şekilde daha yüksektir. Kızlar için yaralanmalı kavgalar (OR = 1.50) ve intihar girişimleri (OR = 2.09), sağlık algısının kötü olma olasılığını arttırırken, erkeklerde şiddetli davranışlar, özellikle arkadaş şiddetine maruz kalma (OR = 2.49), kavgada bulunma (OR = 1.46) ve kendini güvende hissetmediği için okula gitmeme (OR = 2.40), sağlık algısının kötü olma olasılığını artıran önemli faktörlerdir. Cinsiyetin sağlık algısıyla anlamlı bir ilişkisi olduğu ve kız olmanın sağlık algısını kötüleştiren bir etken olduğu bulunmuştur (OR = 1.30). Sonuç olarak, erkeklerde şiddetle ilgili davranışlar, kızlarda ise güvende hissetmeme ve intihar gibi durumlar sağlık algısını olumsuz etkileyen önemli faktörlerdir ve bu farklar cinsiyetler arasındaki psikososyal deneyimlerin sağlık algısına farklı biçimlerde yansıdığını ortaya koymaktadır.

Gençoğlu, Kumcağız ve Ersanlı (2014) tarafından Samsun'da 436 ergenle gerçekleştirilen bir çalışmada, ergenlerin şiddete yönelik tutumları cinsiyet, doğum sırası, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve ebeveynlerden şiddet görme gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmada erkeklerin şiddet eğilimlerinin kızlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ilk çocukların şiddete eğilimlerinin en küçük, ortanca ve tek çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite mezunu bir anneye sahip olan ergenlerin şiddet eğilimleri, ilköğretim ve lise mezunu annelere sahip olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna karşın, babanın eğitim düzeyinin şiddete yönelik tutumu anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, anne-babasından şiddet gören ergenlerin şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akcan (2020), flört şiddeti konusunda yaptığı çalışmada, şiddet eğiliminin psikopatolojik bir boyutu olduğunu ve bireylerin bu eğilimi değerlendirirken psikolojik faktörlerin

önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, şiddet eğilimi, bireyin içsel dünyasında ve ilişkilerinde ortaya çıkabilecek potansiyel bir risk faktörü olarak ele alınmaktadır.

Kesen ve Daşbaş (2013) ise 170 kişinin katılım sağladığı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Yaptıkları araştırmada çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu deneyimi olan yetişkinlerin şiddet eğilimlerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarında çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu deneyimi olan yetişkinlerin şiddet eğilimlerinin fazla olduğunu bununla birlikte, çocukluk çağında travma geçirme, eğitim durumu, aile tutumu, ekonomik durum, yuva veya yurttan kalma süresi gibi değişkenlerin bu eğilimi arttırdığını bildirmişlerdir.

Kuruca (2024) 18-35 yaş aralığındaki 135 (%67,5) kadın ve 65 (%32,5) erkek ile toplamda 200 kişi ile gerçekleştirdiği çalışmada genç yetişkinlerin flört şiddetine yönelik tutumlarının şiddet eğilimi, reddedilme duyarlılığı ve benlik saygısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda; sosyodemografik açıdan 18-24 yaş ve eğitim düzeyinin lisans ve altı olan katılımcıların şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu, erkek katılımcıların flört şiddetine daha olumlu baktığı, değişkenler arası ilişkilerde ise benlik saygısı düşük olan katılımcıların şiddet eğilimlerinin olduğu, benlik saygısı düşük katılımcıların reddedilme duyarlılıklarının daha yüksek olduğu, reddedilme duyarlılığı yüksek ve şiddete eğilimli olanların ise flört şiddeti tutumlarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Flört şiddeti tutumu puanının %6'lık kısmı erkek olma ile, %30'luk kısmı şiddet eğilimi puanı ile ve %2'lik kısmı reddedilme duyarlılığı puanı ile açıklanmıştır. Sonuç olarak; reddedilme duyarlılığı, şiddet eğilimi ve cinsiyetin flört şiddetinin yordayıcısı olduğu saptanmış ve bulguların alan yazın ile uyuşmakta olduğu görülmüştür.

Tıkır (2024) tarafından sosyodemografik özelliklerin ve psikopatolojinin şiddet eğilimi ve agresyon ile ilişkisini araştırmak için gerçekleştirilen çalışmada online platformlar üzerinden 292 kişiye ulaşılmıştır. Ulaşılan katılımcıların 213'ü kadın (%73), 79'u ise erkektir (%27). Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; katılımcı sayıları arasında ciddi bir farklılık olmakla birlikte erkek katılımcıların şiddet eğilimleri, agresyonları ve sözel agresyon bildirimleri anlamlı düzeyde daha yüksek saptanmıştır. Yine şiddet eğilimi puanının daha yüksek olma durumu ilkökul mezunu olma, bekar olma, çocuğu olmama ve düşük gelir düzeyine sahip olmakla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Apaydın (2024) tarafından İstanbul’da suça sürüklenen çocukların bu duruma neden olan bireysel faktörlere ve bu faktörlerin bu çocukların şiddet eğilimine etki edip etmediği veya ne derecede etki ettiğinin incelenmesi amaçları ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. 121 erkek çocuktan oluşan deney grubu ve 121 erkek çocuktan oluşan kontrol grubu olmak üzere toplam 242 çocuk ile yapılan bu araştırmanın bulgularına göre; gruplar arası katılımcılarda yaş, cinsiyet, aile gelir düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Suça sürüklenen çocuklar grubunun %26,9’unun aile gelir seviyesi asgari ücretin altında iken bu oran kontrol grubunda %9,2 olarak saptanmıştır. Deney grubunun herhangi bir işte çalışma oranı %77,7, kontrol grubunda ise bu oran %31,4 olarak bulunmuştur. Bunlar gibi daha birçok bulgu incelendiğinde çocukluk çağı travmaya maruz kalma, kötü muamele, ailenin sosyodemografik durumları gibi bir çok etkenin hem suç işlemeyi hem de şiddete eğilimi arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bayram (2023) tarafından erkeklerde öz-şefkat ve şiddet eğiliminin ilişkisi Mersin ilinin Toroslar ilçesinde 18 yaş üzeri 364 katılımcı ile çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; katılımcıların şiddet eğilimi ile öz-şefkat düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu bulunmuştur. Bu erkeklerde öz-şefkat düzeyi düştükçe şiddet eğiliminin artmış olduğunu anlamına gelmektedir. Araştırma bulgularına göre; şiddet eğiliminin yaş düzeyine göre farklılık göstermediği, iki kardeşe sahip erkeklerin şiddet eğilimlerinin dört kardeşe sahip erkeklerin şiddet eğilim düzeylerinden daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi arttıkça şiddet eğiliminde azalma ve öz-şefkate yükselme olduğu, şehir merkezinde büyümüş olmanın şiddet eğilimini arttırdığı, çocuk sahibi erkeklerin daha düşük şiddet eğilimine sahip olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Tektaş (2021) ise Hatay ilinde yetişkinlerdeki çocukluk çağı travmalarının şiddete yönelik tutum, şiddet eğilimi ve saldırganlık değişkenleri üzerine etkisini 20-45 yaş arasındaki yetişkin katılımcılar ile incelemiştir. 430 katılımcının %55,8’i kadın %44,2’si erkektir yine bu katılımcıların %83,8’i bekar, %16,2’si evlidir. Araştırma bulgularına göre; çocukluk çağı travma puanlarının artışıyla şiddete yönelik tutum, şiddet eğilimi ve saldırganlık puanlarının da arttığı bulunmuştur. Cinsiyet açısından, kadınların cinsel ve duygusal istismar alt boyutlarında daha yüksek, erkeklerin ise şiddet tutum ve saldırganlık ölçeklerinde daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Medeni durum, eğitim düzeyi, aylık gelir, çocuklukta yaşanan yer, aile yapısı, ekonomik durum, ebeveynlerin ilişki durumu ve çocuk yetiştirme tutumları gibi faktörlerin, özellikle travma ve saldırganlık ölçekleri

üzerinde anlamlı farklılıklar yarattığı tespit edilmiştir. Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalan bireylerin, tüm ölçeklerde anlamlı derecede yüksek puanlar aldığı bulunmuştur. Sonuçlar, çocukluk çağı travmalarının bireylerin psikososyal tutum ve davranışlarında önemli etkiler yarattığını göstermektedir.

1.4. Çocukluk Çağı Travmaları, Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler

Daha önceki bölümlerde değinildiği gibi çocukluk çağı travmaları, bireyin ilerleyen yaşamında birçok farklı alanda etkili olmaktadır. Bu bölümde çocukluk çağı travmalarının babalık algısı ve şiddet eğilimi arasındaki çalışmaların sonuçlarına değinilecektir. Smith ve Jones (2020), baba ile yaşanan olumsuz ilişkilerin, çocukluk çağı travmalarını artırarak şiddet eğilimini tetikleyebileceğini öne sürmüşlerdir, bu da çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını vurgulamaktadır.

Arslan ve diğerleri (2019), ergenlik döneminde babasının yanında şiddet gören bireylerin, yetişkinlik döneminde şiddet uygulama olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır, bu da çocukluk çağı travmalarının gelecekteki şiddet eğilimlerini etkileyebileceğini göstermektedir.

Johnson ve diğerleri (2017), çocukluk dönemindeki kendi deneyimleri çerçevesindeki babalık algısının, yetişkinlikte şiddet eğilimi üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır, bu da çocukluk çağı travmaları ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkide babalık algısının önemini vurgulamaktadır.

Baykal'ın 6 erkek katılımcı ile 2020 yılında babaların çocukları ile olan ilişkilerinde ortaya çıkan öfke ve şefkat duygularını, babaların öznel babalık deneyimleri aracılığıyla yaptığı yüz yüze anket çalışmasının sonuçlarını incelediğimizde; babalık hissini erkek için genellikle doğumla birlikte oluşmaya başladığı, bazı katılımcılarda ise doğumun üzerinden geçen 3 seneden sonra oluşmaya başladığı, babalık ile birlikte rahatlık ve sorumluluk alanlarında değişiklikler meydana geldiğini, söz konusu değişikliklerin daha az öfkelenme ile ilişkili olduğunu, bazı katılımcıların çocukları olduktan sonra bazı patolojik durumlarının (takıntı vb.) ortaya çıktığını, kendi babaları ile rol model olarak babalık süreci deneyenlerin babalığın olumsuz yönlerini, babasının karşıt tutumundan hareketle babalık süreci geçirenlerin babalığın olumlu yönlerini vurguladığı, çocuğu özellikle sağlıksal alanda korumaya ilişkin, üzüntüyü öfke ile ifade etmeye yatkınlık ve çocuğun ısrarı sonucu gelişen öfkelenmelerin olduğu görülmektedir. Araştırmanın sonucunda; babalık süreci ile birlikte erkeklerde şefkate dayalı bir öfkenin artışı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2022) tarafından 18-65 yaş aralığında 246 kadın ve 152 erkek olmak üzere toplam 398 kişi ile gerçekleştirilen çalışmada şiddet eğilimi ve ahlaki olgunluk düzeylerinin sosyodemografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; erkeklerin kadınlardan daha yüksek şiddet eğilimine sahip olduğu, ahlaki olgunluk düzeylerinin ise kadınlarda daha yüksek olduğu, katılımcıların yaşı arttıkça şiddete eğilimlerinde azalma olduğu, coğrafi bölge ile şiddet eğiliminin anlamlı bir fark yaratmadığı, yine eğitim durumlarının da şiddet eğiliminde bir fark yaratmadığı, medeni durumun ise anlamlı fark oluşturduğu bu bağlamda bekar katılımcıların evli ve ya boşanmış katılımcılardan daha yüksek şiddet eğilimi ortalamasına sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Sonuç olarak bekar olmak, erkek olmak ve daha genç yaşlarda olmanın şiddet eğilimini arttırabileceği ortaya konulmuştur.

Kulkara (2021) tarafından Suriyeli göçmenlere yönelik tutum ve davranışlarda, bireyin kişilik özellikleri, travma öyküsü, bağlanma stilleri ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada 170 kadın (%69) ve 76 erkek (%43) olmak üzere toplam 246 katılımcı yer almıştır. Yapılan çalışma bulguları; çocukluk çağı travma geçmişi olan kişilerin sığınmacılara daha olumlu yaklaşımda bulunma eğiliminde olduğu, kendisi de göçmen olan kişilerin çözüm üretme konusunda daha istekli olduğu, katılımcıların yarısına yakınının (%49,4) üniversite mezunu olduğu gibi sonuçları ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre sonuç; göçmenlik hikayesi olan ve olmayan bireyler arasında anlamlı farklar bulunup bulunmadığını değerlendirmiştir. Bulgular, dışa dönük bireylerin sığınmacılara karşı olumsuz tutum geliştirdiğini, deneyime açık ve duygusal ihmal geçmişi olan bireylerin ise daha destekleyici tutum sergilediğini göstermiştir. Güvenli bağlanma, olumlu yardım davranışlarıyla ilişkilendirilirken, saplantılı bağlanma olumsuz fikirlere sahip olmayı azaltmıştır. Çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmal yaşayan bireylerin, göçmenlere karşı daha empatik ve destekleyici tutumlar geliştirdiği bulunmuştur. Çalışma, bireylerin bağlanma stillerinin ve travma öykülerinin tutumlarını, kişilik özelliklerini ve politik eğilimlerini anlamada belirleyici olduğunu şeklindedir. Son olarak; kişilik özelliklerinden; dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevrozizm, sığınmacılara karşı tutumlar ile ilişkili olarak bulunmuştur.

Duman (2020) tarafından erkeklerde erken dönem uyumsuz şemalarının ilişki bağımlılığı ve kadına yönelik şiddet eğilimi ile ilişkisi incelenmiştir. 417 katılımcı ile gerçekleştirilen bu incelemede eğitim düzeyi, yaş gibi değişkenlerin dengeli dağılımına özen

gösterilmiştir. Araştırma bulgularına göre; kuralcı, küçümseyici, sömürücü, aşırı koruyucu, başarı odaklı, aşırı izin verici, cezalandırıcı, duygularını bastıran anne tutumları düzeylerindeki yükselmenin kadına yönelik şiddet eğilimini de yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine baba ile ilgili tutum düzeylerine ilişkin yapılan çalışmada; kuralcı, küçümseyici, aşırı koruyucu, aşırı izin verici baba tutumlarındaki artışın kadına yönelik şiddet eğiliminin de paralel artışına yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar annenin şiddet eğilim artışında daha fazla payı var gibi düşünülse bile bu çalışma sonucunda babanın daha az sağlıksız davranış ile çocuk üzerinde daha çok sağlık bozucu etkiye sahip olduğu sonucu çıkarılabilir.

Kavas (2019) tarafından yapılan çalışmada erişkin erkeklerin dürtüsel davranış, duygu düzenleme ve duygularını ifade etme eğilimleri; algılanan babalık biçimi ve babaya duygusal erişilebilirlik yönlerinden incelenmiştir. Çalışma 162 birey ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularında katılımcıların algılanan ebeveyn tutumlarının ve babalarıyla olan ilişkilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda babaların eğitim düzeyi, algılanan reddedicilik alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluştururken; duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk alt boyutlarında herhangi bir farklılık oluşturmamıştır. Yine babayla görüşme sıklığının ve fiziki mesafenin algılanan ebeveyn tutumlarına etkisi bulunmazken, görüşme şeklinin reddedicilik ve duygusal sıcaklık üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmüştür bu kapsamda görüşme talebinin genellikle babadan geldiği durumlarda reddedicilik puanları daha yüksek saptanmıştır. Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği-Baba Formu puanlarının, babaların eğitim seviyesine ve görüşme şekline göre farklılık gösterdiği, ancak babayla görüşme sıklığı ve fiziki mesafeden etkilenmediği tespit edilmiştir. Bu bulgular, çocukluk çağı travmalarının ve babalık algısının, ebeveyn tutumları ve duygusal ilişki biçimleri ile bağlantılı olduğunu, özellikle reddedicilik ve duygusal sıcaklık gibi boyutların çocukların duygusal düzenleme kapasiteleri ve dürtü kontrolü üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Çınar (2010) tarafından AMATEM'de yatarak tedavi gören alkol bağımlılığı tanısı almış 100 erkek hasta ve madde bağımlılığı tanısı almış 100 erkek hasta ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcılar çocukluk çağı ihmalinin varlığı durumuna göre 2 gruba ayrılarak incelenmiştir. Çalışmaya katılan 200 hastanın 118'inde çocukluk çağı kötüye kullanımı ya da ihmali olduğu saptanmıştır (%59). Araştırma bulgularında; iki grup arasında medeni

hal, yaş, birlikte yaşadıkları kişiler yönünden fark saptanmamış olup çalışma durumu açısından çocukluk çağı ihmali bulunan grubun %53 oranında çalışmadığı, diğer grubun ise %34 oranında çalışmadığı sonucuna ulaşılmış olsa bile fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Eğitim yönünden yapılan karşılaştırmada çocukluk çağı ihmali bulunan grubun eğitim seviyesi daha düşük ancak farkın yine anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte eğitim süreleri arasındaki farka bakıldığında anlamlı fark bulunmuştur ve çocukluk çağı ihmaline sahip olan grubun eğitim süresi daha kısa olarak saptanmıştır. İki grubun madde kullanım yaşı, düzenli olarak madde kullanmaya başlama yaşı ve tedavi girişimi açısından yapılan karşılaştırma bulguları ise çocukluk çağı ihmali bulunan grubun yaş ortalamasının daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu sonuç ise dürtüsel kişilik özellikleri ile bağdaştırılmıştır. Sonuç olarak; erkeklerde çocukluk çağı ihmali ya da kötüye kullanımının varlığı alkol, madde kullanma ihtimalini, dürtüsel kişilik özelliklerini, öfkeyi yönetme güçlüğü gibi durumları arttırdığına ulaşılmıştır.

Ayan (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kasten adam öldürme suçundan hüküm almış erkeklerin bağlanma stilleri, öfkeyi ifade etme biçimleri ve çocukluk çağı travma yaşantılarını incelenmiştir. Çalışma kapsamında hükümlü 100 erkek ve daha önce hiç suç işlememiş 100 erkekte oluşan 2 ayrı grup oluşturulmuş ve elde edilen sonuçlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, yakın ilişkilerde bağlanma stilleri açısından hükümlü grupta yer alan kişilerin kaygı, kaçınma boyutları açısından daha yüksek puanlar aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü her iki grupta da güvensiz bağlanma stiline sahip bireyler mevcuttur. Yine bir başka bulguya göre; cezaevi ve karşılaştırma grubu arasında öfkeyi ifade etme biçimleri ve çocukluk çağı travmaları açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları açısından da cezaevi grubunda fiziksel ihmal, duygusal istismar ve fiziksel istismar oranlarının, karşılaştırma grubuna göre anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cezaevindeki katılımcılar arasında yapılan analizlerde, cinsel istismara maruz kalma durumunda öfkenin ifade edilebilirliğinin azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca, kaygılı bağlanma düzeyi arttıkça öfkenin dışa vurulmasının arttığı, kaçınmacı bağlanma düzeyi arttıkça ise sürekli öfke düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Kaçınmacı bağlanma düzeyi yükseldikçe travma düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Sonuç olarak; bu bulgular, öfke yönetimi ve bağlanma tarzlarının çocukluk çağı travmalarıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Dayıoğlu (2017) gerçekleştirdiği çalışmada ebeveynlerin kişilik tiyolojiilerini, şiddet davranışları ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişki üzerinden incelemiştir. Çalışmaya 2-6 yaş aralığında çocuğu bulunan 902 ebeveyn dahil edilmiştir. Katılımcıların 605 tanesi kadın 287 tanesi ise erkektir. Medeni durum açısından ise katılımcıların %94,7'si evli olarak bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; kişilik yapısı ile saldırganlık dzeyeleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Saldırganlık biçimlerine yönelik yapılan analizlerde ise elde edilen bulgulara göre; sözel saldırganlık düzeyi ile dışadönük olmak, içedönük olmak, düşmanlık, dağınıklık, duygusal dengesizlik ve gelişime açıklık kişilik yapıları ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Fiziksel saldırganlık düzeyi ile içedönük, düşmanlık, duygusal dengesizlik, yeniliklere kapalı olmak / gelişime açık olmamak kişilik yapıları ile doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Öfke saldırganlık düzeyi ile dışadönük olmak, içedönük olmak, düşmanlık, dağınıklık ve duygusal dengesizlik kişilik yapıları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Düşmanlık saldırganlık düzeyi ile dışadönüklük, içedönüklük, düşmanlık, dağınıklık, duygusal dengesizlik ve yeniliklere kapalı olmak / gelişime açık olmamak kişilik yapıları ile doğrusal, yumuşak başlılık kişilik tiyolojisi ile de ters yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Cinsiyet karşılaştırmalarına göre; şiddet türleri ile erkek ebeveynlerin fiziksel, sözel ve toplam şiddet türü puanları kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte yine erkek ebeveynler, kadınlara göre dışadönüklük kişilik tiyolojisi ve yeniliklere kapalı olma ölçütlerinde de daha yüksek puan almışlardır. Öfke ve düşmanlık şiddet türlerinde; yumuşak başlılık, sorumluluk, dağınıklık, duygusal dengesizlik, gelişime açıklık kişilik tiyolojisinde erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine de kadın ve erkek ebeveynlerin öfke ve düşmanlık şiddet türü dzeyeleri birbirine benzer olarak saptanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın tasarımı, katılımcılar, veri toplama araçları ve analiz süreci ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Tasarımı

Bu araştırma, ilişkisel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki farklı nicel değişken arasındaki ilişkinin veya etkinin korelasyon katsayısı kullanılarak belirlenmesidir (Fraenkel ve ark., 2012). Bu çalışmada, babaların babalık rolü algısı, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkileri anlamak için bu yöntem tercih edilmiştir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, 2023-2024 yılları arasında Türkiye'de yaşayan babalar oluşturmaktadır. Katılımcılar, kolay örnekleme yöntemiyle dahil edilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllüler arasından seçilmiştir. Toplamda 354 katılımcı araştırmaya dahil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veriler yüz yüze görüşme yoluyla toplanmıştır. Veri setinde eksik, tutarsız veya hatalı değer tespit edilmediği için herhangi bir veri temizliği yapılmamıştır. Veri toplama araçları şunlardır:

- Gönüllü Onam Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form çalışmanın içeriği ve gizlilik ile ilgili genel bilgilendirme içermektedir. Bilgilendirme metninin ardından çalışmaya katılım için onay seçeneği sunulmuştur.
- Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form, katılımcıların demografik bilgilerini toplamak için kullanılmıştır. Ölçekte toplanılan bilgiler, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir (₺- türk lirası bazında), kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, doğum sırası, samimi olunan arkadaş sayısı, kişinin kendini içedönük olarak mı dışadönük olarak mı tanımladığı, medeni hal ve çocuk sayısıdır.

- Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ): Bu ölçek, katılımcıların babalık rolü algılarını değerlendirmek için kullanılmıştır. BRAÖ, önceki çalışmalardan esinlenerek 1999 yılında Kuzucu tarafından geliştirilerek, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu ölçeğin hem bireysel hem grupla kullanılabilmesi Kuzucu tarafından (1999) belirtilmiştir. Ölçekte maddelerin karşısında katılımcıların soruya ilişkin yargılarını belirtecekleri 5 dereceli Likert türü cevap bulunmaktadır. Bu cevaplar sırası ile; 1-Hiç uygun değil, 2-Pek uygun değil, 3-Kararsızım, 4- Kısmen uygun, 5-Tamamen uygun şeklindedir. Ölçekte babalık rolü algısı; 14 olumlu, 11 olumsuz olmak üzere 25 ifade ile ölçülmektedir (Kuzucu, 1999). Ölçekten alınan puanın yüksek olması, babaların, babalık rolü algısının olumlu olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek ise 125 puandır.
- Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği: Bu ölçek, katılımcıların 20 yaş öncesi yani çocukluk çağındaki olası travmalarını değerlendirmek için kullanılmıştır. Ölçek, Bernstein ve meslektaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Özgün ismi “Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-28)” dır. İlk geliştirildiğinde (1994) 5’li likert olarak 70 maddeden oluşmakta iken önce 1995 yılında 54 sonra ise 1998 yılında 28 maddelik kısa bir öz bildirim formu haline getirilmiştir (Bernstein ve ark., 1995). Kendi içerisinde beş alt grubu ölçmektedir. Bu gruplar; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmaldir. Ayrıca ölçekte aldatıcı özellikte olan ve travmayı küçümsemeye yönelik üç adet minimizasyon sorusu bulunmaktadır. Bu soruları içerme sebebi travmasını düşük göstermeye çalışanları belirlemek ve ölçeğin daha doğru değerlendirilebilmesi içindir. Ölçekte bulunan yanıt seçenekleri sırası ile; 1) hiçbir zaman, 2) nadiren, 3) zaman zaman, 4) sıklıkla, 5) çok sık şeklindedir. Yapılan güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach alpha katsayıları .79-.94 olarak bulunmuştur. Şar ve arkadaşları (1997) tarafından Türkçeye çevrilen ölçeğin geçerlik-güvenilirliği de yine aynı kişiler tarafından yapılmıştır. Şar ve arkadaşları (1997), ölçeği Türkçeye çevirerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. Şar ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında, ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan test-tekrar test korelasyonunun anlamlı derecede yüksek olduğu ($r=0.90$, $p=0.001$) bulunmuştur. Ayrıca alt ölçekler

bazında korelasyon değerleri duygusal istismar ($r=0.90$), duygusal ihmal ($r=0.85$), fiziksel istismar ($r=0.90$), cinsel istismar ($r=0.73$) ve fiziksel ihmal ($r=0.77$) için yüksek bulunmuştur (akt. Taşkent, 2010). Puanlamada elde edilen puanların yüksek olması çocukluk çağı travma sıklığını gösterir. Her soruya 1-5 arasında yanıtlamaya göre puan verilir. Her bir alt ölçekten minimum 5 maksimum 25 puan alınabilir. Her bir alt ölçek için 5 ve üzeri puanlama o ölçeğe ait travmatik yaşantının varlığını ifade eder. İnkâr alt grubu puanı yükseldikçe kişilerin travmatik yaşantılarını minimize ya da inkar ettikleri sonucu çikarsanabilir. Elde edilen puanların yüksek olması, çocukluk çağı travmalarının olması sıklığını ifade etmektedir. Ölçeğin alt puanları 5-25, toplam puan ise 25-125 arasındadır (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

- Şiddet Eğilimi Ölçeği: Katılımcıların şiddet eğilimlerini değerlendirmek amacıyla kullanılan bu ölçek, araştırmacının önceki çalışmalardan esinlenerek uyarladığı bir araçtır. Göka, Bayat ve Türkçapar'ın (1995) Milli Eğitim Bakanlığı adına gerçekleştirdiği bir araştırma temel alınarak geliştirilmiş, ardından T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" (1998) konulu çalışmasında kapsam geçerliği sağlanarak yeniden düzenlenmiştir. Ölçek, farklı çalışmalarda da (ör., Uysal ve Bayık Temel, 2009; Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı, 2011; Yakut, 2012) kullanılmıştır. Ölçek, dört alt boyuttan oluşmaktadır: şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama. Katılımcılar, 4'lü Likert tipi bir derecelendirme sistemiyle yanıt verir: 1- Hiç uygun değil, 2- Az uygun, 3- Uygun, 4- Çok uygun. Bu derecelendirme, katılımcıların kararsızlık seçeneğinden kaçınarak daha net tutumlar sergilemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ölçek, biri tersine çevrilmiş olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır ve yüksek puanlar bireyin şiddet eğilimlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Güvenirlik analizlerinde ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.87, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0.83 olarak bulunmuş, böylece ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu kanıtlanmıştır. Ölçeğin geliştirme sürecinde yapılan literatür taraması sonucunda oluşturulan 44 maddelik taslak form, deneme uygulaması ve açıklayıcı faktör analiziyle değerlendirilmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre, faktör yükü

0.30'un altında olan, farklı faktörlerde benzer yükler gösteren veya ayırt ediciliği düşük olan 24 madde çıkarılarak toplam varyansın %55,45'ini açıklayan, dört faktörden oluşan 20 maddelik son form hazırlanmıştır. Bu süreçte, maddelerin faktör yüklerinin 0.45'in üzerinde olduğu ve faktör yapısının güçlü olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2004). Geçerlik çalışmaları, ölçeğin benzer araçlarla karşılaştırılmasıyla gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular, ölçeğin lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymuştur.

2.4. Veri Analizi

Anketler, katılımcılara doğrudan kağıt ve kalem ile uygulanmış, veri toplama işlemi bittikten sonra cevaplar Excel dosyasına kaydedilmiştir. Ardından, bu veriler Excel'den alınarak SPSS 27 (Statistical Package for the Social Sciences) yazılımına aktarılmış ve analizler için uygun hale getirilmiştir. Veri analizi, tanımlayıcı istatistikler, ilişkisel analizler ve regresyon analizi gibi istatistiksel yöntemleri içermiştir. Analiz sonuçları, araştırma hipotezlerini test etmek ve araştırmanın amacını gerçekleştirmek için kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişken	N	Çarpıklık		Basıklık	
		Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
ÇÇT-Fiziksel İstismar	354	.613	.130	1.012	.259
ÇÇT-Duygusal İstismar	354	.706	.130	1.937	.259
ÇÇT-Cinsel İstismar	354	-1.808	.130	2.146	.259
ÇÇT-Fiziksel İhmal	354	.610	.130	1.118	.259
ÇÇT-Duygusal İhmal	354	-1.465	.130	2.056	.259
ÇÇT- Toplam	354	-1.653	.130	2.753	.259
BRAÖ-Toplam	354	-1.757	.130	2.688	.259
ŞEÖ- Toplam	354	.788	.130	.563	.259

Verilerin betimleyici istatistikleri frekans (sıklık), basıklık, çarpıklık ve standart hata değerleri kapsamında incelendiğinde -3 ila +3 değerleri arasında normal bir dağılım gösterdiği kabul edilebileceğinden (Kline, 2023) parametrik analiz tekniklerinin

kullanılmasına karar verilmiştir. Verilerin betimleyici istatistikleri için frekans (sıklık), yüzde, ortalama, standart kayma ve standart hata değerleri incelenmiştir. Değişkenler arasındaki birlikte değişim ilişkisi (ilişkinin yönü ve şiddeti) Pearson korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Çalışma kapsamında sosyo-demografik özellikler ikiden fazla gruplar karşılaştırıldığı için tek yönlü varyans analizi (Anova) testi kullanılmıştır. Araştırmada belirlenen 1. Tip hata olasılığı 0,05'tir. İki den fazla değişken mevcut olduğu için aralarındaki yordayıcı ilişkilerin belirlenmesinde Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Bu bölümde açıklanan yöntemler, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak amacıyla titizlikle uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR

3.1. Betimleyici İstatistikler

Katılımcılardan kişisel bilgi formu ile elde edilen özelliklere göre dağılımı Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişken	Grup Adı	N (sıklık)	Yüzde (%)	Toplam Yüzde(%)
Yaş	24-36 yaş	76	21,5	21,5
	37-44 yaş	98	27,7	49,2
	45-51 yaş	85	24,0	73,2
	52-73 yaş	95	26,8	100,0
Eğitim Düzeyi	ilkokul	19	5,4	5,4
	ortaokul	11	3,1	8,5
	lise	46	13,0	21,5
	yüksek okul	29	8,2	29,7
	üniversite	249	70,3	100,0
Aylık Kazanç (₺)	0-50000	193	54,5	54,5
	50001-100000	122	34,5	89,0
	100001-400000	39	11,0	100,0
Kardeş Sayısı (Kendisi Hariç)	0 kardeş	16	4,5	4,5
	1-2 kardeş	186	52,5	57,1
	3-5 kardeş	117	33,1	90,1
	6-11 kardeş	35	9,9	100,0
Doğum Sırası	1	148	41,8	41,8
	2-3	137	38,7	80,5
	4-9	69	19,5	100,0
Anne Eğitim Düzeyi	okuryazar	106	29,9	29,9
	ilkokul	135	38,1	68,1
	ortaokul	30	8,5	76,6
	lise	44	12,4	89,0
	yüksek okul	9	2,5	91,5
Baba Eğitim Düzeyi	üniversite	30	8,5	100,0
	okuryazar	48	13,6	13,6
	ilkokul	124	35,0	48,6
	ortaokul	41	11,6	60,2
	lise	66	18,6	78,8
yüksek okul	22	6,2	85,0	
üniversite	53	15,0	100,0	

Medeni Durum	evli	290	81,9	81,9
	bekar	21	5,9	87,9
	dul	43	12,1	100,0
Çocuk Sayısı	1	148	41,8	41,8
	2	139	39,3	81,1
	3	49	13,8	94,9
	4	12	3,4	98,3
	5	3	0,8	99,2
	6	3	0,8	100,0
Kendini Betimleme Biçimi	İçe Dönük	145	41,0	41,0
	Dışa Dönük	209	59,0	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi, katılımcıların yaş dağılımında en yüksek oran %27,7 ile 37-44 yaş grubunda (98 kişi) yer alırken, bunu %26,8 ile 52-73 yaş grubu (95 kişi) takip etmektedir. Diğer yaş gruplarına bakıldığında, %24,0 ile 45-51 yaş grubunda (85 kişi) ve %21,5 ile 24-36 yaş grubunda (76 kişi) katılımcıların yer aldığı görülmektedir.

Eğitim düzeyine ilişkin dağılımda, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%70,3) üniversite mezunu olduğu (249 kişi) dikkat çekmektedir. Üniversite mezunlarını %13,0 ile lise (46 kişi), %8,2 ile yüksekokul (29 kişi), %5,4 ile ilkokul (19 kişi) ve %3,1 ile ortaokul mezunları (11 kişi) izlemektedir.

Aylık kazanç düzeyine bakıldığında, katılımcıların %54,5'inin 0-50.000 ₺ gelir grubunda olduğu (193 kişi) görülmektedir. Bunu %34,5 ile 50001-100000 ₺ (122 kişi) ve %11,0 ile 100001-400000 ₺ gelir grubundaki katılımcılar (39 kişi) takip etmektedir.

Kardeş sayısı dağılımında, katılımcıların %52,5'i 1-2 kardeşe sahipken (186 kişi), %33,1'inin 3-5 kardeşi olduğu (117 kişi), %9,9'unun ise 6-11 kardeşe sahip olduğu (35 kişi) görülmektedir. Hiç kardeşi olmayan katılımcılar ise %4,5 oranında (16 kişi) temsil edilmektedir.

Doğum sırasına ilişkin dağılımda, katılımcıların %41,8'i ilk sırada (148 kişi) yer alırken, %38,7'si ikinci veya üçüncü sırada (137 kişi), %19,5'i ise dördüncü sırada veya daha sonrasında (69 kişi) doğduğunu belirtmiştir.

Anne eğitim düzeyine bakıldığında, katılımcıların annelerinin %38,1'inin ilkokul mezunu olduğu (135 kişi), %29,9'unun okuryazar olduğu (106 kişi), %12,4'ünün lise (44 kişi), %8,5'inin ortaokul (30 kişi), %8,5'inin üniversite (30 kişi) ve %2,5'inin yüksekokul mezunu (9 kişi) olduğu görülmektedir.

Baba eğitim düzeyinde ise katılımcıların babalarının %35,0'inin ilkokul mezunu olduğu (124 kişi) dikkat çekerken, %18,6'sının lise (66 kişi), %15,0'minin üniversite (53 kişi), %13,6'sının okuryazar (48 kişi), %11,6'sının ortaokul (41 kişi) ve %6,2'sinin yüksekokul mezunu (22 kişi) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların medeni durumuna ilişkin dağılımda, %81,9'unun evli olduğu (290 kişi) görülmektedir. Bekar olanlar %5,9 oranında (21 kişi), dul olanlar ise %12,1 oranında (43 kişi) yer almaktadır.

Katılımcıların çocuk sayısına bakıldığında, katılımcıların %41,8'inin 1 çocuğu (148 kişi), %39,3'ünün 2 çocuğu (139 kişi), %13,8'inin 3 çocuğu (49 kişi), %3,4'ünün 4 çocuğu (12 kişi) ve %0,8'inin 5 ya da 6 çocuğu olduğu (3'er kişi) görülmektedir.

Son olarak, katılımcıların kendilerini içe dönük mü yoksa dışa dönük olarak mı tanımladıklarına bakıldığında %41'inin içe dönük olarak tanımlarken (145 kişi), %59'unun ise kendini dışa dönük olarak tanımladıkları (209 kişi) görülmektedir.

Tablo 3. Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Değişken Adı	N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
Yaş	354	24	73	45,07	9,687
Aylık Kazanç	354	0	400000	62723.59	49736.51
Arkadaş Sayısı	354	0	30	5,72	4,533
Kardeş Sayısı	354	0	11	2,67	1,928
Çocuk Sayısı	354	1	6	1,85	0,940

Tablo 3'de görüldüğü gibi, yaş değişkeninde minimum yaş 24, maksimum yaş ise 73 olarak belirlenmiştir. Yaş ortalaması 45,07 iken, standart sapma değeri 9,687'dir.

Aylık kazanç açısından, katılımcıların kazançları 0 ile 400000 TL arasında değişmektedir. Ortalama aylık kazanç 62723.59₺, standart sapma ise 49736.51₺ olarak hesaplanmıştır.

Katılımcıların arkadaş sayısı değişkenine bakıldığında, katılımcıların en az 0, en fazla 30 arkadaşı olduğu görülmektedir. Ortalama arkadaş sayısı 5,72, standart sapma ise 4,533'tür.

Katılımcıların kendileri hariç kardeş sayıları 0 ile 11 arasında değişmektedir. Ortalama kardeş sayısı 2,67, standart sapma ise 1,928'dir.

Son olarak, çocuk sayısı değişkeni için minimum 1, maksimum 6 çocuk bulunan katılımcılar arasında ortalama çocuk sayısı 1,85 ve standart sapma 0,940 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Kullanılan Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken Adı	N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma
ÇÇT-Duygusal İstismar	354	9,00	19,00	13,4746	1,39837
ÇÇT-Fiziksel İstismar	354	7,00	21,00	12,8136	2,27792
ÇÇT-Cinsel İstismar	354	9,00	25,00	19,9633	2,60013
ÇÇT-Fiziksel İhmal	354	8,00	23,00	14,8390	2,20084
ÇÇT-Duygusal İhmal	354	7,00	25,00	21,5508	3,65184
ÇÇT-Toplam	354	62,00	94,00	82,6412	4,49974
ŞEÖ	354	20,00	79,00	41,8277	11,18635
BRAÖ	354	39,00	113,00	95,5000	13,13091

Tablo 4'de araştırmada ele alınan değişkenler ve alt boyutlarının betimleyici istatistik değerleri görülmektedir. ÇÇT-Toplam puanlarının 62 ile 94 arasında değiştiği (82,641±44,997), ŞEÖ düzeyinin 20 ile 79 arasında değiştiği (41,827±11,1864) ve BRAÖ düzeyinin 39 ile 113 arasında değiştiği (95,500±13,1309) tespit edilmiştir.

3.2. Korelasyon Analizi Bulguları

Araştırmada ilk problem olan “Ele alınan sosyo-demografik değişkenlerle (yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir, anne baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, samimi arkadaş sayısı...) çocukluk çağı travma düzeyi, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunun yanıtlanması için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 5. Sosyo-Demografik Değişkenlerle Bağımlı Değişkenler Arası İlişkiler

	ÇÇT	BRAÖ	ŞEÖ
Yaş	-0,028	-.139**	-0,079
Aylık Kazanç	0,018	.181**	-0,078
Doğum Sırası	-0,025	-0,021	-0,015
Arkadaş Sayısı	-0,051	0,028	-0,041
Kardeş Sayısı	-0,074	-.218**	.165**
Eğitim Düzeyi	0,024	.397**	-.247**
Anne Eğitim Düzeyi	-0,009	.138**	-.116*
Baba Eğitim Düzeyi	-0,008	.170**	-.118*

*p <.05, ** p <.01

Tablo 5'de görüldüğü üzere, uygulanan ölçeklerin sonuçları ve demografik değişkenler arasında yapılan korelasyon analizlerinin bulguları şu şekilde özetlenebilir:

Babalık algısı ile yaş grupları arasında ise anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -.139$, $p <.009$). Babaların buldukları yaş grupları arttıkça, babalık algıları düşük hale gelmektedir.

Babalık algısı ile aylık kazanç grupları arasında ise anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .181$, $p <.001$). Babaların aylık kazançları yükseldikçe, babalık algıları da yükselmektedir.

Babalık algısı ile kardeş sayısı arasında ise anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.218$, $p <.001$). Kardeş sayısının artışı, babalık algısının daha olumsuz olmasına yol açmaktadır.

Babalık algısı ile eğitim düzeyi arasında ise anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .397$, $p <.001$). Babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe babalık algıları da yükselmektedir.

Babalık algısı ile anne eğitim düzeyi arasında ise anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .138$, $p < .009$). Babaların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe kendilerine ait babalık algıları da yükselmektedir.

Babalık algısı ile baba eğitim düzeyi arasında ise düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .170$, $p < .001$). Babaların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe kendilerine ait babalık algıları da yükselmektedir.

Şiddet eğilimi ile kardeş sayısı grupları arasında ise anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmiştir ($r = 0.165$, $p = 0.002$). Kardeş sayısının artışı, şiddet eğilimlerinin artmasına yol açmaktadır.

Şiddet eğilimi ile eğitim düzeyi arasında ise anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -.247$, $p < 0.000$). Eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet eğilimlerinin azalmasını sağlamaktadır.

Şiddet eğilimi ile anne eğitim düzeyi arasında ise anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -.116$, $p < 0,029$). Babaların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe şiddet eğilimleri azalmaktadır.

Şiddet eğilimi ile baba eğitim düzeyi arasında ise anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -.118$, $p < 0,026$). Babaların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe şiddet eğilimleri azalmaktadır.

Yapılan bu analizde sosyodemografik değişkenler ile çocukluk çağı travmaları arasında herhangi anlamlı bir bulguya rastlanmamıştır.

Çocukluk Çağı Travma Ölçeği 'ne ait alt boyutlar ile sosyo-demografik değişkenlerin aralarındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon analizi yapılmış ve bulgular Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyo-Demografik Değişkenler ve ÇÇT Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

	ÇÇT- Duygusal İstismar	ÇÇT- Fiziksel İstismar	ÇÇT- Cinsel İstismar	ÇÇT- Fiziksel İhmal	ÇÇT- Duygusal İhmal
Yaş	-0,078	-0,021	-0,026	0,067	-0,033
Aylık Kazanç	-0,074	-.127*	.147**	-.182**	.133*
Doğum Sırası	0,015	-0,096	0,051	0,050	-0,022
Arkadaş Sayısı	-0,042	0,023	-0,051	-0,088	0,046
Kardeş Sayısı	.143**	.123*	-.127*	.148**	-.216**
Eğitim Düzeyi	-0,072	-.218**	.223**	-.267**	.216**
Anne Eğitim Düzeyi	-0,101	-.147**	.128*	.158**	-.177**
Baba Eğitim Düzeyi	-0,097	-.114*	.147**	.164**	-.263**
Çocuk Sayısı	0,075	.138**	-.190**	-.211**	.231**

*p <.05, ** p <.01

Tablo 6.'da görüldüğü üzere, aylık kazanç ve ÇÇT fiziksel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.127$, $p<0,017$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların aylık kazançları yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel istismar düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Aylık kazanç ve ÇÇT cinsel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.147$, $p<0,006$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların aylık kazançları yükseldikçe çocukluk çağı cinsel istismar düzeylerinin azaldığı anlamına gelmektedir.

Aylık kazanç ve ÇÇT fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.182$, $p<0,001$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların aylık kazançları yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel ihmal düzeylerinin azaldığı anlamına gelmektedir.

Aylık kazanç ve ÇÇT duygusal ihmal alt boyutları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.133$, $p<0,013$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların aylık kazançları yükseldikçe çocukluk çağı duygusal ihmal düzeylerinin arttığı anlamına gelmektedir. Kardeş sayısı ve ÇÇT duygusal istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.143$, $p<0,007$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların kardeş sayıları yükseldikçe çocukluk çağı duygusal istismar düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Kardeş sayısı ve ÇÇT fiziksel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.123$, $p<0,020$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların kardeş sayıları yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel istismar düzeylerinin yükseldiğini ifade etmektedir.

Kardeş sayısı ve ÇÇT cinsel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.127$, $p<0,017$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların kardeş sayıları yükseldikçe çocukluk çağı cinsel istismar düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Kardeş sayısı ve ÇÇT fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.148$, $p<0,005$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların kardeş sayıları yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel ihmal düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Kardeş sayısı ve ÇÇT duygusal ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.216$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların kardeş sayıları yükseldikçe çocukluk çağı duygusal ihmal düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Eğitim düzeyi ve ÇÇT fiziksel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.218$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel istismar düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Eğitim düzeyi ve ÇÇT fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.267$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel ihmal düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Eğitim düzeyi ve T duygusal ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.216$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı duygusal ihmal düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Eğitim düzeyi ve T cinsel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.223$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı cinsel istismar düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Anne eğitim düzeyi ve T fiziksel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.147$, $p<0,017$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı fiziksel istismar düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Anne eğitim düzeyi ve T cinsel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.128$, $p<0,016$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı cinsel istismar düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Anne eğitim düzeyi ve T fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.158$, $p<0,003$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı fiziksel ihmal düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Anne eğitim düzeyi ve T duygusal ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.177$, $p<0,001$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı duygusal düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Baba eğitim düzeyi ve T fiziksel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.114$, $p<0,032$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı fiziksel istismar düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Baba eğitim düzeyi ve T cinsel istismar alt boyutları arasında yüksek düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.128$, $p<0,016$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk ağı cinsel istismar düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Baba eğitim düzeyi ve ÇÇT fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.263$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk çağı fiziksel ihmal düzeylerinin azaldığını ifade etmektedir.

Baba eğitim düzeyi ve ÇÇT duygusal ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.164$, $p<0,002$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukluk çağı duygusal ihmal düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Çocuk sayısı ile ÇÇT fiziksel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.138$, $p<0,010$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların çocukluk çağı fiziksel istismar düzeyleri arttıkça çocuk sayılarının arttığını ifade etmektedir.

Çocuk sayısı ile ÇÇT cinsel istismar alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.190$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar düzeyleri arttıkça çocuk sayılarının azaldığını ifade etmektedir.

Çocuk sayısı ile ÇÇT fiziksel ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.231$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal düzeyleri arttıkça çocuk sayılarının arttığını ifade etmektedir.

Çocuk sayısı ile ÇÇT duygusal ihmal alt boyutları arasında düşük düzeyli, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.211$, $p<0,000$) bulunmuştur. Bu bulgu katılımcıların çocukluk çağı duygusal ihmal düzeyleri arttıkça çocuk sayılarının arttığını ifade etmektedir.

Yaş, samimi olunan arkadaş sayısı ve doğum sırası değişkenleri ile ÇÇT alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ayrıca ÇÇT duygusal istismar alt boyutu ile ele alınan değişkenlerin hiçbirinde anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Araştırmada ele alınan ikinci problem olan “Babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunun yanıtlanması için Pearson korelasyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 7. 'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Değişkenlere Yönelik Bulguları Arasındaki İlişkiler

	ÇÇT	BRAÖ	ŞEÖ
ÇÇT	1	.231**	-.221**
BRAÖ		1	-.426**

Tablo 7.'de görüldüğü üzere, çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puan ile babalık rolü algısı ölçeğinden alınan puan arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.231$, $p<.001$) vardır. Bu bulgu katılımcıların ÇÇT ölçeğinden aldıkları puan yükseldikçe BRA ölçeğinden aldıkları puanın arttığını ifade etmektedir.

Çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puan ile şiddet eğilim ölçeğinden alınan puan arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.221$, $p<.001$) vardır. Bu bulgu katılımcıların ÇÇT ölçeğinden aldıkları puan yükseldikçe ŞE ölçeğinden aldıkları puanın azaldığını ifade etmektedir.

Babalık rolü algısı ölçeğinden alınan puan ile şiddet eğilim ölçeğinden alınan puan arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-.426$, $p<.001$) vardır. Bu bulgu katılımcıların BRA ölçeğinden aldıkları puan yükseldikçe ŞE ölçeğinden aldıkları puanın azaldığını ifade etmektedir.

3.3. Gruplararası Karşılaştırmalar

Araştırmamızda ele alınan üçüncü problem “Yaş temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?” sorusunun cevabı için tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır.

Yaş temelinde oluşturulan grupların ortalama, yüzdelik değerleri frekans analizi ile hesaplanmış ve Tablo 8.'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Yaş Temelinde Oluşturulan Grupların İstatistiksel Verileri

	Ortalama	SS
24-36 yaş	32,64	3,261
37-44 yaş	40,34	2,256
45-51 yaş	47,67	1,930
52-73 yaş	57,56	4,839

Tablo 9. Yaş Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik Anova Test Bulguları

	Ortalama	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Gabriel
ÇÇ T	Gruplar arası	3.3539	0,023	3	0,008	0,227	0,878
	Grup içi	3.3419	11,616	350	0,033		
	Toplam	3.3419	11,639	353			
BR AÖ	Gruplar arası		2,410	3	0,803	2,961	0,032
	Grup içi		94,973	350	0,271		2<4
	Toplam	3.8200	97,383	353			
ŞE	Gruplar arası		1,192	3	0,397	1,274	0,283
	Grup içi		109,239	350	0,312		
	Toplam	2.0914	110,431	353			

p < .05 Kategoriler: 1= "24-36 yaş" 2= "37-44 yaş" 3= "45-51 yaş" 4="52-73 yaş"

Yapılan One-way Anova testi sonucuna göre oluşturulan yaş grupları ile ÇÇT düzeyleri (p = 0,878) ve ŞE düzeyleri (p = 0,283) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babalık rolü algı düzeyleri (p = 0,032) ile arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Oluşturulan yaş gruplarının varyansları arasındaki az sayıda farklılık olduğu için Babalık Rolü Algı Ölçeği ile ilgili Gabriel Post-hoc testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 10. Yaş Grupları ile BRAÖ'ne İlişkin Yapılan Post-Hoc Test Bulguları

	N	Ortalama Puan
24-36 yaş	76	96,8816
37-44 yaş	98	97,5612
45-51 yaş	85	95,4118
52-73 yaş	95	92,3474

Yaş gruplarına göre incelendiğinde, 24-36 yaş aralığındaki katılımcıların (76 kişi) ortalaması 96,88, 37-44 yaş grubu (98 kişi) 97,56, 45-51 yaş grubu (85 kişi) 95,41 ve 52-73 yaş grubu (95 kişi) ise 92,35 olarak bulunmuştur. Veriler, yaş ilerledikçe ortalama puanların azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. En yüksek ortalama puan 37-44 yaş grubunda, en düşük ortalama ise 52-73 yaş grubunda gözlenmiştir.

Tablo 11. Yaş Gruplarının Babalık Rolü Algısı Ortalama Farklarına İlişkin Sonuçlar

Değişken	Gruplar		Mean Difference
BRAÖ	1	2	-0,02719
		3	0,05879
		4	0,18137
	2	1	0,02719
		3	0,08598
		4	.20855*
	3	1	-0,05879
		2	-0,08598
		4	0,12258
	4	1	-0,18137
		2	-.20855*
		3	-0,12258

Kategoriler: 1= "24-36 yaş" 2= "37-44 yaş" 3= "45-51 yaş" 4="52-73 yaş"

Yapılan Post-hoc Gabriel testi sonucunda, yalnızca 37-44 yaş grubu ($p = 1,000$) ile 52-73 yaş grubu ($p = 0,136$) arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir fark

bulunmuş olup, 52-73 yaş grubunun ($p = 0,034$) Babalık Rolü Algısı açısından 37-44 yaş grubuna ($p = 0,034$) göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda ele alınan dördüncü problem “Eğitim düzeyi temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?” sorusunun cevabı için T-Testi kullanılmıştır.

Tablo 12. Eğitim Düzeyi Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik T-Test Analiz Bulguları

Değişken	1. Grup			2. Grup			t	p
	N	Ortalama	ss	N	Ortalama	ss		
ÇÇT	76	82,3684	5,58532	278	82,7158	4,16299	0,596	0,017
ŞEÖ	76	46,3684	12,38046	278	40,5863	10,52441	4,081	0,098
BRAÖ	76	86,1974	17,53778	278	98,0432	10,30605	5,629	0,000

$p < 0.05$ Kategoriler: 1. Grup= “İlkokul Mezunu, Ortaokul Mezunu, Lise Mezunu” 2. Grup= “Yüksekokul Mezunu, Üniversite Mezunu”

Yapılan Bağımsız Örneklem T-Testi Çocukluk Çağı Travmaları (ÇÇT) değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde, 1. grubun ortalama toplam puanı 82,37 ($ss = 5,59$) iken, 2. grubun ortalama puanı 82,72 ($ss = 4,16$) olarak bulunmuş ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, ($p = 0,017$) sonucu ile belirlenmiştir.

Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) sonuçlarında ise 1. grubun ortalama toplam puanı 46,37 ($ss = 12,38$) ve 2. grubun ortalama puanı 40,59 ($ss = 10,52$) olmasına rağmen, ($p = 0,098$) değeri farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Babalık Rolü Algısı Ölçeği (BRAÖ) açısından ise 1. grubun ortalama toplam puanı 86,20 ($ss = 17,54$) iken, 2. grubun ortalama puanı 98,04 ($ss = 10,31$) ve bu farkın anlamlı olduğu, ($p = 0,000$) değeri ile ortaya çıkmıştır.

Araştırmamızda ele alınan beşinci problem “Aylık gelir temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?” sorusunun cevabı için varyans analizi (Anova) kullanılmıştır.

Tablo 13. Aylık Gelir Temelinde Oluşturulan Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Ortalama	SS
0-50000₺	35361,46	13581,351
50001-100000₺	73708,70	15496,602
100001-400000	174210,53	68236,139

Tablo 14. Aylık Gelir Temelinde Oluşturulan Gruplara Yönelik Anova Test Bulguları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
ÇÇT	Gruplar arası	0,004	2	0,002	0,059	0,943
	Grup içi	11,635	351	0,033		
	Toplam	11,639	353			
BRAÖ	Gruplar arası	3,591	2	1,795	6,718	0,001
	Grup içi	93,793	351	0,267		
	Toplam	97,383	353			
ŞEÖ	Gruplar arası	2,414	2	1,207	3,921	0,021
	Grup içi	108,018	351	0,308		
	Toplam	110,431	353	1,795	6,718	0,001

p < .05 Kategoriler: 1= “0-50000₺” 2= “50001-100000₺” 3= “100001-400000₺”

Yapılan One-way Anova testi sonucunda gelir temelinde oluşturulan gruplar ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiş (p = 0,943) fakat babalık algısı

(p =0,001) ve şiddet eğilimi (p = 0,021) karşılaştırmalarında anlamlı sonuçlara rastlanılmıştır.

Tablo 15. Grup Varyanslarına İlişkin Levene Test Sonuçları

Değişkenler	Sig.
ÇÇT	0,129
BRAÖ	0,003
ŞEÖ	0,007

Grup varyanslarının eşitliği ile ilgili Levene testi uygulanmış ÇÇT için (p=0,129) varyansların eşit olduğuna; babalık algısı (p=0,003) ve şiddet eğilimi (p=0,007) için varyansların eşit olmadığına bu sebeple gruplararası varyans dağılımının farkı yüksek olduğundan Hochberg Post-Hoc testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 16. Gelir Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenlere Yönelik Post-Hoc Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar		Mean Difference
ÇÇT	1	2	-0,00555
		3	-0,00898
	2	1	0,00555
		3	-0,00343
	3	1	0,00898
		2	0,00343
BRAÖ	1	2	-0,08634
		3	-.32909*
	2	1	0,08634
		3	-.24275*
	3	1	.32909*
		2	.24275*
ŞEÖ	1	2	.17679*
		3	0,02133
	2	1	-.17679*
		3	-0,15546
	3	1	-0,02133
		2	0,15546

Yapılan Hochberg Post-Hoc testi sonucunda babalık algısı ve gelir temelinde oluşturulan gruplar arası karşılaştırmalarda düşük gelirli ve yüksek gelirli gruplar ($p=-.32$) arasında yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı; yüksek gelir düzeyi ile orta gelir düzeyleri arasında ($p=.24$) ise yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir.

Yapılan Hochberg Post-Hoc testi sonucunda şiddet eğilimi ve gelir temelinde oluşturulan gruplar arası karşılaştırmalarda düşük gelirli ve orta gelirli gruplar arasında ($p=.17$) yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir fark elde edilmiştir. Bu gruplar arasında şiddet eğiliminde farklılıklar gözlemlenir. Diğer gelir grupları arasında ise fark bulunmamaktadır.

Araştırmamızda ele alınan altıncı problem “Kendini içedönük algılayan babalarla dışadönük algılayan babalar çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi bakımından anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır.

Tablo 17. Babaların Kendilerini Algılama Biçimlerinin Bağımlı Değişkenler ile Karşılaştırılması

Değişken	İçe Dönük		Dışa Dönük		t	p
	Ortalama	ss	Ortalama	ss		
ÇÇT Toplam	82,41	3,90	82,79	4,87	-0,792	0,429
ŞEÖ	42,80	11,25	41,15	11,11	1,364	0,173
BRAÖ	94,54	13,25	96,16	13,03	-1,140	0,255

Yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre, Kendini içe dönük ve dışa dönük olarak algılayan babalar arasındaki karşılaştırmalara göre, çocukluk çağı travmaları (ÇÇT) toplam puanları, içe dönük algılayan babalarda ortalama 82,41 (ss = 3,90), dışa dönük algılayan babalarda ise ortalama 82,79 (ss = 4,87) bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t = -0,792$, $p = 0,429$). Şiddet eğilimi (ŞEÖ) ortalamaları, içe dönük algılayan babalarda 42,80 (ss = 11,25), dışa dönük algılayan babalarda ise 41,15 (ss = 11,11) olarak hesaplanmıştır. Bu fark da anlamlı değildir ($t = 1,364$, $p = 0,173$).

Babalık rolü algısı (BRAÖ) toplam puanları, içe dönük algılayan babalarda ortalama 94,54 (ss = 13,25), dışa dönük algılayan babalarda ise 96,16 (ss = 13,03) bulunmuştur ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (t = -1,140, p = 0,255). Bu bulgular, babaların kendilerini tanımlama biçimleri (içedönüklük/dışadönüklük) ile bu değişkenlerin üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

3.4. Regresyon Analizi Bulguları

Araştırmamızda ele alınan yedinci ve son “Babalarda çocukluk çağı travmaları ve babalık algısı şiddet eğilimini anlamlı olarak yordamakta mıdır?” sorusunun yanıtı regresyon analizi ile verilmiştir.

Bağımlı değişken; şiddet eğilimi

Bağımsız değişken; çocukluk çağı travmaları, babalık rolü algısı

Tablo 18. Çocukluk Çağı Travmaları ve Babalık Rolü Algısının Şiddet Eğilimini Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analiz Bulguları

Değişken	B	Std. Hata	Beta	t	p
Sabit	5,032	0,500		10,065	0,000
ÇÇT	-0,397	0,151	-0,129	-2,622	0,009
BRA	-0,422	0,052	-0,397	-8,071	< 0,001

$$R = 0,198 \quad R^2 = 0,193 \quad F = 2,351 \quad p < 0,001$$

Kurulan regresyon modeli anlamlı bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları (ÇÇT) ve babalık rolü algısı (BRA), şiddet eğilimini anlamlı olarak yordamaktadır. Modelin açıklayıcılık oranı ($R^2 = 0,193$) %19,3 olup, şiddet eğilimindeki varyansın %19,3'ünü açıklamaktadır. Modelin genel anlamlılık testi ($F = 2,351$) ve p değeri ($p < 0,001$) de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde yaptığımız çalışma sonucunda ortaya çıkan bulguların anlamlarının açıklanması, açıklamaların özetlenmesi, mevcut çalışmalar ile olan ilişkisi ve farklılık gösterdiği noktaların tartışılması ve konu ile ilgili çeşitli önerilerin bildirilmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, babalardaki çocukluk çağı travmalarının babalık rolü algısı ve şiddet eğilimleriyle olan ilişkisini incelemektir. Elde edilen bulgular, travmaların babalık rolü algısı ve şiddet eğilimleri üzerinde belirgin etkiler yarattığını göstermiştir. Babalarda çocukluk çağı travmaları, babalık rolü algısı ile olumsuz yönde etkileşim gösterirken özellikle şiddet eğiliminde paralel ve daha karmaşık bir etkileşim göstermiştir.

İlk araştırma sorusunda demografik değişkenler ile çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda, en güçlü ilişkinin anne-baba eğitim düzeyi ve şiddet eğilimi arasında olduğuna ulaşılmıştır. Anne-baba eğitim düzeyi ile şiddet eğilimi arasında negatif yönde kuvvetli ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yani katılımcıların kendi anne-baba eğitim düzeyleri yükseldikçe şiddet eğilimleri azalmaktadır. Bunun sebebi yine araştırmamızda ve literatürdeki diğer çalışmalarda da (Yılmaz, 2009; Uzkul ve Öğretir, 2024; Koca ve ark., 2024) belirtildiği gibi anne-baba eğitim düzeylerindeki değişimlerin çocukluk çağı travmalarına maruz kalma olasılıkları üzerindeki etkisi olabilir. Yine şiddet eğilimi ile ilgili elde edilen bulgular kardeş sayısındaki artışın şiddet eğilimini arttırdığını, eğitim düzeylerindeki yükselmenin ise şiddet eğilimini azalttığını ortaya koymuştur.

Babalık algısına ilişkin bulgular incelendiğinde ise babaların buldukları yaş grupları arttıkça babalık algılarında düşüş gözlemlenmiştir. Bu bulgu, babaların o döneme ait kültürel yapılardan ve yaygın babalık rolünden etkilendiklerini düşündürmektedir. Literatürde konu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde elde edilen sonuçların tutarlı olduğu görülmüştür (Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2021; Aksoy ve Tatlı, 2019; Kağıtçıbaşı, 1996; Yuvacı, 2019). Aylık kazanç ile ilişki gözlemlendiğinde kazancın yükselmesi ile babalık algısı arasında pozitif yönde bir ilişki çıkmış, kardeş sayısı arttıkça babalık algısının düştüğü, eğitim düzeyi arttıkça babalık algısının yükseldiği, anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça kendi babalıklarına ilişkin algının da arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bununla birlikte anne baba eğitim düzeylerindeki artış kendi içinde değerlendirildiğinde baba eğitim düzeyindeki yükselme babalık algısının daha yüksek seviyede etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bulunan bazı araştırma sonuçları da bu bulgumuzu desteklemektedir (Sağlam, 2023; Birsal, 2019; Öztürk, 2012).

Yapılan analizlerde sosyodemografik değişkenler ile çocukluk çağı travmaları arasında herhangi anlamlı bir bulguya rastlanmamıştır. Çocukluk çağı alt boyutları ile aylık kazanç arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise cinsel istismara, fiziksel istismara, fiziksel ihmale uğrama düzeyindeki azalmanın bununla birlikte duygusal ihmale uğrama düzeyindeki artışın aylık kazanç ile anlamlı bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuçlar literatürde bulunan çalışma sonuçları (Tıraşçı ve Gören, 2007; Karakaya ve ark., 2006) ile uyumludur. Kardeş sayısı ile ilişkiler incelendiğinde ise; kardeş sayısındaki artış duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal düzeylerini arttırdığı fakat cinsel istismara uğrama düzeyini azalttığı görülmüştür.

Çocuk sayısına ilişkin yapılan analizlerde fiziksel ihmal, duygusal ihmal, fiziksel ihmal düzeyleri yükseldikçe çocuk sayısında artış görülmüş fakat cinsel istismar düzeyi yükseldikçe çocuk sayısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerde cinsel istismarın çocuk sahibi olma üzerindeki etkisi ile ilgili literatürde bir çalışma bulunamamış fakat çocukluk çağı cinsel istismarı ile depresyon arasında ilişkinin tespit edildiği bir çalışmaya rastlanılmıştır (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban; 2006). Bu çalışmanın bulgularını dikkate alarak cinsel istismarın depresyon düzeyini arttırması daha az çocuk sahibi olmayı açıklamamızda bize yardımcı olabilir çünkü depresyonun en belirgin özelliklerinden biri cinsel istek azalmasıdır. Cinsel istismarın olası sonuçları, cinsellik üzerine etkiler, depresif duygudurum, anksiyete, davranışsal etkiler ve kişilik değişiklikleridir (Karakaya ve ark., 2006). Fobi cinsel uyarılmayı tamamen ketler. Cinsel fobiler cinsel taciz, ensest gibi erken travmatik yaşantılarla bağlantılı olabilir (Kayır, 2011). Literatürde bu tahmini destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Xie ve ark., 2018; Bifulco ve ark., 2002)

Çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile eğitim düzeyleri arasında yapılan karşılaştırmanın sonucunda katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe alt boyutlar içerisinde sadece duygusal ihmal ve cinsel istismar düzeyleri artmıştır. Katılımcıların

annelerindeki eğitim düzeyinin yükselmesi cinsel istismar ve fiziksel ihmal düzeylerini arttırmıştır. Bunun sebebi annenin çalışma hayatına katılması ile birlikte çocuğun bakımının farklı kişiler tarafından üstlenilmesi ya da annenin iş yüküne yetişememesi ve babanın da bu konuda yardımcı olmaması olabilir. Literatürde bulunan bazı araştırmalar da bu tahmini destekler niteliktedir (Chao, 2017; Beşer ve ark., 2019; DSÖ, 2020) Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine ilişkin yapılan analizde yine anne eğitim düzeyindeki gibi eğitim düzeyindeki yükselme cinsel istismar düzeyini arttırmış fiziksel ihmal düzeylerini azaltmakla birlikte duygusal ihmal düzeylerinde artış ile farklılık oluşturmuştur.

İkinci araştırma sorusunda çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular çocukluk çağı travma ölçeğinden alınan puan yükseldikçe babalık rolü algı ölçeğinden alınan puanın da yükseldiğini fakat şiddet eğilimi ölçeğinden alınan puanın düştüğünü ifade etmektedir. Literatürdeki diğer araştırmalar incelendiğinde çocukluk çağı travma düzeylerindeki artışın şiddet eğilimini arttırdığı sonuçların ulaşılmıştır bu da literatürdeki bulgular ile bizim bulgumuzun uyumsuz olduğunu göstermektedir (Bakken ve ark., 2023; Dönmez ve Karaaziz, 2024; Koca ve ark., 2024). Burada meydana gelen uyumsuzluğun sebebi diğer araştırmaların spesifik olarak çocukluk çağı travmalarının şiddet eğilimi ile olan ilişkisine odaklanırken bizim araştırmamızın birden fazla ilişkiyi incelemesi, örneklem arasındaki farklılıklar ve araştırmamızdaki diğer sorularda incelenen çocukluk çağı travmaları alt boyutlarında meydana gelen farklılaşmalardan meydana geliyor olabilir. Babalık rolü algı ölçeği ile şiddet eğilimi ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde ise babalık rolü algı puanı yükseldikçe şiddet eğilimi düşmektedir. Sonuç olarak bireylerin babalık algıları yükseldikçe şiddet eğilimleri azalmaktadır.

Üçüncü araştırma sorumuzda yaş temelinde oluşturulan grupların çocukluk çağı travmaları, babalık rolü algıları ve şiddet eğilimleri karşılaştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çocukluk çağı travmaları ile şiddet eğilimleri bakımından anlamlı farklılıklar oluşmamış olmakla birlikte babalık rolünde bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Çıkan farklar daha detaylı incelendiğinde, 50 yaş altındaki babaların, travma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve şiddet eğilimlerinin de arttığını ve 50 yaş üzerindeki katılımcıların babalık algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş grupları arasındaki bu

farklılaşmanın sebebi toplumsal yapıda meydana gelen değişiklerin evlenme ve çocuk sahibi olma yaş ortalamasını arttırmasından kaynaklanıyor olabilir. Literatürdeki bazı çalışmalara baktığımızda yaş grupları ile şiddet eğilimleri etkilerinin farklılaşmasına ilişkin bulgumuzu destekler nitelikte çalışmalara rastlanmıştır (Mandracchia ve Morgan, 2012).

Dördüncü araştırma sorusuna ilişkin yapılan analizler sonucunda, katılımcıların eğitim düzeyleri ile çocukluk çağı travma düzeyleri, babalık rolü algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki farklılaşma incelenmiştir. İlkokul, ortaokul, lise mezunların oluşan ilk grup ile yüksek okul ve üniversite mezunu olan ikinci grubun travma düzeyleri arasında zayıf bir korelasyon ortaya çıkmıştır. Bu bulgu literatürde bulunan bazı çalışmalar (Aydın ve İşmen, 2003; Beutel ve ark., 2017; Bozgun ve Pekdoğan, 2018; Soyer ve ark, 2021) ile uyumludur. İki grup arasında ise eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet eğiliminde azalma ve babalık algısında artış meydana gelmiştir. Bu bulgular sonucunda eğitim düzeyindeki artışın şiddet eğilimini azalttığı, babalık algısını ise arttırdığını ifade edebiliriz. Bu bulguları da destekler nitelikte literatürde çalışmalar mevcuttur (Tatlı ve Aksoy, 2019; Şahin ve Demiriz, 2014).

Araştırmamızda ele alınan beşinci problemde aylık gelir temelinde oluşturulan gruplar arasında çocukluk çağı travmaları, babalık algısı ve şiddet eğilim düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda aylık gelir düzeyi düşük olan babalar daha yüksek çocukluk çağı travması ve şiddet eğilimine sahip olduğuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu bulgu ile uyumsuz sonuçlar ile karşılaşılmıştır (Türkkan ve Odacı, 2017; Aydın ve İşmen, 2003; Erükçü, 2013; İşmen, 2004; Özen ve ark., 2007). Uyumsuzluk kaynağının bulgudan ziyade araştırma örneklem grupları ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda orta ve yüksek gelir düzeyine sahip babaların babalık algıları yükselirken şiddet eğilimlerinin düştüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgular ve literatürde yer alan diğer çalışmalar (Poyraz, 2007; Can ve Beyazıt, 2018), gelir düzeyindeki yükselmenin babalık algısını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın altıncı problemde kendini içedönük ve dışadönük olarak algılayan babalar arasında yapılan karşılaştırma, içedönük algılayan babaların daha yüksek

seviyelerde şiddet eğilimleri sergilediğini göstermiştir. Kendini içedönük algılayan babalar, daha fazla içsel çatışma ve travma geçmişiyle ilişkilendirilmiş, bu da şiddet eğilimlerini artırmıştır. Literatürde bulunan bazı araştırmalar da bu bulgumuzu destekler niteliktedir (Çam ve Çuhadar, 2011; Taşçı ve ark., 2024; Kaşlı ve ark, 2021; Aslan, 2020; Türk, 2018; Karakaş ve ark, 2016). Kendini dışadönük algılayan babalar ise, daha düşük seviyelerde şiddet eğilimleri göstermiştir. Bu bulgu, babaların kendilerini değerlendirme biçimlerinin çocuklarıyla ilişkisi üzerindeki etkisini anlamada önemli bir katkı sağlar ve literatürdeki benzer çalışmalarla da uyumludur (Şikel ve Harmancı, 2021; Abbak, 2018; Helvacı Çelik ve Hocaoğlu, 2018; Hafızoğlu, 2023).

Araştırmamızın yedinci ve son probleminde ise soruya ilişkin regresyon analizi sonucunda, çocukluk çağı travmalarının ve babalık algısının, şiddet eğilimlerini anlamlı bir şekilde yordadığını göstermiştir. Bu modelde, travmaların şiddet eğilimlerini doğrudan etkilediği, babalık algısının ise dolaylı olarak bu eğilimleri şekillendirdiği sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, hem geçmiş travmaların hem de bireysel babalık algısının, babaların şiddet eğilimleri üzerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Literatürde şiddet eğilimi ile çocukluk çağı travmaları üzerine yapılan çalışmalar son dönemlerde artmış ve ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde bulgularımız ile uyumlu olduğu görülmüştür (Billie, 2014; Dönmez, 2024; Karaaziz ve Dönmez, 2024; Koca ve ark., 2024; Taşçı ve ark., 2024; Karaçay ve Güloğlu, 2022).

Tüm bu yapılan analizlerin ve literatür incelemelerinin sonucunda araştırmanın sınırlılıkları var olduğu için gelecek araştırmalara öneriler olarak ilk araştırma sorusunda elde edilen anne baba eğitim düzeyi ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusu beklenmedik bir durumdur. Daha sonraki araştırmacılar bu konuda daha kapsamlı bir araştırma yapabilir. Yine araştırmamızın üçüncü sorusunda elde edilen bulgular eğitim düzeyinin babalık rolü üzerindeki etkisini daha fazla açıklığa kavuşturmak için ek araştırmalar gerektirdiğini göstermektedir. Daha sonraki araştırmacılar bu konuda daha kapsamlı bir araştırma yapabilir. Araştırmamızın altıncı sorusunda elde edilen bulgular üzerinden araştırmacıların daha sonra yapacakları çalışmalarında travmaların yetişkinlikteki şiddet davranışlarını nasıl şekillendirdiği konusunu biraz daha incelemelerinin daha iyi olacağını düşündürmektedir. Tüm bunlarla

birlikte belediyeler, sivil toplum kuruluşları, rehberlik araştırma merkezleri ile koordinasyon sağlanılıp daha geniş bir kitle ile araştırmanın benzerinin ya da ileri boyutunun gerçekleştirilmesi hem literatür hem de halk sağlığı açısından daha iyi bir yol gösterici olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abbak, R. M. (2019). *Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı gerçekleştirilen yükümlülerde antisosyal davranış özellikleri ve damgalanma algısının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- AÇEV (2004). BADEP etki araştırması. AÇEV: İstanbul
- AÇEV (2017). Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Ana Raporu. İstanbul.
- Ahmeduzzaman, M. ve Roopnarine, J. L. (2018). Fathering practices among bengali immigrant fathers in the United States: the role of cultural factors. *Cultural Diversity And Ethnic Minority Psychology*, 24(3), 348-360.
- Akcan G. Flört şiddeti: psikopatolojik bir değerlendirme. *BUEFD 2020*; 5(2), 72-87.
- Aksoy, A. B. ve Tatlı, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-22.
- Allen, S. M. ve Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199-212.
- Alpay E, Aydın A. ve Bellur Z. (2017). Çocukluk çağı travmaları, travma sonrası stres belirtileri ve depresyon arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü. *Turkish J Clin Psy*, 20(3), 218-226.
- Alvarez MJ, Roura P, Osés A, Foguet Q, Sola J ve Arrufat FX. (2013) American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed.)*. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- Apaydın, E. (2024). *Suçta sürüklenen erkek çocuklarda sosyal biliş, empati ve katı-duyarsız özelliklerin şiddet eğilimine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aslan, M. (2020). *Alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastalarda içselleştirilmiş damgalama düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ateş, N., Can, D., Çetin, G., Kaplan, S., Oral, R., Polat, S. ve diğerleri. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse Negl*, 25, 279-290.
- Avina, C. ve O'Donohue, W. (2002). Sexual harassment and PTSD: is sexual harassment diagnosable trauma? *Journal of Traumatic Stress*, 15, 69-75.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 206-21
- Ayan, S. (2013). *Kasten adam öldürme suçu işlemiş hükümlü erkeklerin bağlanma stillerinin, çocukluk çağı travmalarının ve öfke ifade biçimlerinin incelenmesi*.

Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Aydın, E. (2015). *Ebeveynlerin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile aile dayanıklılığı arasındaki ilişki*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, O. ve İşmen, E. A. (2003). 18-25 yaş grubu erkeklerde çocukluk çağı örselenme yaşantısının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 7-20.
- Bakken, L., Brown, A. ve McCallum, L. (2014). Fathers' perceptions of fatherhood: The role of social support and internal attributions. *Fathering*, 12(1), 23-39.
- Bakken, R., Lien, L., Fauske, H., Benth, J. Š. ve Landheim, A. (2023). Criminal thinking and psychosocial characteristics among young adults entering residential substance use treatment. *Nordisk Alkohol & Narkotikatidskrift*, 40(4), 339-354.
- Bal, F. ve Gülgör, F. (2019). Evli bireylerde çocukluk çağı travmanın incelenmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(16), 304-313.
- Balin, H. (2011). Aile içi rollerde babalığın önemi. *Çocuk ve Medeniyet*, 6(11), 55-81.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: a social learning analysis*. Prentice-Hall. <https://doi.org/10.2307/1227918>
- Bandura, A. ve Walters, R. H. (1963). *Social Learning and Personality Development*. Holt, Rinehart & Winston.
- Bandura, A. (2019). *The social learning theory of aggression*. In *The War System*. Routledge.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4, 1-103.
- Baykal, M. (2022). *Babaların çocukları ile olan ilişkilerinde ortaya çıkan öfke ve şefkat duygularının babalık deneyimleri üzerinden yorumlayıcı fenomenolojik analizi*. Doktora tezi. İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Bayram, N. (2023). *Erkeklerde öz-şefkat ve şiddet eğiliminin incelenmesi: Toroslar örneği*. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Belli, M., Akçay, N. ve Yılmaz, H. B. (2021). Geçmişten günümüze değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine katkıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 366-371.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96.
- Belsky, J., Youngblade, L., Rovine, M. ve Volling, B. (1991). Patterns of marital change and parent-child interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 53(2), 487-498.
- Beşer, N. G., Arabacı, L. B., Uzunoğlu, G., Bilaç, Ö. ve Ozan, E. (2019). Suça itilmiş ergenlerde ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 219-227.

- Beutel, M. E., Tibubos, A. N., Klein, E. M., Schmutzer, G., Reiner, I., Kocalevent, R.D. ve Braehler, E. (2017). Childhood adversities and distress- The role of resilience in a representative sample. *PLOS ONE*, 12(3).
- Bianchi, S. M., Robinson, J. P. ve Milkie, M. A. (2006). *Changing rhythms of American family life*. Russell Sage Foundation.
- Billie, A. (2014). "boys don't cry", *Healthcare Counselling & Psychotherapy Journal*, 14(3).
- Birsel, E. E. (2019). *Çocukluk dönemi travmatik yaşantıların erişkinlikte özgüven ve kişiler arası problemler ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bolu, A., Erdem, M. ve Öznur, T. (2014). Travma sonrası stres bozukluğu. *Anatolian Journal of Clinical Investigation*, 8(2), 98-104.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 44, 100-106.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bozgun, K. ve Pekdoğan, S. (2018). Öğretmen adaylarının çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 982-996.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S. ve Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127-136.
- Can, G. ve Beyazıt, U. (2018). Çocuk istismarı potansiyelini yordayan faktörlerin incelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(1), 87-99.
- Carlson, B. E. ve Shafer, M. S. (2010). Traumatic histories and stressful life events of incarcerated parents: Childhood and adult trauma histories. *The Prison Journal*, 90(4), 475-493.
- Cinel, N. Ö. ve Şahin, F. T. (2021). Babaların kendilerinin ve babalarının babalık rollerine bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 7(15), 107-129.
- Cinel, N. Ö. ve Şahin, F. T. (2021). Babaların kendilerinin ve babalarının babalık rollerine bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 7(15), 107-129.
- Coley, R. L. ve Medeiros, B. L. (2007). Reciprocal longitudinal relations between nonresident father involvement and adolescent delinquency. *Child Development*, 78(1), 132-147.
- Coltrane, S. (1997). Father-child relationships and the status of women: A cross-cultural study. *American Journal of Sociology*, 103(2), 429-464.

- Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O. ve Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child Development*, 65(2), 541-561.
- Craig, L. ve Mullan, K. (2011). How mothers and fathers share childcare: A cross-national time-use comparison. *American Sociological Review*, 76(6), 834-861.
- Crouter, A. C., Perry-Jenkins, M., Huston, T. L. ve McHale, S. M. (1987). Processes underlying father involvement in dual-earner and single-earner families. *Developmental Psychology*, 23(3), 431-440.
- Çağdaş, A. (2002). *Anne-baba çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çam, O. ve Çuhadar, D. (2011). Ruhsal hastalığa sahip bireylerde damgalama süreci ve içselleştirilmiş damgalama. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(3), 136-140.
- Çatalkaya, Ş. (2018). *Aile içi şiddet, benlik saygısı ve kişiler arası ilişki kurma arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, F. G. H. ve Hocaoğlu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Çetin, Işıl Ö. ve Erdoğan S. (2017). Genç erişkin erkeklerde şiddet eğilimi ve psikolojik durum ile ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 2, 77-84.
- Çevher, F. N. ve Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi; *Journal Of Academic Design Journal*, 2, 52-64.
- Çınar, Ö. G. (2010). *Erkek alkol/madde bağımlılarında çocukluk çağı travmasının öfke, agresyon ve dürtüsellikle ilişkisi*. Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları E.A.H., İstanbul.
- Çolak, B., Kokurcan, A. ve Hüseyin, H. Ö. (2010). DSM'ler boyunca travma kavramının seyri. *Kriz dergisi*, 18(3), 19-26.
- Dayıoğlu, İ. E. (2017). *Ebeveynlerde kişilik tipleri ile şiddet davranışı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki*. Doktora tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deave, T. ve Johnson, D. (2008). The transition to parenthood: what does it mean for fathers?. *Journal of advanced nursing*, 63(6), 626-633.
- Deleş, B. ve Kaytez, N. (2020). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile baba katılım durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (84), 101-116.
- Dodge, K. A. (1986). A social information processing model of social competence in children. (In M. Perlmutter Ed.), *The Minnesota Symposium on Child Psychology* Erlbaum.
- Doğan, E. (2024). *3-6 yaşında çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile baba katılım düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Doğrucan, A. ve Yıldırım, Z. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddet üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.
- Doherty, W. J., Kouneski, E. F. ve Erickson, M. F. (1998). Responsible fathering: An overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and the Family*, 60(2), 277-292.
- Dökmen, Ü. (2000). *Yarına kim kalacak? Evrenle uyumlaşma sürecinde var olmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 3. Baskı.
- Dönmez, E. D. ve Karaaziz, M. (2024). Çocukluk çağı travmaları ve ebeveyn tutumlarının yetişkin bireylerdeki kriminal düşünceler ile ilişkisinin incelenmesi. *IJSS*, 8(34), 349-372.
- Driessen, M., Schroeder, T., Widmann, B., Von Schonfeld, C. ve Schneider, F. (2006). Childhood trauma, psychiatric disorders, and criminal behavior in prisoners in Germany: a comparative study in incarcerated women and men. *Journal of Clinical Psychiatry*, 67(10), 1486-1492.
- Duman, M. (2020). *Erkeklerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki bağımlılığının kadına yönelik şiddet eğilimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin izini sürmek: Şiddet nedir? *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 1-18.
- Eckhardt, C. I., Norlander, B. ve Deffenbacher, J. L. (2013). The assessment of anger and hostility: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 18(2), 219-231.
- Ellis, J. (1980). *The sharp end of war the fighting man in world war II*, London, 30-50.
- Eron LD. (1989). The development of aggressive behavior from the perspective of developing behaviorism. *Am Psychol*, 42, 435-442.
- Erten Y, Ardalı C. (1996). Saldırganlık, şiddet ve terörün psikososyal yapıları. *Cogito*, 6, 143-165.
- Ertürk, A. A. (2014). *Çocukluk çağı travmaları, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve disosiyatif yaşantıların şizofreninin klinik özellikleri üzerindeki etkileri*. Uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erükçü Akbaş, G. (2014). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları: Ankara Altındağ ve Çankaya örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 25(2), 75-96.
- Eslek, D. T. (2018). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde göçmen. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 3(20), 347-362.
- Evren, H., Tokuç, B.ve Ekuklu, G. (2011). Trakya üniversitesi öğrencilerinde şiddet davranışları ve algılanan sağlık ilişkisi. *Balkan Med J*, 28, 380-384.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M. ve Horwood, L. J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 32(6), 607-619.
- Fletcher, R. R., Tam, S., Omojola, O., Redemske, R., Fedor, S. ve Moshoka, J. M. (Eds.). *Mobile application and wearable sensors for use in cognitive behavioral*

- therapy for drug addiction and PTSD. (2011). *5th International Conference on Pervasive Computing Technologies for Healthcare (Pervasive Health) and Workshops* içinde (ss. 202-203). Dublin: IEEE.
- Flouri, E. (2005). *Fathering and child outcomes*. John Wiley & Sons.
- Flouri, E. ve Buchanan, A. (2002). Life satisfaction in teenage boys: the moderating role of father involvement and bullying. *Aggressive Behavior*, 28, 126-133.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (7th Ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Freud S. *Toplum psikolojisi* (Çeviri K. Saydam). İstanbul: Düşünen Adam Yayınları, 1993.
- Freud, S. (1979). *Anxiety, inhibition and symptoms on psychopathology*. London: Pelican Book.
- Fromm E. (1994). *Kendini savunan insan* (Çeviri N. Arat). İstanbul, Say Yayıncılık.
- Geçtan E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul, Remzi Yayınları.
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H. ve Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin şiddet eğilimine etki eden ailevi faktörler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 639-652
- Gök, M. (2016). Kadına yönelik şiddetin kuramsal temelleri ve çözüm önerileri. *Electronic Turkish Studies*, 11(2).
- Görgün Baran, N. (2012). Psikanalitik kuram ve cinsiyet kimlikleri. *Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 415.
- Gül, A., Gül, H., Özen, N. E. ve Battal, S. (2016). Çocukluk çağı travmaları zemininde depresyon anksiyete ve dissosiyasyon semptomları ilişkisinin araştırılması. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*, 6(3), 107-115.
- Güleç, H., Topaloğlu, M. ve Ünsal, D. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Gültekin Akduman, G. ve Türkoğlu, D., (2013). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi (ACED)*, 1(1), 1-17.
- Hafizoğlu, M. (2023). *Aile ilişkilerinin ve ebeveynin olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile psikolojik sağlamlığının çocukların dikkat ve kaygı düzeyi ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Entitüsü, İstanbul.
- Harris, K. M., Furstenberg, F. F. ve Marmer, J. K. (1998). Paternal involvement with adolescents in intact families: The influence of fathers over the life course. *Demography*, 35, 201-216.
- Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek*. Yayınlanmış Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.

- Haskan, Ö. ve Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165-177.
- Helvacı Çelik, F. G. ve Hocaoğlu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Herman JL (2011) *Travma ve iyileşme*, Şefik Basım ve Yayıncılık, 13-30.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Stuart, G. L. (1994). *Psychological and physical aggression in couples: causes and interventions*. American Psychological Association.
- Hosley, C. A. ve Montemayor, R. (1997). Fathers and mother perceptions of father involvement in infancy. *Fathering*, 1(2), 125-140. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0173826>
- Huesmann, L. R. (1986). Psychological processes promoting the relation between exposure to media violence and aggressive behavior by the viewer. *Journal of Social Issues*, 42(3), 125-139.
- Hyde-Nolan, M. E. ve Juliao, C. (2011). *Understanding the effects of domestic violence: a training pack for health care providers*.
- IBM Corp. (2020). IBM SPSS Statistics for macOS (Sürüm 27.0). IBM.
- İskoçya, Kadına Yardım Raporu. (2016).
- James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. New York: University Books.
- Jones, E. ve Wessely, S. (2005). *Shell shock to PTSD, military psychiatry from 1900 to the Gulf war*. Hove: Psychology Press.
- Jones, S. A. ve Wang, S. (2018). Paternal involvement and early infant neurodevelopment: The mediation role of maternal parenting stress. *Infant Behavior and Development*, 50, 73-81.
- Kafalı, M. S. (2021). *Akran zorbalık durumlarına göre ergenlerin algıladıkları babalık rollerinin karşılaştırılması*. Doktora tezi, Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 10 Industrial Avenue, Mahwah, NJ 07430-2262.
- Kalı Soyer, M., Şenol, A. ve Çalık Tümerdem, K. B.(2021). Bir grup yetişkinde çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının çeşitli değişkenler açısından - incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 324-343.
- Kantor, G. K. ve Straus, M. A. (1987). The “Drunken Bum” Theory of Wife Beating. *Social Problems*, 34(3), 213–230.
- Kara, F., Uçan, S. ve Güzel, A. (2017). Babaların bebek bakımı konusundaki özgüvenleri ve etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2, 92–96.
- Karaçay, R. ve Güloğlu, B. (2022). Çocukluk Çağı Travmaları ve Sağlıklı Aile-Ebeveynlik Risk Faktörlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 327-351.

- Karadağ, M., Gökçen, C. ve Sarp, A. S. (2020). Bir çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniğine başvuran travma sonrası stres bozukluğu olgularının sosyodemografik ve tanısal özellikleri. *Akd Tıp Dergisi*, 3, 424-429.
- Karadayı, S. (2018). *Ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemindeki bireylerde yaşam doyumu, psikolojik ihtiyaçlar ve benlik algısı*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz Sarısakal, B. (2022). *Çocukluk çağı travmalarının kuşaklararasıdöngüsünün duygu düzenleme becerileri, ebeveyn zihinselleştirmesi, ebeveynlik stilleri ve çocuk davranışları açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Karakaş, S. A., Okanlı, A. ve Yılmaz, E. (2016). The effect of internalized stigma on the self esteem in patients with Schizophrenia. *Arch Psychiatr Nurs*, 30(6), 648-652.
- Karakaya, I., Coşkun, A., Ağaoğlu, B., Şişmanlar, Ş. A. H. İ. K. A., Öç, Ö., Memik, N. ve Biçer, Ü. (2006). Cinsel istismara maruz kaldığı bildirilen olguların ruhsal değerlendirme sonuçları. *Adli Tıp Bülteni*, 11(2), 53-58.
- Karataş, Z.B. (2002). *Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kardam, F. ve Yüksel, İ. (2010). *Kadına yönelik aile içi şiddet algısı: niteliksel araştırma sonuçları. Türkiye'de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet* (Eds S. Üner, F. Kardam):103-165. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kardiner, A. (1959). *Traumatic neuroses of war*. (Arieti, S., Ed.). American Handbook of Psychiatry. New York: Basic Books.
- Karğın, V. (2011). Sosyal öğrenme teorisine göre davranış değişikliğinin kavramsal analizi. *İlköğretim Online*, 10(2), 692-708.
- Kaura, S. A. ve Lohman, B. J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22(6), 367-381.
- Kavas, S. (2019). *Yetişkin erkeklerin dürtüsel davranış, duygu düzenleme ve duyguları ifade eğilimlerinin algılanan babalık biçimi ve babaya duygusal erişilebilirlik açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayır, A. (2011). *Cinsel yaşamda kadın ve erkek. Cinsellik ve cinsel eğitim*, 23.
- Kendir, F. N. (2022). *Üniversite öğrencilerinde travmatik yaşam olaylarının araştırılması ve travmatik yaşam olayları saptananlarda travmatik yaşantının benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kesen, N. F. ve Daşbaş, S. (2015). Çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu deneyimi olan yetişkinlerde şiddet eğilimi üzerine bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 73-86.

- Kılıç, A. G. (2022). *Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Kılıç, B., Saltoğlu, S. ve Erdoğan, E. (2024). Effects of early psychological trauma on limbic system structure and function. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(4), 691-706.
- Kırağ, N. ve Çakır, İ. (2019). 0-6 yaş çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve ilişkili faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 117-122.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Koca, G. Y., Coşkun, E. ve Arıca, Çocukluk Çağı Travmaları İle Şiddete Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 12(2), 669-691.
- Kocatürk, M. (2021). Yetişkin tek çocukların çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemi deneyimleri ile kişilerarası ilişkileri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 185-203.
- Koçak, A.A. vd. (2004) Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. AÇEV.
- Kokurcan, A. ve Özsan Hüseyin, H. (2012). Travma kavramının psikiyatri tarihindeki seyri. *Kriz Dergisi*, 20(1), 19-24.
- Köknel, Ö. (1996). *Psikanaliz ve psikolojik yaklaşım*. Epsilon Yayıncılık.
- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuruca, M. S. (2024). *Şiddet eğilimi, reddedilme duyarlılığı ve benlik saygısının flört şiddetine yönelik tutuma olan etkisi*. Yüksek lisans tezi, Beykoz Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Kuruçırak, Ş. ve Kulakaç, Ö., (2014). The experiences and involvements of fathers during 4-12 months of their children's lives: a mixed method study. *Turk J Public Health*, 12(2), 112-126.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.
- Lamb, M. E. (2004). *The role of the father in child development (4th ed.)*. Hoboken, NJ: John Wiley and Sons.
- Lamb, M. E. (2010). *The role of the father in child development. (5th edition)*. United States of America. (Chapter 1, How Do Fathers Influence Children's Development? Let Me Count the Ways). 1-22.
- Lee, J. A. (2001). *Empowerment approach to social work practice*. West Sussex: Columbia University Press.
- Lotfi, S. ve Başçılar, M. (2017). Travma sonrası stres bozukluğu ve sosyal hizmet. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3, 275-286.

- Lök, N., Başoğul, C. ve Öncel, S. (2016). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 155-161.
- Mahler, M. P. (1975). *The Psychological Birth Of The Human Infant*. New York: Basic Books.
- Mandracchia, J. T. ve Morgan, R. D. (2011). Predicting offenders' criminogenic cognitions with status variables. *Criminal Justice and Behavior*, 39(1), 5-25.
- Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and Family*, 53(4), 973-986.
- Marsiglio, W. (1993). Contemporary scholarship on fatherhood: Culture, identity and conduct. *Journal of Family Issues*, (14), 484-509.
- Marsiglio, W. (2009). *Stepdads: Stories of love, hope, and repair*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Marsiglio, W., Amato, P., Day, R. D. ve Lamb, M. E. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1173-1191.
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1401-1415.
- McBride, B. A., Schoppe, S. J. ve Rane, T. R. (2002). Child characteristics, parenting stress, and parental involvement: Fathers versus mothers. *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 998-1011.
- Mercan, Z. ve Şahin, F. T. (2017). Babalık rolü ve babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Miller, J. D. ve Lynam, D. (2001). Structural models of personality and their relation to antisocial behavior: A meta-analytic review. *Criminology*, 39(4), 765-798.
- Miller, M. J. (2011). *Lacanian psychotherapy: Theory and practical applications*. Routledge.
- Nehir, S., Irmak, H., Demet, M. M. ve Toksöz, K. (2018). Bipolar bozuklukta çocukluk çağı travmaları ve agresyon ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 163-168.
- Nelms, B. C. (2004). Fathering: Supporting and celebrating it. *Journal of Pediatric Health Care*, 18(3), 113-114.
- Nemeroff, C. B., Bremner, J. D., Foa, E. B., Mayberg, H. S., North, C. S. ve Stein, M. B. (2006). Posttraumatic stress disorder: A state-of-the-science review. *Journal of Psychiatric Research*, 40(1), 1-21.
- Neriman, T. İ. N. ve Alptekin, D. (2022). Tarihsel süreçte babalık deneyimlerinin toplumsal cinsiyet analizi. *Sosyoloji Dergisi*, (43), 155-191.
- Norman, M. (1989). *These Good Men: Friendships Forged From War*. New York, 139-141.
- Nyström, K. ve Öhring, K. (2003). Parenthood experiences during the child's first year: literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 46(3), 319-330.

- Öğülmüş, S. (2007). *Okullarda şiddet ve önlenmesi*. (S. Gelbal, Ed.). *Okullarda şiddetin önlenmesi: Mevcut uygulamalar ve sonuçları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Özçetinkaya, S. (2011). *Erkek alkol ve eroin bağımlılarında çocukluk çağı travmasının kişilik boyutları ile ilişkisi*. Tıpta uzmanlık tezi, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Özen, Ş., Antar, S. ve Özkan, M. (2007). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk, sigara ve alkol kullanımı üzerine etkisi; üniversite son sınıf öğrencilerini inceleyen bir çalışma. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 20(2), 79-87.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik-kavramı ve benliğin gelişimi bilen benliğe gereksinim var mı?. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 20-38.
- Özgentürk, İ., Karğın, V. ve Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55-77.
- Öztürk, E. (2021). *Disfonksiyonel aile modellerinden fonksiyonel aile modeline: 'doğal ve rehber ebeveynlik stili'*. (Öztürk E, editör). *Aile Psikopatolojisi* 1, 1-39.
- Paquette, D., Bolté, C., Turcotte, G., Dubeau, D. ve Bouchard, C. (2000). A new typology of fathering: Defining and associated variables. *Infant and Child Development*, 9, 213-230.
- Parke, R. D. (2000). Father involvement: A developmental psychological perspective. *Marriage & Family Review*, 29(23), 43-58.
- Pfefferbaum, B. (1997). Posttraumatic stress disorder in children: a review of the past 10 years. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(11), 1503-1511.
- Phares, V., Fields, S., Kamboukos, D. ve Lopez, E. (2005). Still looking for Poppa. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 576-582.
- Phinney, J. S., Ong, A. D. ve Madden, T. (2000). Cultural values and intergenerational value discrepancies in immigrant and non-immigrant families. *Child Development*, 71(2), 528-539.
- Piaget, J. (2019). *Zekâ psikolojisi* (Çev. İ. H. Yılmaz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Pleck, J. H. (1997). *Paternal involvement: Levels, sources, and consequences* (In M. E. Lamb, Ed.), *The role of the father in child development* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Pleck, J. H. (2010). *Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes*. (In M. E. Lamb, Ed.), *The role of the father in child development* (5th ed.). John Wiley & Sons.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Psikanalizin dili (2023) *Baba İşlevine Bakış*. Psikanalizin dili. URL: <https://psikanalizindili.com/2023/12/25/baba-islevine-bakis/> Erişim tarihi: 15 Nisan 2024
- Roberts, J. V. ve Stalans, L. J. (1998). *Crime, criminal justice, and public opinion*. (In M. H. Tonry Ed.), *The handbook of crime and punishment*. Oxford University Press.
- Rustia, M. J. ve Abbott, D. A. (1990). *Fatherhood and mental illness* (In J. P. Vincent ve J. R. Andrew Eds.), *Advances in psychology research*. Hauppauge, NY: Nova Science Publishers.
- Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri*, 32(4), 1054-1063. doi: 10.5336/medsci.2011-26947
- Şahin, H. ve Demiriz, S. (2014). Beş altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 273-294.
- Taşcı, G., Özsoy, F., Kaya, Ş., Demir, F. Ü., Aslan, E. A. ve Demir, B. (2024). Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde çocukluk çağı travmaları, aleksitimi, algılanan sosyal destek ve içselleştirilmiş damgalanma ilişkisi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 45-55. doi.org/10.5455/JCBPR.49038
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tiedje, L. B. and Darling-Fisher, C. (1996). Fatherhood reconsidered: A critical review. *Research in Nursing & Health*, 19(6), 471-484.
- Türk, A. (2018). *Bipolar bozukluğu olan hastalarda içselleştirilmiş damgalama, yaşam kalitesi ve benlik saygısı*. Yüksek lisans tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Türkkan, T. ve Odacı, H. (2018). Liseli ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 71-89.
- Uzku, S. ve Öğretir Özçelik, A. D. (2024). Ebeveynlerin cinsel bilgi düzeyi, tutum, cinsel iletişim ve cinsel istismar farkındalığını etkileyen etmenler. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 507-544.
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Risk faktörleri ve çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 63-79.
- Yılmaz Ş. N. ve Karaaziz M. (2023). Şiddet ve saldırgan davranışta çocukluk çağı travmalarının rolü. *MEYAD Akademi*, 4(1), 80-94.

EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Sizden “**Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler**” başlıklı araştırmamıza katılmanızı istiyoruz.

Bu araştırma Nişantaşı Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aminenur Duygu Bekar tarafından Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Aslan danışmanlığında yürütülmektedir.

Araştırma için Türkiye’de yaşayan babalara ihtiyacımız var. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Ölçeklerde, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek ve elde edilecek bilgiler bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Araştırmayı kabul etmeniz halinde, üç ölçek doldurmanız gerekmektedir.

Araştırma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek veya sizi tetikleyebilecek soruları içerebilir buna karşılık anketi tamamlamak istemezseniz yarıda bırakabilirsiniz.

Araştırmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Yukarıda yapılan açıklamaları anladım. Sorularım tatmin olacağım şekilde yanıtlandı. Dilediğim zaman ayrılma hakkım saklı kalmak koşulu ile bu çalışmaya katılmayı

() Onaylıyorum () Onaylamıyorum

EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Aşağıdaki maddeler bir bilimsel araştırma için bilgi toplamak amacıyla kullanılacaktır. Verilen yanıtlar herhangi bir şekilde üçüncü kişilerce paylaşılmayacak, uygulayıcı tarafından gizli tutulacaktır. Sizden istenilen kişisel bilgi formundaki maddeleri yanıtlamanız ve ekteki cümleleri dikkatlice okuyup size en uygun, sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretlemenizdir. Lütfen boş bırakmayınız. Cümlelere içtenlikle yanıt verdiğiniz ve vakit ayırıp bu çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

1. Yaşınız :

2. Eğitim

düzeğiniz:

- () Okur-Yazar () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu
() Lise Mezunu () Yüksek Okul Mezunu () Üniversite Mezunu

3. Aylık geliriniz:TL

4. Kardeş sayınız (siz hariç):

5. Doğum sıranız:

6. Annenizin

eğitim

düzeği:

- () Okur-Yazar () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu
() Lise Mezunu () Yüksek Okul Mezunu () Üniversite Mezunu

7. Babanızın

eğitim

düzeği:

- () Okur-Yazar () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu
() Lise Mezunu () Yüksek Okul Mezunu () Üniversite Mezunu

8. Samimi olduğunuz arkadaş sayısı:

9. Medeni Durumunuz: () Evli () Bekar () Dul

10. Çocuk Sayısı:

11. Kendinizi nasıl tanımlarsınız: () İçte Dönük () Dışta Dönük

EK 3. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

	Hiç bir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla
Çocukluğumda yada ilk gençliğimde...				
1. Yeterli yemek bulamazdım.	1	2	3	4
2. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” yada “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4
3. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur yada uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4
4. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardı.	1	2	3	4
5. Kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4
6. Sevdiğimi hissediyordum.	1	2	3	4
7. Ana babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4
8. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmıştu ki	1	2	3	4
9. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı yada sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4
10. Kayış, sopa, kordon yada başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4
11. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4
12. Ailedekiler birbirlerine karşı saygılı davranırlardı.	1	2	3	4
13. Ailedekiler bana kırıcı yada saldırganca	1	2	3	4
14. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4
15. Ailedekiler beni her türlü kötülükten korumaya çalışırlardı.	1	2	3	4
16. Bana o kadar kötü vuruluyor yada dövülüyordum ki öğretmen, komşu yada bir doktorun bunu fark ettiği	1	2	3	4
17. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4
18. Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın	1	2	3	4
19. Birisi bana cinsel amaçla dokundu yada kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4
20. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla yada benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4

21.Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4
22.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya yada cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4
23.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4
24.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4
25.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4

EK 4. BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek babalık rolü ile ilgili algıları ölçmek için hazırlanmıştır. Her ifadeyi okuduktan sonra bunun size ne derece uygun geldiğini veya uygun gelmediğini sayfada ayrılan yere işaretleyiniz. Elde edilen bilgiler araştırma dışında kullanılmayacaktır. İşbirliğiniz ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
1. Bebeğimizi ben beslerim.					
2. Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.					
3. Bebeğimizin besinini hazırlarım.					
4. Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.					
5. Bebeğimizin gazını çıkarırım.					
6. Bebeğimizin bezini değiştiririm.					
7. Gerektiğinde çocuğundan özür dilemelidir.					
8. Bebeğimize banyoyu ben yaptırım.					

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
9. Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.					
10. Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.					
11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.					
12. Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.					
13. Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.					
14. Çocuğu ile şakalaşmalıdır.					
15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır					
16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.					

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
17. Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.					
18. Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir.					
19. Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.					
20. Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.					
21. Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.					
22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.					
23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.					
24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.					

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
25. Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.					

EK 5. ŞİDDET EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Aşağıda bir insanın yaşamındaki çeşitli tepkilerini ve düşüncelerini ifade eden cümleler yer almaktadır. Lütfen her cümlenin sizin tepki ve düşüncelerinize uygun olup olmadığını belirtiniz.

	Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1. Hoşuma gitmeyen bir olay karşısında hemen sinirlenirim.	1	2	3	4
2. Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir.	1	2	3	4
3. Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum.	1	2	3	4
4. Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılıklı karar verme isteği duyarım.	1	2	3	4
5. Sinirli olduğumda bir şeyi kırma isteği duyarım.	1	2	3	4
Arkadaşlarım, annem, babam vb. insanlarla çok sık tartışmaya girerim.	1	2	3	4
Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir.	1	2	3	4
Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınım ile bile tartışırım.	1	2	3	4
Bence hayvanların av maksadı ile vurulmasında sakınca yoktur.	1	2	3	4
Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır.	1	2	3	4

	Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm.	1	2	3	4
İnsan çevreden gelecek tehditlere daima hazır olmalıdır.	1	2	3	4
Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır.	1	2	3	4
Sık sık kavga ederim.	1	2	3	4
Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım.	1	2	3	4
Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım.	1	2	3	4
Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez.	1	2	3	4
İnsanların benden korkması hoşuma gider.	1	2	3	4
Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım.	1	2	3	4
Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır.	1	2	3	4

ETİK KURUL İZNI

İSTANBUL
NİŞANTAŞI
UNİVERSİTESİ
NEW

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU

Evrak Tarihi
04.01.2024

Evrak Numarası
20240104-014

Sayın **Aminetur Duygu Bekar**
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Psikoloji (Tezli)

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Etik Kurulu Başkanlığına 23.11.2023 tarihinde incelenmek üzere başvurmuş olduğunuz "**Babalarda Çocukluk Çağı Travmaları Babalık Algısı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiler**" başlıklı çalışmanız, 04.01.2024 tarihli 2024/01 numaralı etik kurul toplantısında değerlendirilmiştir. Kurulumuz tarafından yapacağınız araştırmanın etik açıdan uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

04.01.2024

Doç. Dr. Gözde MERT
Etik Kurulu Başkanı

BAŞVURU BİLGİLERİ

Araştırmacı(lar)	Aminetur Duygu Bekar	Başvuru Tarihi	23.11.2023
Danışman/Yürütücü	Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Aslan	Araştırma Türü	Tarama Çalışması
Program/Alan	Psikoloji (Tezli)	Etik kurul Toplantı Tarihi	04.01.2024
Çalışma Niteliği	Yüksek Lisans Tezi	Etik Kurul Karar No	2024/01

Doküman No: L.E.FR.17 / Yayın Tarihi: 13.02.2023 / Revizyon Tarihi: - / Revizyon No: 00